

Η ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ
ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Κ.ρ.
- / κ.ρ. Βάρδου
Πραγ. Λέοντι

ΘΑΡΣΕΙΝ ΧΡΗ ΤΑΧ ΑΥΡΙΟΝ ΕΞΕΤ ΑΜΕΙΝΟΝ

ΕΤΟΣ Β' ΑΘΗΝΑΙ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1936 ΤΕΥΧΟΣ

21

Η ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ, ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ
ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Γραφεῖα Γ' Σεπτεμβρίου 26

♦ Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: ΣΩΤ. ΚΟΝΤΟΕΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ:

Ἑτησία:

Διὰ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου δραχ. 60
Διὰ τὰ μὴ μέλη » 100

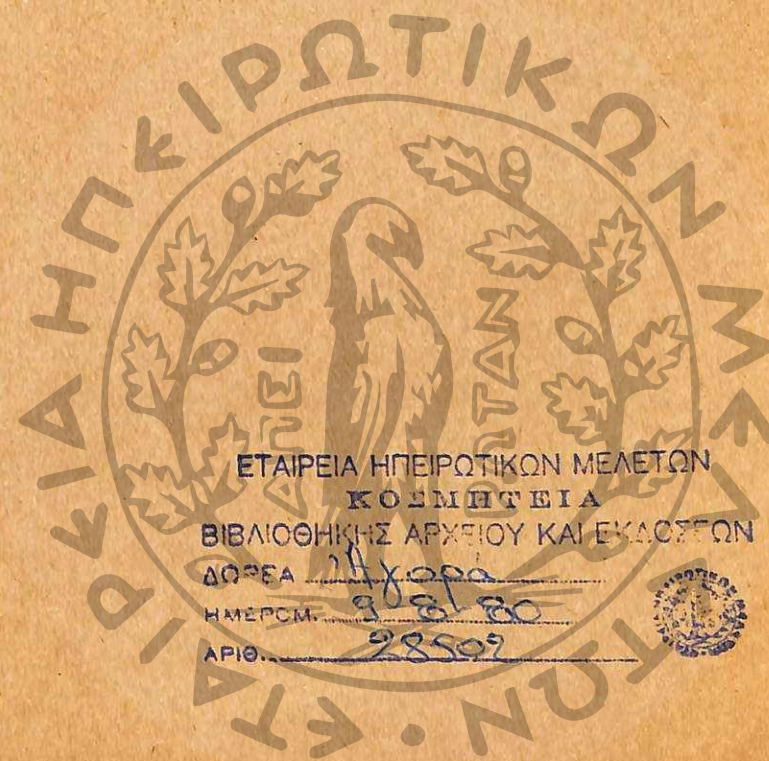
Ἑξάμηνος:

Διὰ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου δραχ. 35
Διὰ τὰ μὴ μέλη » 55

Ἐξωτερικοῦ Δολλάρια 2

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γεγονότα καὶ σχόλια, τῆς Συντάξεως	Σελ.	1.—
Πολιτικὴ Ἀνασκόπησις »	»	2.—
Ἡ Βόρειος Ἡπειρος, Ἱστορικαὶ μελέται, τοῦ κ. Γ. Φεσπού- λου, Στρατηγοῦ	»	4.—
Ἡ Κατὰ Κοσμάν Θεσπρωτὸν, Γεωγραφία Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας τοῦ κ. Ἀθ. Παπαχαρίση	»	8.—
Σουμερικὰ θέματα ἐν τῇ Ἀλβανικῇ, γλωσσολογικαὶ μελέ- ται, τοῦ κ. Ι. Θωμοπούλου	»	21.—
Στὰ Χειμαδιὰ τοῦ Δελβίνου, Ἡπειρωτικὰ ἱστορίσματα τοῦ κ. Μ.	»	23.—
Τὰ Ἔθιμα τῶν Ἑορτῶν, λαογραφικὰ σημειώματα τοῦ κ. Μ. Καλυβοπούλου	»	26.—
Εἰδήσεις ἀπὸ τὴν Πατρίδα	»	29.—
Ἀλληλογραφία		

Ἡ ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ - ΕΤΟΣ Β'

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1936

ΤΕΥΧΟΣ 21

Διευθύνεται ὑπὸ τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς | Ἀρχισυντάκτης ΑΛ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ὁ τηλεγράφος Ἀ. ΡΕΝΕ ΡΥΑΥΧ νήγγειλε τὴν θλιβερωτάτην διὰ τὴν Βόρειον Ἡπειρον εἶδησιν τοῦ θανάτου τοῦ θερμοῦ Γάλλου φιλέλληνος καὶ φίλου τῆς Β. Ἡπείρου René Ryaux. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ του ἡσθάνθημεν βαθυτάτην λύπην, ὥς ἂν αἰσθάνεται τις, καὶ διὰ τὸ εἶναι Ἡπειρώτης, λύπην διὰ τὸν θάνατον προσφίλου μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδέθη κάποτε διὰ δεσμῶν γλυκυτάτης φιλίας καὶ τοῦ ὁποίου τελευταίως εἶχε χάσει πᾶν ἔχνος. Ὁ θάνατός του ἐπανεφερε εἰς τὴν μνήμην τὴν περίοδον αὐτῆς τῆς γνωριμίας μας μετὰ τὸν Ryaux, περίοδον καθ' ἣν ἐσφυρηλατήθησαν οἱ γνωστοὶ δεσμοὶ τῆς φιλίας μας, εἰς τὴν ὁποία ἡ ἀτυχὴς Ἡπειρος οὐκ ὀλίγα ὀφείλει. Θὰ ἐτοιμασθῶμεν λοιπὸν νὰ τὸν κλαύσωμε, νὰ στήσωμε μοιρολόγι Ἡπειρωτικό, ὅπως θὰ ἐπεθύμει ἡ Ἡπειροπαθὴς καὶ Ἡπειρολάτρισσα ψυχὴ του. Ἀς ἐκδησθῇ εἰς τὸ Παρίσι! Ὁ Ἡπειρωτικὸς θρῆνος θὰ τοῦ ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν!

Μισελληνικαὶ ἐκδηλώσεις
Κατ' ἀπὸ κρηβωμὲνας πληροφορίας, τὰς ὁποίας εἶχομεν ἐκ Βορείου Ἡπείρου ὁλόκληρον τὸ Κοινοτικὸν Συμ-

βούλιον τῆς Κοινότητος Λισίτης τῆς περιφερείας Πρεμετῆς παρεπέμφθη εἰς δίκην διότι ἐφωράθη ἐκδῶσαν πιστοποιητικὸν προϋπηρεσίας του ἐκεῖ, εἰς διδάσκαλον ὑπηρετοῦντα νῦν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἡπείρῳ.

Ἀλλὰ διατὶ ἄραγε ἡ μῆνις αὐτὴ κατὰ παντός Ἑλληνικοῦ;

Τίνα γνώμην θὰ εἶχον οἱ τοῦ Κέντρου διὰ τὰς αὐθαρεσίας ταύτας τῶν κατωτέρων ὀργάνων τὰς ἐκδηλωμένας σχεδὸν καθ' ἑκάστην καὶ ἐφαρμοζόμενας εἰς βάρος ἀτυχῶν ἀνθρώπων ἀνελθόντων εἰς τὸ ἐπαχθὲς ἄξιωμα τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβούλου ἐπὶ τῇ πεποιθήσει καὶ μόνον ὅτι ἐξυπηρετοῦν τὰ κοινὰ καὶ τὸ συμφέρον τῶν συμπατριωτῶν των; Εἰς τὰς ὑπηρεσίας αὐτάς, διὰ τὰς ὁποίας ἐζητήθη τὸ μοιραῖον πιστοποιητικόν, ἀσήμερον διδασκάλων ὀφείλουσαν τὰ φῶτα των καὶ πολλοὶ συμπαίοντες σήμερον Ἀλβανοί.

Οἱ Βαλκανικοὶ λαοὶ μετὰ ἡμετέρας χαρὰς ὑπεδέχθησαν τὴν εἶδησιν τῆς ἐπικειμένης συνάψεως συμφώνου μὴ ἐπιθέσεως μετὰξὺ Βουλγαρίας καὶ Γιουγκοσλαβίας. Κατὰ τοὺς διπλωματικοὺς κύκλους ἡ

μονομερής αυτή συμφωνία της Βουλγαρίας μετά της Γιουγκοσλαβίας θα σημάνη την άπαρχήν της εισόδου της Βουλγαρίας εις τὸν Βαλκανικὸν Συνασπισμόν. Οὕτω αἰσίοις ἐλπίσι μετὰ τὴν ἀναθεώρησιν τῆς πολιτικῆς τῆς ἀδι-αλλαξίας, τὴν ὁποίαν μέχρι πρό-τινος ἐτήρει ἡ Βουλγαρία καὶ πρὸ τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν συνασπι-σμῶν μετὰ τὴν εἴσοδον καὶ τῆς Βουλγαρίας ὁ Βαλκανικὸς ἀστε-ρισμός, σημαντικὸς παράγων διὰ τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης καὶ τὴν ἐδραίωσιν τοῦ αἰσθήματος ἀ-σφαλείας εἰς τὰ Βαλκάνια ἐπλου-τίσθη ἀκόμη περισσότερον.

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν του δὲν ὑπολείπεται εἰμὴ ἡ εἴσοδος καὶ τῆς Ἀλβανίας, τῆς μικρᾶς μας γείτονος, τῆς ὁποίας ἡ θέσις εἶναι κενή. Ἡ Βαλκανικὴ οἰκογένεια λίαν εὐχαρίστως θὰ ἔβλεπε ταύ-την ἐρχομένην εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐνθα φυσικῶς καὶ γεωγραφι-κῶς ἀνήκει.

Ὁ Σύλλογος Βορειο-
Ἡ Ἱστορία ηπειρωτῶν συνεχίζων
τὰς ἐκδοτικὰς προσπα-
θείας του μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν
τῆς ἐκδόσεως τῆς Διπλωματικῆς
Ἱστορίας τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ

Ὁ σχηματισμὸς τῆς νέας Ἀλβανι-
κῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Κότσο
Κότα καὶ τὸ πρόγραμμά της

Μετὰ τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως
Φράσερι, ὁ Ζώγου ἀνέθεσεν εἰς τὸν Κό-
τσο Κότα, πρόεδρον τῆς Βουλῆς, τὸν
σχηματισμὸν τῆς νέας Κυβερνήσεως.

Ἡ νέα Κυβέρνησις ἐσχηματίσθη ὡς ἐ-
ξῆς :

Κότσο Κότα Πρωθυπουργὸς καὶ προ-

ζητήματος εἰς Γαλ. γλῶσσαν προ-
βαίνει κατὰ τὰ μέσα Φεβρουα-
ρίου εἰς τὴν ἔκδοσιν ἀναμνηστι-
κοῦ Τεύχους ἀφιερωμένου εἰς τοὺς
ἀγωνιστὰς τοῦ Αὐτονομιακοῦ Ἀγ-
ῶνος 1914 καὶ εἰς τοὺς ἰδρυτὰς
τοῦ Συλλόγου. Συνεπληρώθησαν
δεκαπέντε ἔτη Συλλογικῆς δρά-
σεως ἀπὸ τοῦ 1920 καὶ εἰς τὰς χρο-
νικὰς περιόδους 1920—1926, 1928—
1937, εἰς τὰς ὁποίας ἡ δράσις του
αὐτῆ, δρᾶσις κοινωφελῆς καὶ φι-
λανθρωπικῆ ἐξετιμήθη ὑπὸ πάν-
των καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπι-
βολὴν του μεταξὺ τῶν συμπατριω-
τῶν. Τὸ ἀναμνηστικὸν Τεῦχος, ὁ-
φειλόμενον εἰς τὴν πρωτοβουλίαν
τοῦ Προέδρου κ. Κ. Ζαρπαλά θὰ
εἶναι ἡ ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ
ἐκθεσις καὶ ἐξιστόρησις τῶν κατὰ
τὸ παρωχημένον διάστημα πε-
πραγμένων ὡς φόρος εὐννωμοσύ-
νης πρὸς ἐκείνους, οἵτινες μετὰ
παραδειγματικῆς ἀλληλεγγύης
καὶ ἀλτρουϊσμοῦ εἰργάσθησαν.
Καλαίσθητος ἔκδοσις μετὰ συγ-
γραφὴν ἀμερόληπτον καὶ ἀντικει-
μενικὴν προσώπων, καὶ πραγμά-
των θὰ εἶναι ἀσφαλῶς τὰ προέ-
χοντα προτερήματα τοῦ Τεύχους
αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον θέλει εἶσθαι ἡ
Βίβλος τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῇ συμ-
πληρώσει δεκαπέντε ἐνιαυτῶν !

σωρινὸς ὑπουργὸς τῶν Δημοσίων Ἔργων
καὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Θωμᾶ Ὁρολογᾶς ὑπουργὸς τῆς Δικαι-
οσύνης.

Ἐκρέμ Λιμποχόβα ὑπουργὸς τῶν Ἐξω-
τερικῶν.

Μουᾶ Γιούκα τῶν Ἐσωτερικῶν.

Κόλ Θάτσι τῶν Οἰκονομικῶν.

Φαῖκ Σιάτκου τῆς Παιδείας.

Ἡ νέα Κυβέρνησις τυγχάνει τῆς πλή-
ρους ἐμπιστοσύνης τοῦ Βασιλέως. Χαρα-
κτηριστικὰ εἶναι μερικαὶ περικοπαὶ ἐκ

τοῦ Βασιλικοῦ Διατάγματος, τὸ ὁποῖον
ἀπεστάλη πρὸς τὸν Πρωθυπουργόν.

Ἡ ἀφγογος συμπεριφορὰ σας, πλήρης
ὑπακοῆς πρὸς τὴν Πατρίδα μὲ ἡγαν
εἰς τὴν σκέψιν νὰ ἀναθέσω εἰς ὑμᾶς καὶ αὐ-
θις τὴν Προεδρίαν τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ Κυβέρνησις, τῆς ὁποίας προῖστασθε
δέον νὰ ἐξαντλήσῃ καὶ τὸ τελευταῖον ἀ-
πόθεμα ἐνεργείας τόσο διὰ τὰ δημόσια
οἰκονομικά, ὅσον καὶ διὰ τὴν πειθαρχίαν
καὶ τὴν ὁργάνωσιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐκπαι-
δεύσεως.

Μὴ λησμονήσῃτε ὅτι ἡ ἐλπίς μου καὶ
ἡ ἐλπίς ὅλου τοῦ ἔθνους στηρίζεται εἰς
τὸ ἔθνικόν φρόνημα καὶ εἰς τὴν Εὐρωπαϊ-
κὴν μόρφωσιν τῆς νεολαίας πρὸς ὄφελος
τῆς Πατρίδος.

Ὁ προϋπολογισμὸς πρέπει νὰ σταθε-
ροποιηθῇ καὶ νὰ ἰσοζυγισθῇ.

Αἱ σχέσεις μας μετὰ τῶν γειτόνων δέ-
ον νὰ διατηρηθοῦν ἐγκάρδιοι καὶ φιλικαὶ
καὶ ἰδία εἰς τὰς μετὰ τὴν Σύμμαχόν μας
(Ἰταλίαν) σχέσεις νὰ ὑπάρξῃ μία συνερ-
γασία εὐκρινῆς.

Γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἡ ἀνεξαρτησία ἐ-
νὸς ἔθνους ἐξαρτᾶται πολὺ ἀπὸ τὸν πα-
ράγοντα τὸν οἰκονομικόν καὶ τὸν τοῦ
ἐμπορίου θὰ ἔδει εἰς αὐτὸν νὰ δοθῇ μεγί-
στη σημασία.

Ἐλπίζω ὅτι ἡ Κυβέρνησις, τῆς ὁποίας
προῖστασθε θὰ δεῖξῃ ὑψηλόφρων καὶ ἀ-
νωτέρα μεροληψίαν καὶ ἀντεκδικήσεων
καὶ ὅτι οὕτω θὰ διοικηθῇ ὁ τόπος ἐφαρ-
μοζομένων τῶν νόμων μετὰ πλήρους δι-
καιοσύνης.

Εἰς προηγούμενον ἐγγράφομεν ὀλίγα
τινα περὶ τῶν κατευθύνσεων, ἃς θὰ ἀκο-
λουθῇ ἡ νέα Ἀλβανικὴ Κυβέρνησις συ-
νεχίζουσα τὸ «μεταρρυθμιστικόν», ὡς ἐ-
λέχθη, ἔργον τῆς προκατόχου της, Κυ-
βερνήσεως Φράσερι.

Εἰς τὰς προγραμματικὰς δηλώσεις, εἰς
τὰς ὁποίας, καθ' ἃ ἀναγράφουν τὰ ἐξ
Ἀλβανίας τελευταῖα φύλλα, προέβη ὁ
Πρωθυπουργὸς ἐνώπιον τῆς Βουλῆς με-
ταξὺ ἄλλων εἶπε τὰ ἑξῆς :

Ἡ νέα Κυβέρνησις, κύριοι Βουλευ-
ταί, τῆς ὁποίας ἔχω τὴν τιμὴν κατὰ βα-
σιλικὴν εὐδοκίαν νὰ προῖσταμαι θὰ κα-
ταβάλῃ προσπάθειαν, ὅσον τὸ δυνατόν
μὲ ἔργα καὶ ὄχι κενοὺς λόγους, νὰ φέρῃ
εἰς πέρας τὴν ἀποστολήν, ἡ ὁποία τῆς
ἀνετέθη μὲ καθαρὰν καὶ πατριωτικὴν συ-
νειδησιν καὶ μὲ παραδειγματικὴν δικαιο-
σύνην διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν ἐξύψω-
σιν τοῦ λαοῦ καὶ θὰ δεῖξῃ ἀξία τῆς ἐμ-
πιστοσύνης τοῦ Βασιλέως.

Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἡ Κυβέρ-
νησις θὰ τηρήσῃ τὰς μέχρι τοῦδε δια-
γραφείσας κατευθύνσεις ἔχουσα πάντοτε
ἐγκαρδίους καὶ φιλικὰς σχέσεις μετὰ

τῶν γειτόνων καὶ προπάντων θὰ ἐπιδιώ-
ξῃ συνεχῆ καὶ εὐκρινῆ συνεργασίαν μετὰ
τὴν μεγάλην σύμμαχόν μας Ἰταλίαν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Παιδείαν θὰ στρέ-
ψωμε ὅλην τὴν φροντίδα διὰ τὴν πειθαρχίαν
καὶ τὴν ὁργάνωσιν αὐτῆς κατὰ τρό-
πον, ὥστε ἡ νέα γενεὰ νὰ φωτισθῇ μὲ τὰ
Ἀλβανικὰ ἰδεώδη διὰ τὴν δημιουργίαν
ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ ἐθνικῆς ἐνώσε-
ως καὶ θὰ καταπολεμήσωμε πᾶσαν ἄλ-
λην ἰδέαν ἡ ὁποία δυνατόν νὰ ἐπιφέρῃ τὴν
στασιμότητα τῆς Ἐθνικῆς ἐνοποιήσεως.

Εἰς τὰ δημόσια οἰκονομικά θὰ τεθοῦν
αἱ βάσεις διὰ τὴν ἰσοζύγισιν τοῦ προϋπο-
γισμοῦ λαμβανομένων μέτρων διὰ τὴν διευ-
κόλυσιν τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν πληρωμὴν
τῶν φόρων.

Ὁ Ἀλβανικὸς Τύπος διὰ τὸ Σερβο-
βουλγαρικὸν Σύμφωνον

Ἡ ἐπικειμένη σύναψις τοῦ Βουλγαρο-
γιουγκοσλαβικοῦ Συμφώνου φιλίας καὶ
μὴ ἐπιθέσεως δὲν ἐγένετο μετ' ἐκδηλώ-
σεων δεκτῆ ἐν Ἀλβανίᾳ, καθὼς δύναται
νὰ συμπεράνῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ τελευταῖα
Ἀλβανικὰ φύλλα.

Ἡ σύναψις τοῦ Συμφώνου, διπλωματι-
κὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον προβλέπεται ὅτι
θὰ ἔχῃ μεγίστην σημασίαν διὰ τὰ Βαλ-
κάνια εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἀντεμετωπίσθη
μετὰ χαρακτηριστικῆς ἀπαθείας. Τὸ ἐπί-
σημον Κυβερνητικὸν ὄργανον, ἡ «Drita»
(Φῶς) τῶν Τιράνων ἀσχολουμένη μὲ τὰς
προσπαθείας προσεγγίσεως Βουλγαρίας
καὶ Γιουγκοσλαβίας καὶ Βουλγαρίας καὶ
τῶν ἄλλων Βαλκανικῶν λαῶν εἶναι ἐξαι-
ρετικῶς φειδωλὴ εἰς ἐκδηλώσιν οἰωνόη-
ποτε κρίσεων ἐπὶ τοῦ συντελουμένου γε-
γονότος.

Παρατηρεῖ ὅτι ἡ αἰσίως πραγματοποιη-
θεῖσα προσέγγισις μετὰ τῶν δύο χω-
ρῶν ἦτο μίᾳ φυσικῇ λύσει, ἡ ὁποία θά-
τον ἢ βράδιον θὰ εἶχεν ἐπέλθῃ πρὸ πολ-
λοῦ ἐάν δὲν παρενεβάλλετο ἐπὶ τόσον
καιρὸν τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα, ἡ δρᾶ-
σις τῶν Βουλγαρικῶν Κομιτάτων δρών-
των ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἐπισήμου
Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐάν ἡ
Βουλγαρία ἔκαμνε μίαν ἀναθεώρησιν
τῶν ἐδαφικῶν τῆς ἀξιώσεων, αἱ ὁποῖαι
ἠγέρθησαν μεταπολεμικῶς. Κατὰ τὰ ἄλ-
λα—τονίζει ἡ «Drita»—ὀπῆρχον ὅλοι αἱ
προϋποθέσεις διὰ μίαν προσέγγισιν καὶ
μάστιχα ἡ κοινότης ἐμπορικῶν συμπε-
ρόντων καὶ ἡ φυλετικὴ συγγένεια μετὰ
τῶν δύο Σλαβικῶν λαῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς σχέσεις μετὰ
Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας λέγει ὅτι αὐ-

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

Η ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

Ε. Η ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

γ) Ἡ γ λ ῶ σ σ α

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων περὶ τὰς 50.000 εἶναι ἁλβανόφωνοι. Ἡ ἁλβανική προπαγάνδα κατέβαλε μεγίστην προσπάθειαν, ὥπως τοὺς Ἑλληνας αὐτοὺς παραστήσῃ ὡς Ἁλβανούς. Ὅλοι οἱ σύγχρονοι πολιτικοί, συγγραφεῖς παραδέχονται ὅτι ἡ ἐθνικότης δὲν ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν θρησκείαν καὶ πρὸ παντὸς ἀπὸ τὴν ἐλευθέρως ἐκφραζομένην ἐθνικὴν συνείδησιν. Τὸ φαινόμενον τῆς γλωσσικῆς παραμορφώσεως ἑνὸς λαοῦ δὲν παρατηρεῖται μόνον εἰς τὴν Ἡπειρον. Οἱ Ἀλσατοί, οἱ Σλαῦοι τῆς Ἀδριανουπόλεως, οἱ Τουρκοκρήτες, οἱ Ἑλληνες τῆς Ἀνατολῆς δὲν ὁμιλοῦν τὴν ἐθνικὴν τῶν γλῶσσαν. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων τῆς Β. Ἡπείρου 120.000 περίπου ὁμιλοῦν Ἀρβανί-

ται ἦσαν πολὺ ψυχραί. Βάσις δὲ καὶ δικαιολογία τῆς ψυχρότητος ταύτης εἶναι καὶ πάλιν τὸ ἴδιο ζήτημα τὸ Μακεδονικόν, τὸ ὁποῖον πολὺ δύσκολον νὰ παραμερίσῃ ἡ Βουλγαρία. Ἐκφράζει ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ γεγονότος ἔαν καὶ μετὰ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἐφικτὸν νὰ ἐπέλθῃ μία παρομοία συμφωνία. Ἀναφέρει προσέτι ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καταβάλλονται γενναϊότατα προσπάθειαι, δὲν εἶναι δὲ ἀσχετος ἡ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν διέλευσις τοῦ Τούρκου ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν κ. Ρουσδὴ Ἀράς τουναντίον μάλιστα αἱ μακρόταται καὶ ἐπανειλημμέναι συνομιλίαι, ἃς ἔσχεν ὁ Τούρκος ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Ἰωάννου Μεταξᾶ εἶναι ἐνδεκτικαί τῶν καταβαλλομένων ἐνεργειῶν καὶ τῆς πρωτοβουλίας, τὴν ὁποῖαν ἔχει ἀναλάβει ἡ Τουρκία ὡς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν.

Τοῦ κ. ΓΕΩΡ. ΦΕΣΟΠΟΥΛΟΥ Στρατηγού

τικα (ἁλβανόφωνοι) καὶ περὶ τὰς 40000 (Ἑλληνόφωνοι) ὁμιλοῦν Ἀρβανίτικα αἱ περιφέρειαι: Κορυτσᾶς, Κολωνίας, Ἐρσέκας, Λεσκοβικίου, Πρεμετῆς ὡς καὶ αἱ βορειοδιτικῶς τοῦ Ἀργυροκάστρου τοιαῦται, χωρία Τεπελενίου, Λούντζης καὶ Ζαγοριάς. Ἐπίσης καὶ ἡ περιφέρεια Χειμάρρας πλὴν τῶν τριῶν χωρίων Χειμάρρας Δρυμάδων καὶ Παλιάσας. Ὅμιλοῦν Ἑλληνικά: τὰ χωρία τῆς κοιλάδος τοῦ Δρύνου (Δρόπολη) (ἄνω κάτω Δρόπολη), ἡ ἐπαρχία Δελβίνου καὶ Πωγωνίου Β. Ἡπείρου. Ἀπαντες ἔχουν ἀναμφισβήτητον καὶ ἀναλλοίωτον Ἑλληνικὴν συνείδησιν.

Οἱ ἁλβανόφωνοι αὐταὶ περιφέρειαι ἀνέδειξαν ἕνα Ζωγράφον, ἕνα Μπάγκαν, ἕνα Σίναν, ἕνα Ἀρσάκην, ἕνα Ζάππαν καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐθνικοὺς εὐεργέτας. Ἀλλὰ μήπως δὲν ὑπάρχουν ἁλβανόφωνοι ἔξω τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας; Οἱ ἁλβανόφωνοι ναῦται τοῦ Κανάρη καὶ τοῦ Μιαούλη, οἱ ὁποῖοι ἔκαιον τοὺς τουρκικοὺς στόλους καὶ ἔφερον τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν νικητρίαν μέχρι τῶν μικρασιατικῶν παραλίων ἦσαν λοιπὸν ἀδελφοὶ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ, οἱ ὁποῖοι τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς ἐποχὴν ἔσφαζαν τοὺς ἀποπειραθέντας νὰ ἐπαναστατήσουν Ἡπειρώτας:

δ) Οἱ ἀρχαιολογικοὶ θησαυροὶ

Τὸ ἱστορικὸν ἑλληνικὸν Μαντεῖον τῆς Δωδώνης, τὸ ὁποῖον ἤκμασε κατὰ τὴν Μυκηναϊκὴν ἐποχὴν (1500—1000 π. Χ.), εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς ὅλης Ἡπείρου. Εἰς

πλεῖστα εὐρωπαϊκὰ Μουσεῖα ὑπάρχουν ἀρχαιοτάτα ἡπειρωτικὰ νομίσματα (μεταξὺ τῶν ὁποίων τοιαῦτα τοῦ Δυρραχίου καὶ τῆς Σκόδρας), μὲ ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς. Ἀνασκαφαὶ αἱ ὁποῖαι ἔγιναν μόλις πρὸ πενταετίας εἰς τὴν τοποθεσίαν Βουθρωτός, ἔφεραν εἰς φῶς πολὺτιμα κειμήλια τῆς ἀρχαίας ὁμωνύμου ἑλληνικῆς πόλεως. Τὰ κειμήλια αὐτὰ ἀναγόμενα εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ, ἀπὸ τῆς λιθίνης μέχρι τῆς ἐνετικῆς κατοχῆς, πείθουν ἀδιστακτῶς περὶ τῆς ἑλληνικότητος τῆς χώρας. (1)

ε) Ἡ ἐθνικὴ συνείδησις

Ἡ ἀκατάβλητος Χειμάρρα, οὐδέποτε κατεκτήθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, ὑπερήφανοι καὶ ἀκατάβλητοι, ἐκέρδισαν τῷ 1518 τὰ ὅλας εἰδικὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα ὁ Σουλτᾶνος Σελίμ ὁ Α' ὑπεχρεώθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτοὺς. Ἀπῆλαιον τοπικῆς δημοκρατικῆς αὐτονομίας, ὀθρησκευτικῆς ἐλευθερίας, δικαίωματος νὰ φέρουν ὅπλα καὶ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι παντὸς φόρου. Ἐν τούτοις προέβησαν εἰς ἀναριθμήτους ἐπαναστάσεις (1570, 1684, 1770, 1821, 1853, 1878 καὶ ἄλλας), ἡ δὲ κυανόλευκος σημαία τῶν προὔξενει φόβον εἰς τοὺς Σουλτάνους. Περὶ τὸ τέλος τοῦ παλαιοτουρκικοῦ καθεστώτος ἀπεστάλησαν—διὰ πρώτην τότε φοράν—ἀντιπρόσωποι τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους (καϊμακάμης, Εἰσαγγελεὺς, ὀλίγοι χωροφύλακες καὶ δύο τηλεγραφηταί). Οὗτοι περιωρίζοντο εἰς τὸ νὰ διαβαιοῦν τὴν Κων(πολιν) περὶ τῶν

(1) Μεταξὺ τῶν εὐρημάτων συγκατελέγετο μία ὑπέροχος γυναικεία κεφαλή, ἔργον τοῦ περιφήμου Πραξιτέλους, τὴν ὁποίαν ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀλβανίας ἐδώκεν εἰς τὸν Μουσουλίνι.

φιλελληνικῶν αἰσθημάτων τῶν κατόικων, τοὺς ὁποῖους οὐδ' εἰς τὸ ἐλάχιστον ἐτόλμων νὰ ἐνοχλήσουν. Προσπάθεια τῶν νεοτούρκων νὰ προσεγγίσῃ τοὺς Χειμαρριώτας πρὸς τοὺς Ἀλβανούς, δὲν συνήνησεν εἰς Χειμάρραν παρὰ ἕν μόνον πολιτικὸν δόγμα: «Τὴν ἑνωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Χάρις εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἡπείρου, εἶχε πλήθος ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων.

Τὸ Σοῦλι διετήρησεν ἐπίσης διὰ τῶν ὅπλων τὴν ἀνεξαρτησίαν του καὶ δὲν θὰ ὑπέκυπτεν εἰς τὰς ἐπὶ δωδεκαετίαν συνεχισθείσας λυσσώδεις ἐπιθέσεις τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (1791—1803), ἄνευ τῆς προδοσίας τοῦ Πήλιου Γκούση. Ἡ φήμη του ἐξῆλθε πολὺ πέραν τῶν ὁρίων τοῦ Αἴμου καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Γάλλον δραματικὸν καὶ λυρικὸν ποιητὴν Λεμερσιέ (1771—1840) τὴν τραγωδίαν «Τὰ μαρτύρια τοῦ Σουλίου ἢ ἡ σύγχρονος Ἡπειρος» καὶ εἰς τὸν Σέφερ τὸν ὀνομαστὸν πίνακα τοῦ Μουσείου τοῦ Λούβρου, «Αἱ Σουλιώτιδες». Οἱ Σουλιῶται οἱ ὁποῖοι εἰς τὸν Λαρόν ἀναφέρονται ὡς «Ἑλληνες δοξασθέντες διὰ τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνας τῶν», ἐπολέμησαν λυσσώδως κατὰ τῶν Ἀλβανῶν καὶ ἀπῆντησαν εἰς αὐτοὺς πάντοτε διὰ τῆς πλέον σταθερᾶς συνειδήσεως.

Ἡ Χειμάρρα, τὸ Σοῦλι καὶ ἄλλαι ὀρεῖναι περιοχαὶ ἀποτελέσασαι τοὺς ἱεροὺς πυρῆνας, περίξ τῶν ὁποίων ἄθροοι οἱ Ἡπειρώται διεξήγαγον τοὺς πολλαπλοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας, εὐρίσκοντο εἰς διαρκὴ σύγκρουσιν πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ πολλὰκις διετέλεσαν ἀπολύτως αὐτόνομοι.

Οἱ Ἀλβανοὶ ἀπεπειράθησαν κάποτε νὰ ἰσχυρισθῶν διὰ τὸ Σοῦλι ἦτο Ἀλβανικόν.

Ἀλλ' ὅταν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἀπευ-

θυνόμενος πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῶν Σουλιωτῶν Τζαβέλλα καὶ Μπότσαρην ἔγραφεν: «Ὁ μισθός σας θὰ εἶναι διπλάσιος ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ δίδω εἰς τοὺς Ἀλβανούς, διότι γνωρίζω ὅτι ἡ ἀνδρεία σας εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα τῆς ἰδικῆς των», ἀπηυθύνετο πρὸς Ἀλβανούς: «Ὅταν εἰς τὸν Ἀλῆν, ὁ ὁποῖος παρεσπόνδισε καὶ ἐκράτησεν ὡς ἄνθρωπον τὸν ὑπὸ τὰς γνωστὰς συνθήκας ἀποσταλέντα υἱὸν τοῦ Τζαβέλλα, οὗτος ἔγραφεν: «Ἐάν ὁ υἱός μου δὲν εἶναι εὐχαριστημένος ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ τῆς Πατρίδος του, δὲν εἶναι ἄξιος νὰ ζῇ καὶ νὰ ὀνομάζεται υἱός μου. Προχώρησε λοιπόν. Εἶμαι ἀνυπόμονος νὰ ἐκδικηθῶ», ὡς Πατρίδα ἡννόει τὴν Ἀλβανίαν; Ὅταν ὁ Ἀλῆς παρῶρμα τὰς ὁρδᾶς του νὰ καταστρέψουν τὸ Σοῦλι καὶ τοὺς Σουλιώτας, λέγων: «Γενναῖοι στρατιῶται μου, γνωρίζετε πόσους κινδύνους ἐπεκρέμασαν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν μας οἱ ἄπιστοι Ἕλληνες. Χάρις εἰς τὴν ἀνδρείαν σας ὑπέταξα ὅλους τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Ἐνθυμηθῆτε πόσον αἶμα ἔχυσαν οἱ ἀδελφοί σας Ὁθωμανοὶ διὰ νὰ κατὰκτῇσιν τὴν χώραν αὐτήν. Ἡ στιγμή ἔφθασε διὰ νὰ ἐκδικηθῶμεν τὸν θάνατόν τους, ἐξολοθρεύοντες τοὺς ταραχοποιούς αὐτοὺς Ἕλληνας», τὰ παρῶρμα ἐναντίον ἀδελφῶν; Ὅταν αἱ Σουλιώτιδες προέβησαν εἰς τὴν ἀθάνατον ἐκείνην πρᾶξιν, ἡ ὁποία εἶναι γνωστὴ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὑπὸ τὸ ὄνομα «χορὸς τοῦ Ζαλόγγου», προέβησαν διὰ ν' ἀποφύγουν τὴν περίπτωξιν τῶν ἀδελφῶν των Ἀλβανῶν;

Ἐάν ἡ Χειμάρρα καὶ τὸ Σοῦλι, χάρις εἰς τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους διεξῆγον διὰ τῶν ὅπλων, ἀπετέλεσαν τὰς πολεμικὰς Ἀκροπόλεις τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, αἱ πνευματικαὶ Ἀκροπόλεις αὐτῆς, αἱ ὁποῖαι διεξῆγον ἐ-

πίσης σπουδαιότατον ἀγῶνα διὰ τῆς παιδείας καὶ τῆς οἰκονομικῆς προσπάθειας, ὑπῆρξαν πολλαί. Ἐκ τούτων θ' ἀναφέρω τρεῖς (δύο τῆς ὑποδούλου καὶ μίαν τῆς ἐλευθέρας Ἡπείρου):

Ἡ Μοσχόπολις ἀπὸ μικρὸν χωρίον ποιμένων, ποὺ ἀπετέλει τὸν 10ον αἰῶνα, εἶχεν ἐξελιχθῇ εἰς ὀνομαστὴν πόλιν τὸν 14ον τοιοῦτον. Τὸν 18ον ἡρίθμει περὶ τὰς 60.000 κατοίκων, εἶχε δὲ φθάσει εἰς τὸ ζενιθ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς εὐτυχίας τῆς. Εἶχεν 23 μεγαλοπρεπεῖς Βυζαντινοὺς ναοὺς· διεξῆγε ἐμπόριον μετὰ τῆς Βιέννης, Λειψίας, Βουδαπέστης, Βελιγραδίου καὶ Κωνσταντινουπόλεως· ἱδρυσεν τυπογραφεῖον, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ δεύτερον εἰς ὅλην τὴν Ὁθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν· εἶχεν ἀξιόλογον σχολήν, ἀποτελοῦσαν κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς: «ἀληθῆ Ἀκαδημίαν ἢ ὁποῖα ἐκαλλιέργει τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα ὄχι μόνον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κορυτσᾶς, ἀλλ' εἰς ὅλην τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα» εἶχε θαυμασίαν βιβλιοθήκην· εἶχε δώσει μεγίστην ὠθησιν εἰς ὀρισμένας καλλιτεχνίας. Ἡ ζωσα ἐκείνη ἐστία Ἑλληνισμοῦ κατεστράφη τῷ 1788 ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν, οἱ ὁποῖοι μετὰ τριήμερον λεηλασίαν τὴν ἔκαυσαν ἐκμηδενίσαντες τοιοτοτρόπως τὴν προσπάθειαν καὶ τὴν ἐργασίαν αἰώνων.

Ἡ Κορυτσά ἂν καὶ μικρὰ καὶ ἄσημος κατ' ἀρχάς, εἶχε μέγαν ἀριθμὸν Ἑλληνικῶν σχολῶν καὶ ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι χρονολογοῦνται ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου αἰῶνος κατετάχθη εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς δυτικῆς Μακεδονίας, ἀπετέλει δὲ κέντρον Ἑλληνισμοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν

ἤκμαζεν ὀλιγώτερον καὶ δὲν ἦτο ὀλιγώτερον σπουδαῖον ἀπὸ τὴν Μοσχόπολιν. Κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος ἔδωσε μεγίστην ὠθησιν εἰς τὴν σχολικὴν κίνησιν, χάρις εἰς τοὺς πόρους εἰδικοῦ διὰ τὰς δαπάνας τῆς ἐκπαίδευσως Ταμεῖου, τὸ ὁποῖον ἱδρύθη τῷ 1850 ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Νεοφύτου καὶ συνετηρεῖτο διὰ καταθέσεων ὧλων τῶν πολιτῶν, ἰδιαιτέρως τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Κορυτσαίων καὶ βραδύτερον τοῦ εὐεργέτου Γεωργίου Μπάγκα. Ἐπὶ τοῦ Γυμνασίου ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή: «Ἀπὸ τὴν σχολὴν αὐτὴν ἐξῆλθε μέγας ἀριθμὸς σπουδαστῶν, ἀφοσιωθέντων εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς πρακτικὰς τέχνας, τιμησάντων δὲ τὴν ἑλληνικὴν ἀγχίνον καὶ ἐπιμέλειαν». Ἀπὸ τοῦ 1887 εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Κορυτσᾶς, εἰσῆχθη τὸ πρόγραμμα τῶν σχολείων τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

Τὰ Ἰωάννινα ἀνέκαθεν, ἀλλ' ἰδίως ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Δεσποτάτου (1204—1430), ὑπῆρξαν μία ἀπὸ τὰς σπουδαιοτέρας πόλεις τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἀξιόλογος ἐστία τοῦ μεσαιωνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ σπουδαῖον κέντρον καλλιτεχνίας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων. Τῷ 1292 ἱδρύθη ἐκεῖ τὸ περιώνυμον Φροντιστήριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξῆλθον τόσοι λόγιοι. Μετὰ μικρὰν ἀνακοπὴν τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ἔργου, τὰ Ἰωάννινα ἐπαναλαβόντα τὴν δρᾶσιν των κατὰ τοὺς αἰῶνας 17ον καὶ 18ον, μετεβλήθησαν καὶ πάλιν εἰς φωτόβολον πνευματικὴν ἐστίαν ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, διὰ τῆς ἰδρύσεως τῶν πρώτων Ἑλληνικῶν τυπογραφίων καὶ τῶν ποικιλῶν μων σχολῶν. Ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς κατὰ τὸ καταστρεπτικὸν του διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἡπειρον ἔργον ἐσεβάσθη τὰ Ἰωάννινα, τὰ ὁποῖα ἐξηκολούθησαν τὴν πνευματικὴν των ἐξέλιξιν. Τῷ 1828 οἱ Ζωσιμά-

δαι ἱδρυσαν τὴν περίφημον Ζωσιμαίαν σχολήν, ἡ ὁποία προσέφε-
ρεν εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν πολυτιμωτάτας ὑπηρεσίας.

στ) Ἡ Ὁρησκεία καὶ ἡ Παιδεία

Ἐάν οἱ παντοειδεῖς ἀγῶνες τῶν Ἡπειρωτῶν, περὶ τῶν ὁποίων ὡμιλήσαμεν ἀμέσως ἀνωτέρω καὶ θὰ ὡμιλήσωμεν ἀμέσως κατωτέρω, δὲν ἦσαν ἀρκετοὶ νὰ πείσουν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς συνειδήσεως των, ποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ παρίδῃ τὰς δύο μεγάλας ἀρτηρίας θριαμβευτικῆς ἐκδηλώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Β. Ἡπείρου, τὴν Ἐκκλησίαν δηλαδὴ καὶ τὸ Σχολεῖον;

Ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε ἐξεδήλωσε τὴν ἀντίληψιν, ὅτι κάθε Ὁρθόδοξος τῶν Βαλκανίων εἶναι Ἕλληνας. Ὅπως τοῦναντίον! Κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου τουρκικὴν κυριαρχίαν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἦτο ἡ μόνη πολιτισμένη δύναμις ἐπιδεκτικὴ νὰ παράσχῃ κάποιαν ἀνωτέραν μόρφωσιν, ἀπετέλει πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἐστίαν, ἡ ὁποία μετὰ τῆς διεγέρσεως τῆς πίστεως καὶ τῆς μεταδόσεως ἐνὸς ἀντιμουσουλμανικοῦ συναισθήματος, προῦκάλει τὴν βαλκανικὴν συνείδησιν. Ἄν καὶ ἡ μετὰ τὴν Ὁρησκείαν συνείδησις αὐτῆς, ὑπὸ τὴν παράλληλον ἐθνολογικὴν, ἱστορικὴν καὶ γεωγραφικὴν ἐπιρροήν, πολλάκις ἐσυγχίσθη μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἰδέας, οὐδέποτε ἐπεζητήθη νὰ παρυσιασθῇ ὡς αὐθαιρέτως καὶ ἀποκλειστικῶς Ἑλληνική. Ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀναπτύσσουσα τὴν συνείδησιν αὐτὴν, οὐδέποτε ἐπεχείρησε νὰ τῆς ἀφαιρέσῃ τὸν Ρουμανικόν, Σερβικόν, Βουλγαρικόν καὶ αὐτὸν τὸν Ἀλβανικόν προσανατολισμὸν τῆς, ὅσας τὸν ἐξεδήλωνεν.

Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές)

Η ΚΑΤΑ ΚΟΣΜΑΝ ΤΟΝ ΘΕΣΠΡΩΤΟΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΤΟΥ Κ. ΑΘΑΝ. Χ. ΠΑΠΑΧΑΡΙΣΗ

Εἶναι ἀνακοίνωσις, γενομένη τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1936 ἐν τῇ Αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας πρὸς τὸν Σύλλογον τῶν Μεσαιωνικῶν Γραμμάτων. Ἀλλὰ τὰ περὶ τοῦ Βορειοηπειρώτου Κοσμᾶ Θεσπρωτοῦ λεχθέντα θέλω διὰ τῆς «Βορείου Ἡπείρου» νὰ δημοσιευθῶν.

Ἀνετέθη εἰς ἐμὲ ὑπὸ τοῦ κ. Προέδρου νὰ ἐκθέσω εἰς τοὺς ἐταίρους τὰ κατὰ τὴν Γεωγραφίαν Ἀλβανίας καὶ Ἡπείρου Κοσμᾶ τοῦ Θεσπρωτοῦ, ἣν κατέχω ἐν χειρογράφῳ.

Τὸ ὄνομα Κοσμᾶ τοῦ Θεσπρωτοῦ δὲν εἶναι ἄγνωστον εἰς τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν Ἡπειρωτικὴν ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Σπυρίδωνος Ἀραβαντινοῦ εἰς τὰ προλεγόμενα, τὰ ὁποῖα προέταξε τῆς ἱστορίας Ἀλῆ Πασᾶ τοῦ Παναγιώτου Ἀραβαντινοῦ, ὡς συγγραφεὺς τοῦ «Ποιημάτων ἢ τραγωδίας τῆς Καταστροφῆς τοῦ Ἀλῆ», ὅπερ κατέχων ἐν χειρογράφῳ ὁ Παναγιώτης Ἀραβαντινὸς ἐχρησιμοποίησε σὺν ταῖς ἄλλαις πηγαῖς καὶ βοηθήμασι κατὰ τὴν συγγραφὴν τῶν κατὰ τὸν Τεπελενλὴν. Ἐκεῖ μνημονεύεται ὅτι ἐν τῷ ἐν λόγῳ πονηματίῳ ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς τὸ ὄνομα τοῦ **Κοσμᾶς Θεσπρωτοῦ** καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν του βαθμὸν **ιεροδιάκονος**.

Ἐκ τούτου προέρχονται ἢ εἶναι ἀντίγραφα ἄλλα τινὰ ποιήματα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν πολιτορχίαν τοῦ Ἀλῆ καὶ τὴν καταστολὴν τοῦ κινήματός του καὶ δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ Legrand, Κρουστάλλη καὶ Σουριδάκη.

Τὰ ποιήματα ταῦτα εἶναι πολυτιμώτατα μνημεῖα, διότι ὅχι μόνον τὰ κατὰ τὴν πολιτορχίαν τοῦ Ἀλῆ διαφωτίζουν, ἀλλὰ διότι καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν τῶν Ἰωαννίνων μετ' ἐναργείας ἐκθέτουν κατὰ τὴν μαύρην ἐκείνην ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν «ὁ ὕπνος ἦτο θάνατος καὶ μνήμα τὸ κρεββάτι κ' ἡ χώρα κοιμητήριον», ἵνα κατὰ Βαλαωρίτην εἴπω.

Ἔνεκα τῆς ἀξίας τῶν ταύτης μετ' ἀνυπομονησίας ἐυλόγου περιμένουν οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὰ Ἡπειρωτικὰ νὰ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἢ ἐτοίμη ἤδη κριτικὴ ἐκδόσις τῶν ποιημάτων τοῦ ἀληπασαδικοῦ κύκλου, ἣν ἐξεπόννησεν ὁ κ. Δ. Σάργος.

Κοσμᾶ τοῦ Θεσπρωτοῦ ἀγνοοῦμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως. Ἐγεννήθη εἰς τοὺς Γεωργουτσάτες τῆς ὑπὸ τοὺς Ἀλβανοὺς τελοῦσης νῦν καὶ πολλοὺς ἄνδρας ἐργασθέντας ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος τεκούσης πολυπαθοῦς Β. Ἡπείρου.

Τὸ ὄνομα τοῦ ὅμως **Κοσμᾶς** δύναται νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὸν χονδρικὸν ὑπολογισμὸν τοῦ ἔτους τῆς γεννήσεώς του. Τῷ 1779 ἦθλσε παρὰ τὸ Μπεράτι ὁ ἰσαπόστολος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, ὅστις ἀνεχαίτισε τὸ ρεῦμα τοῦ ἐξισλαμισμοῦ ἐν Ἡπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ. Ὑποθέτω ὅτι περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην θὰ ἐγεννήθη εἰς τοὺς Γεωργουτσάτες ὁ συγγραφεὺς μας καὶ ὁ ἀνάδοχός του, ἀπῆλθον τὴν βαθύτατα μέχρι σήμερον ἐρριζωμένην ἀγάπην καὶ εὐλάβειαν τῶν Ἡπειρωτῶν πρὸς τὸν Ἅγιον Κοσμᾶν, ὠνόμασε τοῦτον μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἰσαποστόλου καὶ ἐθνομάρτυρος. Ἄς ληθῇ ἄλλωστε ὑπ' ὅψιν ὅτι ἐκ Γεωργουτσατῶν διήλθεν ὁ Ἀγιος Κοσμᾶς.

Κατὰ παράδοσιν ἐν Γεωργουτσάταις, ὅπου τῇ παρακλήσει μου εἶχε τὴν

καλωσύνην ὁ Βορειοηπειρώτης ἐν τῷ γυμνασίῳ Πωγωνιανῆς ἀγαπητὸς μου μαθητὴς καὶ ἡδὴ Φοιτητὴς τῆς Φιλολογίας κ. Νίκος Παπαδόπουλος νὰ ἐρευνήσῃ, Κοσμᾶς ὁ Θεσπρωτὸς μετερχόμενος τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου τῷ 1850 ἐν Καρπενησίῳ, ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐκεῖ καὶ οὕτω ἀποφυνέυει ἡδὴ τὸ **δούλιον χῶμα** τῆς πατρίδος του. Τὴν πληροφορίαν ταύτην ἀναγράφει καὶ ὁ Κ. Εὐαγγελίδης εἰς τὸ βιβλίον του «Βόρειον Ἡπείρον». Ἴσως ἔζησε λοιπὸν περὶ τὰ 65—70 ἔτη.

Ἐκ τοῦ Παράνικα γνωρίζομεν ὅτι ἐδίδαξεν ἀπὸ τῆς καταστολῆς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἀλῆ μέχρι τοῦ 1832 εἰς τὴν ἀξιόλογον τῆς Κονίτισης Σχολὴν, δηλ. ἐπὶ μίαν δεκαετίαν.

Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ἀθανασίου Ψαλίδας, ὡς ὁδητῶς ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς γεωγραφίας του μνημονεύεται.

Ὑπάρχει σήμερον εἰς τοὺς Γεωργουτσάτες ἡ οἰκογένεια Παπαδοπούλων, ἡ ὁποία θεωρεῖ ἰδικὸν τῆς τῶν Κοσμᾶν. Ἐκ ταύτης τῆς οἰκογενείας μοι ἀπεστάλη ἐν χειρογράφῳ περιέχον : 1) «Μεταφυσικὴν, 2) Πνευματολογίαν περιέχουσαν τὴν ψυχολογίαν καὶ Φυσικὴν Θεολογίαν», συντεθὲν δὲ κατὰ τὰς παραδόσεις Ψαλίδας. Τούτου τοῦ χειρογράφου ἡ περιγραφὴ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Θὰ μᾶς χρειασθῇ ὅμως περαιτέρω κατὰ τὴν σημερινὴν ἀνακοίνωσιν.

Ἀλλὰ περὶ τοῦ Κοσμᾶ δὲν δύναται δυστυχῶς νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν, διότι, ὡς ἐγράφη καὶ ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» (Τόμ. Θ' σελ. 6) «περὶ τοῦ Θεσπρωτοῦ δυστυχῶς δὲν ἔχομεν πληροφορίας».

Ἡ ὑπ' ἐμοῦ κατεχομένη χ)ρος γεωγραφία διαστάσεων 0.21X0.17 ἀποτελεῖται ἐκ φύλλων 112. Τὸ χ)ρον εἶναι κακοτέχνως δεμένον καὶ φέρει ἐξωτερικῶς δέσμα καστανόχρουν ἐπικολλημένον εἰς χονδρὰ χαρτόνια.

Εἰς τὸ φ 1 β ἐγράφη **πίναξ** (εὐρετήριον) **τῶν εἰς Ἀλβανίαν ἐπαρχίων καὶ πόλεων**. Εἰς δὲ τὸ φ 4 β : **Κατὰ τὸν Κοντῶ Γάλλον Γεωμέτρην τὸ ὕψος τῶν ὀρέων τῆς Ἑλλάδος 1839—1840**.

Τὰ φύλλα 1α, 2α, 2β, 3α, 3β, 4α εἶναι κενά.

Ἀπὸ δὲ τοῦ φ5α ἀρχεῖται τὸ ἔργον. Προτάσσεται ἡ ἐπιγραφή : «**Κοσμᾶς Θεσπρωτὸς Ἡπειρώτης. Περιγραφὴ Γεωγραφικὴ Ἀλβανίας 1830 καὶ 1831**». Ἡ τῆς Ἀλβανίας περιγραφὴ λήγει εἰς τὸ φ 65α.

Ἀκολουθῶς ἀπὸ τοῦ φ 69α μέχρι τοῦ φ 87β περιλαμβάνεται : **Περιγραφὴ γεωγραφικὴ τῆς Ἡπείρου τοῦ μακαρίου ἀοιδίμου Ἀθανασίου Ψαλίδας, ἡμετέρου διδασκάλου Ἰωαννίνων**.

Ἀλλ' ὡς λέγει ὁ Κοσμᾶς εἰς τὸ τέλος τῆς παρεντιθεμένης Γεωγραφίας Ψαλίδας, «Οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι τῆς Ἀλβανίας καὶ ἀκαταστασία τοῦ τότε καιροῦ, τὸ ἐπάγγελμά του, καὶ ἄλλα αἷτια, τὸν ἐμπόδιζον νὰ κάμῃ πλατυτέραν τῆς Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας περιγραφὴν, ὁ δὲ περίεργος θέλει λάβει καθαυτέραν καὶ πλατυτέραν ἰδέαν αὐτῶν τῶν μερῶν εἰς τὴν ἰδικήν μου περιγραφὴν καὶ προσθήκην». Καὶ οὕτω ἀπὸ τοῦ φ 88α ἀρχεῖται ἡ τοῦ Κοσμᾶ **Προσθήκη εἰς τὴν τῆς Ἡπείρου περιγραφὴν**. Εἰς τὸ χ)ρον διακρίνω τρεῖς γραφικοὺς χαρακτῆρας. Ἡ Γεωγραφία Ἀλβανίας καὶ Ἡπείρου ἔχουν τὴν αὐτὴν γραφὴν, ἥτις ὁμοιάζει ἢ μᾶλλον ταυτίζεται μὲ τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα τοῦ προμνημονευθέντος Φιλοσοφικοῦ περιεχομένου χ)φου, ὅπερ μοι ἀπεστάλη ὡς κατάλοιπον τοῦ Κοσμᾶ. Αἱ ταύτης τῆς γραφῆς σελίδες εἶναι ἀπηλλαγμέναι ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων. Ἡ ἄν φαίνονται πού πρέπει νὰ θεωρηθῶν μᾶλλον ὡς ἀβλεπτήματα, διότι εἰς ἄλλην χώραν τοῦ αὐτοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος αἱ ἀνορθογραφηθεῖσαι λέξεις ὀρθογραφοῦνται. Τὰ οὕτω γραφέντα θεωρῶ ὡς προσερχόμενα ἀπὸ τὸ χεῖρ τοῦ Κοσμᾶ.

Εἰς δὲ τὴν παρεμβαλλομένην γεωγραφίαν τοῦ Ψαλίδας διακρίνω τρεῖς γραφικοὺς χαρακτῆρας. Εἰς εἶναι τοῦ Κοσμᾶ, καὶ ἐκτείνεται εἰς τὸ περισσότερον μέ-

ρος ταύτης. Τους άλλους δύο δέ, επικουρούσης καὶ τῆς ἀνορθογραφίας, ἀποδίδω-
εἰς μαθητὰς τοῦ Κοσμᾶ, — ὑπῆρχαν δηλ. καὶ τότε ἀνορθογράφοι μαθηταί! — εἰς
τοὺς ὁποίους ἴσως ἀνέθετε τὴν ἀντιγραφὴν εἴτε ἐκ σημειώσεων εἴτε καθ' ὑπα-
γόρευσιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ μέρους ὁ Κοσμᾶς.

Τώρα περὶ τοῦ χρόνου τῆς συγγραφῆς. Ὡς χρόνος γραφῆς φέρεται ἐν τῇ
προμετωπίδι, ὡς εἶπαν καὶ προηγουμένως, ἡ χρονολογία ἢ μᾶλλον αἱ χρονολογί-
αι 1830 καὶ 1831. Οὗτοι ὅμως οἱ ἀριθμοὶ δὲν δύνανται νὰ ἐμπνεύσουν ἐμπιστο-
σύνην, διότι τὰ τελευταῖα ψηφία τὰ δηλοῦντα τὰς μονάδας 0 καὶ 1 φαίνονται
γραφέντα ἐπὶ ἄλλων τινῶν ψηφίων, ἅτινα καὶ ἐκαλύφθησαν, διὰ παχυτέρας με-
λάνης. Τύχη ὅμως ἀγαθῇ προχωροῦντες εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ χ)ρον. ὑδρίσκομεν
ἐξιστορούμενα γεγονότα, ἐν γνωστῷ χρόνῳ συμβάντα, πρὸ τῶν ὁποίων δὲν δυ-
νάμεθα νὰ ἀναγάγουμεν τὴν συγγραφὴν τοῦ χ)ρον. Ἐν τῷ φ 23 β ἀναφέρεται ὅτι
ὁ Μητροπολίτης Κορυτσᾶς «πρὸ πέντε χρόνων ἠνώσε καὶ τὴν Πωγωνιανῆς ἀρχιε-
πισκοπὴν καὶ τώρα ἔχει τίτλον Κορυτσᾶς — Πωγωνιανῆς, ὁ κ)ρ Βησσαρίων». Γνω-
ρίζομεν δ' ἄλλοθεν ὅτι ἐποίμανε τὴν ἐπαρχίαν Πωγωνιανῆς καὶ Κορυτσᾶς ὁ
Βησσαρίων ὁ ἐκ Νικομηδείας ἀπὸ τοῦ 1828. Περὶ τούτου ἄλλωστε μαρτυρεῖ πε-
ραιτέρω καὶ ὁ Κοσμᾶς ἀναφέρον ὁριτῶς ὅτι ἦλθεν ἀπὸ Κ)πολιν ὁ νέος Μητροπο-
λίτης εἰς τοὺς 1828 κυρ Βησσαρίων», διαψεύδων οὕτω πρὸ καταβολικῶς τὸν ἀγα-
θὸν Νικόλαον Μυστακίδη, ὅστις ἔγραψεν ἐν τῷ «*Η. Ἀστέρι*» Λ. Βασιλειάδου τῷ
1904 ὅτι ἠνώθη τῷ 1830 ἡ ἐπαρχία Κορυτσᾶς καὶ Πωγωνιανῆς ὑπὸ τοῦ Βησσα-
ρίωνος καὶ διωκθῆναι ὑπὸ τούτου μέχρι τοῦ 1834.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν προστιθεμένων τῶν 5 χρόνων εἰς τοὺς 1828 δέον νὰ
εἰκασθῇ ὡς χρόνος συγγραφῆς τὸ 1833. Περαιτέρω ἐν τῷ φ 82α ὑπομνηματίζων
ὁ Κοσμᾶς τὴν γεωγραφίαν τοῦ Ψαλίδου λέγει ἐν ὑποσημειώσει ὅτι «τοῦ Δελβίνου
τὸ φρούριον τὸ ἐκρήμνισαν καθὼς καὶ τὰ ἄλλα διὰ προσταγῆς τοῦ Σουλτάνου
εἰς τοὺς 1832».

Ὑπάρχουν καὶ δύο ἄλλαι χρονολογίαι : Μία 1839—40 τεθεῖσα μετὰ τὸν
πίνακα ἐν ᾧ ἀναγράφεται τὸ ὕψος τῶν ὁρέων τῆς Ἑλλάδος *κατὰ τὸν Γάλλον
γεωμέτρον Κοντώ*. Καὶ μία ἄλλη ἐν τῷ φ 109α μετὰ πίνακα ἐν ᾧ ἀναγράφον-
ται «τὸ ἐπισημότερα Καπιτανάτα εὐρισκόμενα τὴν σήμερον εἰς τὸ Τουρκικὸν
Κράτος Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν. Κατὰ τὸν Ἰγνάτιον ἐκ τῆς Ἐπαρχίας Στα-
γῶν ἀπὸ Μοναστήριον Σταγιάδες. 1835».

Ἀμφότεροι οἱ πίνακες, ὅτε τοῖ ὕψους τῶν ὁρέων καὶ ὁ τῶν ἐπισημωτέρων
καπιτανάτων, εἶναι τοῦ γραφικοῦ χαρακτήρος, ὃν θεωρῶ τοῦ Κοσμᾶ. Αἱ παρατι-
θέμεναι δὲ χρονολογίαι δείχνουν τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγράφησαν οἱ ἐν
λόγῳ πίνακες.

Θέτω λοιπὸν ὡς χρόνον συγγραφῆς τὸ 1833. Τὸ 1830—1831 ἀποκλείεται.

Πρόκειται περὶ βιβλίου παρέχοντος πληροφορίας περὶ τῆς πρὸ ἐνὸς αἰῶ-
νος καταστάσεως ἐν τῇ Ἠπειρῷ καὶ τῇ ὁμόρῳ Ἀλβανίᾳ.

Οὐδενὸς δὲ λαοῦ δύναται νὰ ἐρευνηθῇ πλήρως ἡ ἱστορία, ἂν μὴ καὶ ἐπὶ
τοῦ βίου τῶν ὁμόρων αὐτῷ λαῶν κατευθύνῃ ἡ ἱστορικὴ ἐρευνα τὸν προβολέα τῆς.
Δύο ὅμοροι λαοί, ὁ Ἠπειρωτικὸς καὶ ὁ Ἀλβανικὸς καὶ ἀδελφοὶ ἅμα, ἥσκησαν
ἐπ' ἀλλήλων ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν καὶ ἐν πολλοῖς ἡ πολιτικὴ τῶν ἱστορία καὶ
ὅσα ἀπὸ ταύτης ἐξαρτῶνται δὲν δύνανται νὰ ἐννοηθῶσι κεχωρισμένως.

Καὶ ἥδη ὥς εἰσέλθωμεν εἰς τὸ χ)ρον. Ἐν πρώτοις δὲ περὶ τῆς Ἀλβανίας,
περὶ τῆς ὁποίας καὶ ἐν τῷ χ)φω κατ' ἀρχὰς γίνεται λόγος.

Τὸ εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἀφορῶν μέρος ἀποτελεῖται ἀπὸ φύλλα 59. Εἰς τοῦ-
το δὲ τὸ μέρος μόνον ἐγράφησαν ἀριθμοὶ σελίδων. καὶ δὴ μόνον ἐπὶ τῶν περιτ-
τοῦ ἀριθμοῦ σελίδων κατὰ τὴν σειρὰν 1,3,5,7, κ. ο. κ. Διαιρεῖται εἰς τρία κεφά-
λαια.

1. Χωρογραφία Ἀλβανίας ἀπὸ φ 5 α—φ 62 β.

2. Ἡθῆ Ἀλβανῶν ἀπὸ τοῦ φ 53 α—φ 60 β.

3. Λεξιλόγιον Ἀλβανικῶν λέξεων παραβαλλομένων πρὸς γαλλικὰς, ἑλληνι-
κὰς, λατινικὰς, ἰταλικὰς ἀπὸ τοῦ φ 61 α μέχρι τοῦ φ 64 α.

Ἔπονται τὰ φ 65α—68β, τὰ ὁποῖα ἀρχῆθεν ἦσαν ἄγραφα. Τῷ 1909 δὲ
ἐγράφη ἐπ' αὐτῶν ὑπὸ τοῦ πρὸ ἐμοῦ κατέχοντος τὸ χ)φον «Συμπλήρωμα ἐκ νεω-
τάτης γλωσσολογικῆς μελέτης ἀρυσθείσης ἀπὸ τοῦ Νεολόγου Κ)πόλεως τῆς 30
Αὐγούστου 1909», δι' οὗ ὁ συμπληρώσας πειρᾶται νὰ καταδείξῃ τὴν ἐνότητα τῆς
Ἀλβανικῆς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἔξω κειμένων καὶ μακρὰν τοῦ
σημερινοῦ θέματος δὲν θὰ γίνῃ λόγος.

Ἡ χωρογραφία δύναται νὰ θεωρηθῇ διηρημένη εἰς δύο μέρη. Εἰς τὸ Α' καὶ
εἰσαγωγικὰ ἀπὸ τοῦ φ 5 α μέχρι τοῦ φ 12 β, καὶ εἰς τὸ Β' ἀπὸ τοῦ φ 13 α μέ-
χρι τοῦ φ 52 β, ἐν ᾧ ἐξετάζεται ἡ χώρα κατὰ χωροχρίαν ἢ μουσελιμλίαν.

Εἰς τὸ Α' μέρος διαγράφονται τὰ ὅρια τῆς Ἀλβανίας, καθορίζομένης ὡς
κειμένης μετὰ τοῦ Ἀδριατικοῦ, δυτικῆς Μακεδονίας, Μπόσνας, Δαλματίας καὶ
Μαυροβουνίου καὶ νοτίως τῆς Ἠπειροῦ, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ ποταμοῦ Βιῶ-
σα. Εἰς τὴν Ἀλβανίαν κατατάσσει καὶ τὸ πασαλίαν τῆς Ἀχρίδος. Ἡ Προμετὴ, τὸ
Τεπελένι καὶ ἡ Αὐλῶνα, μολοντί διοικητικῶς ὑπάγονται εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἀνα-
φέρει ὅτι «πόλεις τῆς Ἠπειροῦ εἶναι καὶ ὅχι τῆς Ἀλβανίας». Ἀλλωστε κεῖνται
νοτίως τῆς Βιώσας. Αἱ ἀποστάσεις καθορίζονται εἰς ὥρας περὶ τοῦ «ἔχουν ἀπὸ Αὐ-
λῶνος ἕως Δυρράχιον ὥρας 20» ἀπὸ Δυρράχιον ἕως Σκούταρι ὥρας 18» κ. ο. κ.

Κατορθῶναι νὰ ἀνεύρῃ ὅτι τὰ βουνὰ τῆς Ἀλβανίας εἶναι κλωνάρια καὶ
βραχίονες τοῦ μ. γάλλου ὄρους Πίνδου, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν καὶ
Πελοπόννησον καὶ ἐπεκτείνεται ἕως Μπιτώλια καὶ Πρισρένην, καὶ μετὰ τὴν Σερβίαν
καὶ Μπόσνας καὶ ἕως τὴν Εὐρώπην.

Ἀκολουθεῖ περιγραφὴ τοῦ κλίματος, ποταμῶν καὶ συμβαλλόντων ὀνύκων
καθ' ὅλον τὸν διὰ τῆς χώρας ὅρον τῶν. Προεισαγωγικῶς δὲ ὁμιλῶν περὶ τῶν
προϊόντων τῆς Ἀλβανίας ξετυλίγει ἐνώπιόν μας τοὺς κατὰ τὰ παράλια τῆς ἑλαι-
ῶνας καὶ τὶς λεμονιᾶς καὶ πορτοκαλιᾶς, νεραντζιᾶς, μηλιᾶς, σικέας, κερασιᾶς.

Ἀφθονοὶ ἐθνογραφικαὶ πληροφορίαι παρέχονται. «Τὸ ἔθνος τῶν Ἀλβα-
νῶν ἐξ ἀμνημονεύτων αἰώνων, ὀπλοφόρον, σιδηροφόρον καὶ πολεμικόν» δὲν ἔχουν
ἄλλην ἐπιστήμην ἐκτὸς τοῦ τουφεκιοῦ ἐν γένει εἶναι τολμηροί, σκληρογυγμέ-
νοι, φιλελεύθεροι, ἀναρχοὶ καὶ ἀνυπότακτοι· τὸ πνεῦμα τοῦς ζωηρὸν καὶ λεπτὸν
καὶ δεκτικὸν μαθήσεων καὶ τεχνῶν πλὴν εἶναι ἀκαλλιέργητο, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν
γράμματα καὶ μαθήσεις· ἡ φυσιογνωμία τῶν ὁραίων. Ἀργότερα ὅμως ὁ Παρά-
σχος συνέλαβεν ἕναν Ἀρβανίτην, τὸν Κουλουριώτην, ἀπὸ τὸν τραχὺλον εἰς ἕνα
Ἀθηναϊκὸν καφενεῖον, τολμήσαντα νὰ εἴπῃ κατὰ παρόμοιον, τὸν ὁδήγησεν ἐνὸς
πιον ἐνὸς καθρέπτου καὶ παραβάλλον τὸ εἶδωλον τῆς ἰδικῆς του ὁραίας μορφῆς
πρὸς τὸ τοῦ ἀσχημομούρη Κουλουριώτη τοῦ εἶπεν· Κουλουριώτα, ἰδοὺ οἱ Ἑλ-
ληνες, ἰδοὺ οἱ Ἀλβανοί!

Ὁ Κοσμᾶς πιστεύει παραχθὲν τὸ ἔθνος τοῦτο ἐξ ἀποικίων κατ' ἀμνημο-
νεύτους αἰῶνας λαῶν, ὡς ὁ ἑλληνικὸς, γαλλικὸς, ὁ λατινικὸς. Παραβολὴ λέξεων
τῆς Ἀλβανικῆς πρὸς λέξεις τῶν προαναφερθέντων λαῶν ἐδημιούργησε παρ' αὐτῷ
τὴν γνώμην ταύτην. Ἄν λάβωμεν θυμῶς ὅτι τὰ ταῦτα ἐγράφησαν πρὸ 100
ἐτῶν, αἰτιολογοῦμεν καὶ συγχωροῦμεν πᾶσαν περὶ τὴν ἐξηγήσιν γνωστῶν σημε-
ρον πραγμάτων πλάνην τοῦ συγγραφέως.

Τοὺς Ἀλβανοὺς διακρίνει εἰς δύο κλάδους, τοὺς Γκέγκηδες καὶ τοὺς Τό-
σκηδες, λαμβάνων ὡς στοιχεῖα τῆς διακρίσεως τὴν κάποιαν διαφορὰν εἰς τὸν
ἱματισμόν, προφορὰν καὶ φυσιογνωμίαν.

Τὰ ἔθιμά των, λέγει, εἶναι ἄγραφα καὶ σπαρτιατικὰ (σκληρὰ) καὶ τὰ
ὁσπίτιά των ἀρμόδια διὰ πόλεμον. Ἡ ληστεία, ἡ κλοπὴ καὶ ἡ ἀρπαγὴ εἶναι
ἀρετὴ καὶ προτέρημα. Ὡς γλῶσσα γραπτὴ των χρησιμεύει ἡ ἀπλοελληνικὴ ζῶσ-

σα γλώσσα. Πρὸ 250 ἐτῶν ἐδέχθησαν τὸν μωαμεθανισμόν καὶ τὴν περιτομήν, «διὰ τὰ ἡμποροῦν νὰ λαμβάνουν ἀξιώματα καὶ πρόσθετες ἀκόμη καὶ τὸ αἷτιον τῶν πολλῶν τεσσαρακοστῶν». Ἀλλ' ὡς βαθύτερον αἷτιον καταλογίζει τὴν θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν τοῦ Ἀλβανοῦ.

Παρὰ ταῦτα ὅμως δὲν παραλείπει ν' ἀναφέρῃ τὰ ἐπόμενα : «Εἰς τὰ 1832 οἱ κάτοικοι 30 χωριῶν ἈΝ τοῦ Ἐλμπασάν, τῶν Σπάτων, κρυπτοχριστιανοὶ μέχρι τότε, διὰ τὰ ἀποφεύγουν τὴν καταβολὴν τοῦ χαρατζίου, διεκήρυξαν ὅτι ἦσαν καὶ εἶναι Χριστιανοί, τὸ μὲν ἵνα ἀποφύγουν τὰς τοὺς κάμουν τακτικούς, τὸ δὲ ἐνθαρρυνθέντες ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῆς καλῆς διοικήσεως (1), ἥτις παραβλέπει τὰ τοιαῦτα καὶ ἀφήνει τὸν ὑπὲρ τοῦ νὰ δοῦναι ὅ,τι θέλει». Καὶ οὕτως, ἐπιφέρει, ὑπεχρώθησαν νὰ πληρώσουν διασμὸν χωρὶς νὰ καλῶνται πλέον τοῦρκοι. «Ὅτε ἀπέθνησκον, ἔκραζαν φανερά τὸν Χόντζαν καὶ κρυφὰ τὸν Παπᾶν. Τὰ ὀνόματά τους εἰς τὸ φανερὸν Μεχμέτης, ἀμουράτης, σελίμης καὶ κατὰ μόνους πέτρος, παῦλος, μήτρος καὶ καθεξῆς». (2)

Ζήτημα ὅμως Σπαθιωτῶν κρυπτοχριστιανῶν ὑφίστατο μέχρι ἐσχάτων, ὡς δύναται τὴν νῦν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ Μοσχοπόλεως τοῦ κ. Κ. Σκενδέρη.

Νόστιμα καὶ χαριτωμένα εἰναι τὰ ἀναφερόμενα ὡς γινόμενα εἰς τὴν Λαπουριάν : «ὁ Χόντζας ἔπαιρνε νύμφην εἰς τὸν τοῦρκο ὑἱὸν τοῦ θυγατέρα τοῦ παπᾶ καὶ ὁ παπᾶς τὴν τοῦρκαν θυγατέρα τοῦ Χόντζα εἰς τὸν υἱὸν του. Τῶν δὲ τέκνων τὰ μὲν ἄρρενα ἠκολούθουν τὴν θρησκείαν τοῦ πατρός, τὰ δὲ θήλεα τὴν τῆς μητρός. Τὴν πῖττα τὴν ἐχώριζαν με πῖττουρα εἰς τὴν μέσην. ἡ μισὴ μὲ χοίρινο κρέας καὶ ἡ μισὴ μὲ τράγιο. Αὐτὰ ὅμως τὰ χωριά, δηλ. Δουκάτες καὶ Κούτζιδες, ἐπὶ Ἀλήπασα Τεπελενλῇ, τὰ ὑποχρώσεως δυναστικῶς ὁ Ἰσούφ ἀράπης καὶ ἐξεχωρίσθησαν, ἀφῆσαν τὸ ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου τὸ λέγον «εἴ τις ἀνὴρ ἔχει γυναῖκα ἀπίστον καὶ ἡ γυνὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφίετω αὐτήν». Ἐντεῦθεν συνάγεται ὅτι ὁ Ἰσούφ ἀράπης ἐξηνάγκασε μόνον τοὺς Χριστιανούς νὰ διαφεύγουν ἀπὸ τὰς Μουσουλμανίδας γυναῖκας τῶν. Πάλιν καλὰ, ποὺ δὲν τοὺς ἐξισλάμισεν, ἀφ' οὗ εἶχαν νυμφευθῇ μουσουλμανίδας.

Ἀκολουθῶς εἰσέρχεται εἰς τὴν κατὰ χωροχίας ἐξέτασιν τῆς χώρας.

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κοσμᾶ ἡ πρὶν εἰς δύο **πασαλῆκια** ἢ **τοπαρχίας** διηρημένη Ἀλβανία, τὴν τῆς Σκόδρας καὶ τὴν τοῦ Μπερατίου, αἵτινες ἦσαν πάλιν διηρημέναι εἰς μουσελμλῆκια ἢ χωροχίας, ἔλαβεν ἄλλην διοικητικὴν διαίρεσιν. «τώρα ὅμως ἡ διοίκησις ἔλαβε ἄλλην μορφήν». Εἰς πόσα πασαλῆκια ὅμως διηρέθη ἔν μνημονεύει ὁ συγγραφεύς, ἀπαξ μόνον μνημονεύει καὶ τοπαρχίας ἢ πασαλῆκιον Ὁχρὸς ἢ Ἀχρίδος, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπ' κινεῖται τρεῖς χωροχίαι ἢ μουσελμλῆκια, καὶ πασαλῆκιον Σκόδρας. Τὴν ἐκθεσίαν τοῦ κάμνει κατὰ χωροχίας ἢ μουσελμλῆκια, αἵτινα κατὰ πολὺ εἶναι περισσότερα τῆς προηγουμένης διαιρέσεως. Ἀς μὴ λησμονῶμεν ὅτι πρόκειται περὶ διαιρέσεως τῆς ἀνησύχου χώρας εἰς μικροτέρας διοικητικὰς περιφερείας πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐνισχύσεως φιλοδόξων καὶ δραστηρίων ἀνδρῶν, ὡς ὑπῆρξεν ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ καὶ ὁ ἄλλος Ἀλβανός, ὁ Μεχμέτ Ἀλῆ, ἐν Αἰγύπτῳ, οἵτινες ἐξελίχθησαν εἰς ἐπικινδύνους ἀντιπάλους τοῦ Διβαίου, καὶ μάλιστα ὁ δεύτερος μέχρι τοῦ σημείου νὰ δημιουργηθῇ ὁρῶμα ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς ἀνατροπὴν τῆς γηρασμένης δυναστείας τῶν Ὁσμανιδῶν καὶ ἀντικατάστασιν ταύτης διὰ τῆς γενεᾶς τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ.

(1) Μήπως ἡ ἀναφερομένη καλὴ διοίκησις ὀφείλετο εἰς τὴν πρὸ μικροῦ λήξαν ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν καὶ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον 1828—1829, καθ' ὃν οἱ Ρῶσοι κατέλαβον μέχρις Ἀδριανουπόλεως ;

(2) Εἰς τὰ ἀποσπώμενα χωρία διατηρῶ τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ χειρογράφου.

Περιγράφων ἐκάστην χωροχίαν ἢ μουσελμλῆκι παρέχει πολυτίμους περὶ τοῦ χαρακτήρος τῶν κατοίκων πληροφορίας — «οἱ παπᾶδες εἰς τὸ Ὅπαρι με ἄρματα καὶ φέσια κόκκινα μερικοὶ» — περὶ τῶν παραγομένων προϊόντων, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν χωριῶν, τοῦ κλίματος, τῶν δασῶν καὶ τῶν ζώων, τὰ ὅποια διακρίνονται εἰς αὐτά. Τὸ ἀξιοσημείωτον δέ, μνημονεύει καὶ τὴν πατρίδα τῶν μπέγηδων «ποῦ ἔκαμαν ἐνόχλησιν καὶ βλάβην εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα εἰς τὸν ἑλληνικὸν πόλεμον» καὶ οὕτω πληροφορεῖ ἡμᾶς περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν πολεμιστῶν. με τοὺς ὁποῖους συνέκρουσαν τὰ γαταγάνια τῶν ἡ ἀντήλλαξαν τὰ πυρὰ τῶν καριοφιλιτῶν τῶν οἱ πάπποι πολλῶν ἐξ ἡμῶν κατὰ τὸ 1821.

Πολυτιμότεραι πληροφορίες περὶ τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ θρησκείαν καὶ ἐθνότητα καθιστοῦν τὸ ἔργον πολλοῦ λόγου ἄξιον. Αὗται αἱ περὶ πληθυσμοῦ πληροφορίες διδόμεναι εἰς στίτια ἢ καπνοὺς συνετέθησαν «κατὰ τὴν βασιλικὴν ἀπογραφὴν», ὡς ρητῶς λέγεται λόγου γενομένου περὶ τῆς Κορυτσᾶς. Κάθε στίτι δὲ ὑπολογίζει κατοικοῦμενον ἀπὸ ὀκτὼ ἄτομα.

Τὸν πληθυσμὸν δὲ τῆς Μουζακιάς μᾶς τὸν γνωρίζει εἰς Χαρατζοχάρτια — «9000 Χαρατζοχάρτια μετροῦνται».

Ἡ μέθοδος αὕτη τῆς καταμετρήσεως τοῦ πληθυσμοῦ μᾶς ὑπενθυμίζει τοὺς στίχους τοῦ μικροῦ μετὰ τὴν ἄλωσην γραφέντος θυήνου τῆς Κων(σταντινουπόλεως) :

Ἀγροίκησα πολλὰς φορὰς ἀπὸ τοὺς **Χαρατζάδους**
ὅτι ὁρίζει ὁ ἄπιστος χριστιανὸς ὁρθόδοξος
στίτια με τὲς φαμίλιες ἑπτακόσιες χιλιάδες

Φαίνεται δὲ ὅτι τὰς περὶ πληθυσμοῦ πληροφορίες ἔλαβε καὶ κατέγραψε μετὰ προσοχῆς· διότι πολλοὶ οἱ ἀναφερόμενοι ἀριθμοὶ βραδύτερον (καὶ διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς) προσετέθησαν, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ διαφορετικὸν μελάνι. Ἀπαξ δὲ μὴ λαβὼν ἀσφαλῆ πληροφορίαν, ἀφῆσε κενόν. Ἐγραψε δηλ. ὅτι ἡ Πρεμετὴ ἔχει στίτια Χριστιανικὰ 230, τουρκογύφτικα 120 καὶ τουρκικὰ — ἐδῶ ὑπάρχει κενόν, περιμένον νὰ γραφῇ ὁ ἀριθμός.

Φειδόμενος τῆς ὑπομονῆς σας παραλείπω τοὺς ἀριθμούς, οἵτινες ἄλλωστε καὶ ἀπαγγελλόμενοι δὲν δύνανται νὰ συγκρατηθῶν ὑπὸ τῶν βουλομένων πρὸς ἐξεργασίαν ἐπιστημονικὴν.

Δὲν δύναμαι ὅμως νὰ παραλείψω τὴν συγκινοῦσαν ἐκθεσίαν τοῦ περὶ τῶν τόπων, οἱ ὅποιοι συνετέθησαν με τὴν προῖμον ἐξάνθησιν τοῦ ἡπειρωτικοῦ καὶ γενικώτερον νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ, τὴν Μοσχόπολιν, λέγω, τὸ Βιθκούκι καὶ τὴν Πρεμετὴν καὶ ὅπου τώρα — ἀλίμονον — ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ καταθλίβεται καὶ διακηρύσσεται — **οὐκέτι ἔχει καλύβαν**.

Ἡ κοιλὰς τῆς Μοσχοπόλεως, λέγει, καλύπτεται ἀπὸ ἐρείπια σπιτιῶν· αὕτη εἶχε ποτε, ὡς λέγουσιν, ὑπὲρ τὰς δέκα χιλιάδας στίτια... εἶχε σχολεῖον ἑλληνικόν, τυπογραφίαν, πλούτη πολλὰ, καὶ ἔκαυε ἐμπόριον με Γερμανίαν καὶ ἄλλα μέρη· φαίνεται ἔτι ἡ ἀγορὰ τῆς με βρύσας καὶ ἐργαστήρια πολλὰ... Τὴν ἐλεηλάτησαν οἱ Ἀλβανοὶ κατὰ τοὺς 1770 (3) καὶ μάλιστα οἱ Φρασαρλῆδες μπέγηδες. Τώρα μόλις σώζονται 100 στίτια καὶ 7 ἐκκλησίαις, θολογύρισταις, νόστιμαίς, ζωγραφισμέναις ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν καὶ με τέμπλους χρυσωμένους· οἱ κάτοικοι ἔχουν χαρακτῆρα καλὸν καὶ χρῶμα ὁδοδόχουν· οἱ ἄνδρες κοιτάζουν τὸ ἐμπόριον,

(3) Εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ὁρλώφ ἐξαπολυθεῖσα θύελλα καθ' ἅπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, ἥς ἐπωφεληθήσαν οἱ Μουσουλμᾶνοι τῆς Φράσαρης, ἵνα λεηλατήσουν τὴν ἀνθοῦσαν Μοσχόπολιν.

αἱ δὲ γυναῖκες καὶ κοράσια πλέκουν τσερέπια (κάλτσες) εὐμορφα, ὑφαίνουν πανιά, φιλοκάτες, γιάμπολες (4) κ.τ.λ. Οἱ νέοι αἱ νέαι καὶ τὰ κοράσια εἶναι ὡραῖα. Τὰ φορέματά των τσόχινα καὶ ἀγαποῦν τὸ κόκκινο χρῶμα· ζωνάρια ἀργυρᾶ αἱ γυναῖκες, καὶ μὲ δέσιμο τῆς κεφαλῆς διαφορετικὸ τῶν πέριξ· βραχιὰ δὲν μεταχειρίζονται ὁμοίως καὶ εἰς Κορυτσάν, ὅθεν ξεβράκωται· φοροῦν καὶ ντζουμπέδες μὲ γοῦναις καλαῖς αἱ πλούσιαι.

Νότια Μοσχοπόλεως ὡς 2 1)2 ὥρας εἶναι τὸ χωρίον Βυθκούκι, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς 70 σπίτια· εἶχε ποτε ὑπὲρ τὰς 4000, μὲ ἀγορὰν εὐμορphen, σπίτια, ἐκκλησίες, βρύσες πολλὰς καὶ ἐξῆς· τὴν βλέπεις τὰ ἔρειπια· τὴν κατερῆμωσαν καὶ αὐτὴν τὴν ὡραίαν χώραν οἱ ταρτάροι τῆς Ἑλλάδος οἱ Ἀλβανοὶ.. Τὸ Βυθκούκι εἶχε καὶ αὐτὸ σχολεῖον εἰς τὴν ἀκμὴν του· εἶναι ἡ πατρὶς τοῦ μακαρίτου Εὐστρατίου Ἱεροκήρυκος Ἰωαννίνων.

Περὶ δὲ τῆς Πρεμετῆς γράφει: «οἱ κάτοικοι ἔχουν χαρακτῆρα καλόν· οἱ χριστιανοὶ μερικοὶ ἐνεργοῦν τὸ ἐμπόριον, μερικοὶ γίνονται γραμματικοὶ εἰς μουσελμαῖς καὶ μπεγῆδες» (Ποιὸς ξέρει πόσους θὰ ἔσωσαν ἀπὸ τὰ νύχια τῶν δυναστῶν!) Ἐχουν καὶ σχολεῖον ἐλληνικὸν μὲ λάσον καλούτσικον, τὸ ὁποῖον κατέθεσεν ὁ μακαρίτης Ζώτος Πάνου Ντιόρου. πρεμετινὸς, εἰς τὸ τῆς Βιέννης ὄρφανοτροφεῖον, ἐξ οὗ ἔρχεται ὁ τόκος αὐτοῦ κατ' ἔτος γρόσια τουρκικὰ 14.000 καὶ διανέμεται εἰς μισθοὺς διδασκάλων εἰς ὑπανδρείαν πτωχῶν κοριτσιῶν καὶ βοήθειαν ὀρφανῶν παίδων. Εἶναι καὶ δύο τρία σπίτια χειροῦργοι ἐμπειρικοὶ ἐπιτηδαιοὶ (τσεράχιδες ἀλβανιστὶ) οἵτινες ἱατροῦν τοὺς εἰς πολέμους πληγωμένους». (Τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ὁ κ. Μανίκης ἀνέφερεν τὸν ἱατρὸν τοῦ Ἰω. Γκούρα Ἀθανάσιον Πρεμετῆν. Τὸ ἐπίθετόν του δείχνει τὴν καταγωγὴν του). Παραλείπω τὰ περὶ τῆς οἰκογενείας Δούκλᾳ γραφόμενα, διότι τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης πολλαχῶς ἐν τῇ ἐπαναστάσει δρᾶσαντα ἀνήκουν εἰς τὸν κύκλον τῆς καθόλου ἐλληνικῆς ἱστορίας.

Μὲ θλιμμένην δὲ προφανῶς ψυχὴν γράφει περαιτέρω. «Τὸ Δυρράχιον ἐτιμήθη μὲ θρόνον Ἀρχιεπισκοπῆς, ὅτε ἤκμαζον οἱ χριστιανοὶ βασιλεῖς· τώρα μόνον τὰ ἔρειπιά του μένουν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν χερσύνησον ὑπάρχει ἓνα μικροῦτο· κο χριστιανικὸ χωριὸ μὲ 15 σπίτια, λεγόμενον Ἰσακάκι».

Μέσα εἰς τὸ πέλαγος τῆς τουρκαρβαντιᾶς σπεύδει νὰ μᾶς δείξῃ μίαν χριστιανικὴν νησίδα παρὰ τὰ ἔρειπια ἐλληνικῆς πόλεως ἱστορικῆς καὶ τιμημένης ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς βασιλεῖς.

Ὅταν δὲ ὁμιλῇ περὶ τῆς Ἰ. Μονῆς Ναοῦμ εἰς τὴν Λυχνιάδα λίμνην, ἡ περιγραφὴ του παίρνει τὴν γλυκύτητα τῶν τόνων ποιήματος, «τὸν βράχον τοῦ Μοναστηρίου τὸν κτυποῦν τὰ κύματα τῆς λίμνης, βλέπεις ἀπὸ τὸ παράθυρον μίαν λίμνην ἐκτεταμένην ὡς μικρὰ θάλασσα. Βλέπεις τὰ νερὰ καθαρώτατα καὶ μέσα ψαράκια, εἰς τὰ ὁποῖα ρίχνοντας ψύχαις ψωμοῦ τὰ βλέπεις νὰ τρέχουν σωρηδόν. Πὸς τὸ βόρειον βλέπεις τὴν κωμόπολιν Ὀχρην εἰς τὸ χεῖλος τῆς λίμνης, καὶ ἄλλα χωρία καὶ βουνὰ ἐνδυμένα καὶ ὄαρες».

Ἀνατολικονότια ἔξωθεν τοῦ Μοναστηρίου πηγάζει ὁ ποταμὸς Δρεῖνος ἡ Δρεῖμι βουλγάρικα, ὅστις ἐμπροσθεν τῆς πόρτας τοῦ μοναστηρίου σχηματίζει δύο νησάκια, τὰ ὁποῖα εἶναι κῆποι τοῦ μοναστηρίου μὲ δένδρα καὶ λεῦκες ὑψηλές.

Τὸ Μοναστήριον ἔχουν εἰς ὑπόληψιν κοινῶς καὶ τοῦρκοι καὶ χριστιανοί, ἔνθα ὑπάγουν ἀσθενεῖς αὐτοῦ χάριν ὑγείας καὶ τὰ δύο ἔθνη. Αὐτὸ τὸ Μοναστήριον δίδει ψωμὶ εἰς οἰονδήποτε ὁδοιπόρον καὶ πολλοὶ ξενοχτοῦν. Πληρώνει διδά-

(4) Πρόκειται διὰ τὰ περίφημα ἀνὰ τὴν Ἠπειρον μοσκοπολιάνικα ὑφαντά. Ἡ λέξις μοσκοπολιάν(ι)κα σώζεται ἐν Ἠπείρῳ καὶ χρησιμοποιεῖται, ὅταν θέλωμεν νὰ ἐπαινέσωμεν καλὸν ὕφασμα οἰκοτεχνικῆς παραγωγῆς.

σκαλον ἐλληνικὸν καὶ τὸν βαστᾷ μέσα καὶ διδάσκονται ἀμισθὶ πολλὰ παιδιὰ, ἅτινα καὶ τρέφονται ἀπὸ τὸ Μοναστήριον, ἔργον θεάρεστον καὶ ἐπαινετόν.

Τὸν Ἰούνιον κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Ναοῦμ γίνεται πανήγυρις καὶ συναθροίζονται ὑπὲρ τὰς 8000 ἄνθρωποι».

Ἡ χωρογραφία τῆς Ἀλβανίας τελειώνει μὲ τὴν φράσιν: «Τὰ προϊόντα τῆς Ἀλβανίας εἶναι ταμβάκος καλός, τουφεκόπετρες, στερνάρια καὶ πίσσα φυσική».

Εὐμορφον εἶναι τὸ Β' κεφ. Ἡθῇ Ἀλβανῶν.

Μᾶς πληροφορεῖ περὶ τῶν ὑπὸ Ἀλβανῶν χρησιμοποιουμένων μουσικῶν ὀργάνων—ταμποῦρα μεγάλα καὶ μικρὰ καὶ ἐν εἶδος κιθάρας, γκεμεντζῆ. Εἰς τοὺς γάμους δὲ καὶ ἑορτὰς καλοῦν ὀργανοπαίκτας γύφτους, οἵτινες κροτοῦν τύμπανα, σύριγγας, αὐλοὺς καὶ ψάλλουν συγχρόνως καὶ μὲ τὸ στόμα.

Ὅτι ὅλοι εἰς τὴν τραπέζαν δὲν μεταχειρίζονται μαχαιροπήρουνα, ἀλλὰ τρώγουν μὲ τὰ πέντε δάκτυλα καὶ μὲ χουλιάρια, ὅτι ἀξιολογώτερον φαγητὸ ἔχουν τὸ ψητὸ σφαχτὸ ὀλκάκιρο εἰς τὸ σουβλί, ὅτι τὸν φίλον τιμοῦν προσφέροντες τὴν οὐρὰν, ὅτι μεταχειρίζονται τὸ ἀραπ σίτι διὰ ψωμί καὶ ὄχι τὸ σιτάρι, τὸ ὁποῖον ἐνίοτε εἶναι καὶ εὐθηνότερον, ὅτι αἱ γυναῖκες τὰ φορέματά των τὰ κάμουν μὲ τὸ χεράκι των.

Ὅτι αἱ γυναῖκες εἶναι εὐμορφαὶς καὶ ζωηραῖς, τολμηραῖς, καὶ ὑπερήφαναις. Ἐκφράζονται καὶ μὲ χειρονομίας νόστιμαίς καὶ ὅτι ἡ ἀλβανικὴ γλῶσσα κάμνει μίαν ἁρμονίαν χαρίεσαν, ὅταν προφέρεται μὲ φωνὴν ντελικάτην, οἷα τῶν γυναικῶν. Καὶ ἵνα μᾶς πείσῃ περὶ τούτου ὁ ἱερολογιώτατος παραθέτει ἀλβανιστὶ ἐκφράσεις περιεχούσας ὅλην τὴν θέρημν τῆς στοργῆς καὶ ἀφωσιώσεως!

Τὰς μεταφράζω χωρὶς νὰ δύναμαι νὰ ἀποδώσω καὶ τὴν χάριν τῆς ντελικάτης φωνῆς: Νὰ σοῦ γένω θυσία, νὰ με κλαύσης. Ἐκθέτει τι κάμνουν ὅταν γίνονται ἀδελφοποιητοὶ Μουσουλμᾶνοι μὲ Μουσουλμᾶνους ἢ Μουσουλμᾶνοι μὲ Χριστιανούς.

Συναθροίζονται φίλοι εἰς το σῆτι ἐνός, βάνουν ἓνα ψωμί ἐπάνω εἰς τραπέζιν καὶ ἄλλας καὶ ἓνα σπαθὶ γυμνὸ καὶ τὸ βιβλίον τῆς πίστεως, εὐαγγέλιον καὶ κοράνι. Οἱ ἀδελφοποιούμενοι μὲ τὴν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βιβλίου τῆς πίστεως τῶν ἀπαντοῦν τρεῖς καταφατικῶς εἰς τὴν ἐρώτησιν ἂν εἶναι ἀδελφοί, μὲ τοὺς γονεῖς των, ἀδελφία των, συγγενεῖς των, αἱμά των. Φιλοῦνται καὶ οἱ φίλοι εὐχονται ζωὴν, ἀγάπην, ὁμόνοιαν. Χαράζουν ὀλίγον τὰ χεῖρα των καὶ σταλάζουν σταλαγματιὰν αἷμα εἰς ἓνα ποτήρι νερὸ καὶ τὸ πίνουσιν. Ἔτσι γίνονται ἀδελφοὶ τοῦ αὐτοῦ αἵματος. Ἐπακολουθεῖ τραπέζιν.

Ὅτι πάντοτε ἐστάθησαν ἀπειθεῖς εἰς τοὺς ὁρισμοὺς τῆς Υ. Πόρτας καὶ ὀλίγον ἡσπάζοντο τὰ Φιρμάνια τοῦ κραταιοῦ Σουλτάνου πρὶν τοὺς ὑποτάξῃ ὁ κραταιότατος Σουλτάν Μαχμούτ, τοῦ ὁποίου ὡς γνωρίζομεν δεξιὸς βραχίον ὑπῆρξεν ἐν τούτῳ ὁ Μεχμέτ Ρεσίτ Κιουταχῆς, ὁ σημαντικώτερος τῶν τούρκων στρατηγῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Καὶ εἰσάγει πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἓνα χαρτωμένον ἐπείσοδιον ὁ συγγραφεὺς. «Εἰς τὰ 1828 ἐστάλη ὡς Μητροπολίτης Κορυτιᾶς—Παγωνιανῆς ὁ κύρ Βασσαρίων. Οὗτος ἐπειδὴ ἤρεε προκατοχικὰ χρῆσι εἰς Ἀλβανούς χρεωστούμενα ἐφωδιάσθη μὲ ὑψηλὸν φερμάνι διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν σκληρότητα τῶν δανειστῶν. Μίαν ἡμέραν λοιπὸν τοῦ ἐπαρρησιάζθη ἓνας Ἀλβανὸς δανειστὴς ζητῶν τὸν τόκον τῆς ὁμολογίας του, ἡ Πανιερότης του ἀφ' οὗ τοῦ ἀντέτεινε λόγους ἀρκετὴν ὥραν, τέλος κατέφυγεν εἰς τὸ ὑψηλὸν φερμάνι, τὸ ὁποῖον ὁ Ἀλβανὸς τούρκος μὲ τὴν φυσικὴν του τόλμην καὶ ἀδιαφορίαν, ἐζήτησε νὰ τὸ ἰδῇ, καὶ ἀφ' οὗ τὸ ἀπλῶσεν εἰς τὰ γόνατά του, ἔπατα ἔβγαλε τὴν μα-

χαιράν του και την έμετρησε με τὸ φιομάνι λέγοντα ς: μωρὲ δεσπότη, πὼ σὺ γγλέπεις τὸ μακάριά μου πόσο εἶναι μεγάλο ἕνα πα λάμπα ἀπὸ τὸ φερμάνα τὸ δικό σου! πὼ νὰ μὲ δίνης τὰ γρόσια»—καὶ ἔτελ εἴωσε με μίαν ὕβριν καὶ διὰ τὸ φιομάνι καὶ διὰ τὸν ἐκδόντα τοῦτο. «Καὶ ἔτσι ἔπειτα ἡ Πανιερότης του βιαζόμενος καὶ δυναστευόμενος τὰ ἐπλήρωσεν».

Ὁ ἄτεκνος πλούσιος υἱοθετῶν ξένο παιδί τὸ ξεγυμνώνει καὶ τὸ ἀπερνᾷ ἀπὸ τὸ ὑποκάμισόν του καὶ ἔπειτα τὸ φιλεῖ, καὶ τὸ διακηρύττει ἰδικόν του καὶ κληρονόμον του. «Καὶ αὐτὴ ἡ τσιριμόνια τελειώνει με ἕνα συμπόσιον συγγενῶν καὶ φίλων».

Ὅταν ἀποθάνῃ τις τῶν σημαντικῶν μπέγηδων ἔρχονται οἱ φίλοι καὶ συγγενεῖς με κλυθμούς καὶ θρήνους. Ὡσαύτως καὶ οἱ εἰς τὰ κτήματα τοῦ θανόντος ἐργαζόμενοι τσιφλικιώται, φέροντες κριάρια μαῦρα. Ἡ πληροφορία αὕτη μοῦ ὑπομνήσκει τὰ ἐξῆς ἐκ τῆς Ὀμήρου Ὀδυσσεΐας. Εἰς τὸ κ τοῦ ἔπους τοῦτου συμβουλευούσα τὸν Ὀδυσσεά ἡ Κίρκη περὶ τοῦ εἰς Ἄδου πλοῦ του λέγει ὅταν φθάσῃ ἐκεῖ κάτω νὰ τάξῃ ὅτι ἐπιστρέφων εἰς Ἰθάκην θὰ θυσιάσῃ εἰς τὸν νεκρὸν Τειρεσίαν ὃν παμμέλανα—ἀρνὶ κατάμαυρο—καὶ ἐκεῖ πάλιν—εἰς τὸν Ἄδην, συνιστᾷ νὰ θυσιάσῃ εἰς τὰ κλυτὰ ἔθνεα νεκρῶν ὃν ἀρνεόν, θῆλύν τε μέλαιναν—καὶ μαῦρη προβατῖνα.

Τειρεσίῃ δ' ἀπάνευθεν ὃν ἱερουσέμεν οἶφ | παμμέλαν, ὅς μήλοισι μετα-
πρέπει ὑμετέροισιν, | αὐτὰρ ἐπὶν εὐχῇσι λίσσῃ κλυτὰ ἔθνεα νεκρῶν | ἐνθ' ὃν ἀρνε-
ὸν ρέξειν, θῆλύν τε μέλαιναν | εἰς Ἑρβος στρέψας. Καὶ χώρια ἀρνὶ κατάμαυρο
τοῦ Τειρεσία θὰ κόψῃς, τοῦ κοπαδιοῦ τὸ πιὸ καλό. Καὶ σὰν παρακαλέσῃς με
προσευχῆς τὰ δοξαστὰ τῶν πεθαμένων πλήθια, σφαγτὸ κριάρι πρόσφερε καὶ
μαῦρη προβατῖνα γυρνώντας τα πρὸς τὸ Ἑρβος—κατὰ τὸν Ἑφταλιώτην.

Παροιμιώδης εἶναι ἡ φιλοξενία των. Λέχονται τὸν ξένον προθύμως καὶ με μικρὸν δῶρον ὑποχρεοῦνται καὶ διακινδυνεύουν καὶ τὴν ζωὴν των διὰ τὸν φίλον ἢ ξένον. Ὁ ξένος εἰσερχόμενος εἰς τὸ σπίτι των τίθεται ὑπὸ τὴν προστασίαν των.

Μετὰ τὸ περὶ ἡθῶν κεφάλαιον ἀκολουθεῖ, ὡς εἶπον, λεξιλόγιον με τὸ ὁποῖον δὲν θὰ σᾷς κουράσω.

Ἐπίσης παραλείπω καὶ τὴν παρεμβλλομένην Γεωγραφίαν Ψαλίδα, διότι μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Χαριτάκι δημοσίευσιν ἐν τινι τῶν Ἡπ. Χρονικῶν τόμῳ γεω-
γραφίας Ψαλίδα ἄλλα τοῦ ἔργου τούτου χειρόγραφα δὲν δύνανται νὰ ἀπετελέ-
σουν ἀντικείμενον ἀνακοινώσεως. Παρὰ ταῦτα ὅμως ὑπάρχουν οὐσιώδεις διαφο-
ραι μεταξὺ τοῦ παρ' ἐμοὶ χειρογράφου καὶ τῆς δημοσιευθείσης. Ἄλλ' ἀμφότε-
ραι καὶ εἰ τις ἄλλη, συνταχθεῖσαι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παραδόσεων τοῦ Ἰωαννίτου
διδασκάλου, δὲν δύνανται εἰ μὴ νὰ παρουσιάζουν διαφορὰς, ἀναποφεύκτους καὶ
περὶ τὴν διατύπωσιν καὶ τὸ περιεχόμενον καὶ τὰς ἀπόψεις τῶν θεμάτων καὶ
τὴν ἔκτασιν τῆς ἐπεξεργασίας τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ζητήματος. Μία κριτικὴ ἐκ-
δοσις ἀπάντων τῶν σωζομένων καὶ γνωστῶν χειρογράφων Γεωγραφίας Ψαλίδα
θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ.

Ὑπολείπεται ἤδη τὸ Γ' μέρος τὸ φερόμενον με τὸν τίτλον *Προσθήκη εἰς τὴν τῆς Ἡπείρου Περιγραφὴν*. Ὡς εἶπον καὶ προηγουμένως τὸ μέρος τοῦτο ἀποτελεῖ συμπλήρωμα τῆς παρεμβλλομένης Γεωγραφίας Ψαλίδα. Ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος δὲ τούτου δὲν ἔχει τὴν ὕφην τῆς εἰς ἕν τέλειον ὅλιν ἀπρητισμένης Γεωγραφίας Ἀλβανίας. Παρουσιάζει μᾶλλον μορφήν σημειωμάτων.

Καθορίζεται εἰς ὥρας πεζοῦ ἡ ἀπόστασις τῶν ὁρίων τῆς Ἡπείρου ἀπὸ Ἰωαννίνων, ἡ διοικητικὴ διαίρεσις (12 μουσελμλίκια ὑπὸ τὸ Πασαλίκι τῶν Ἰωαννίνων) ἡ θρησκευτικὴ διαίρεσις καθ' ἣν ὑπάρχουν δύο Μητροπόλεις καὶ

τέσσαρες ἐπισκοπαί. Δηλ. ὁ Μητροπολίτης Ἀρτης διοικῶν καὶ τοὺς Χριστιανοὺς Πρεβέζης με τὰ περὶχωρα Ἀρτης καὶ Πρεβέζης «σπίτια τὸν ἀριθμὸν ὡς 2500 κατὰ τὴν νῦν κατάστασιν». Ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων διοικῶν καὶ τοὺς Χριστιανοὺς Τζουμέρκων, Μαλακασίου, Ζαγοριά, Τζαροκβίστας καὶ Κουρέντων «σπίτια σχεδὸν ὅλα ὁμοῦ ὡς 9000». Εἰς τοῦτον ὑποτελοῦν 4 ἐπίσκοποι.

1) Ὁ Παραμυθίας διοικῶν καὶ τὴν Πάργαν καὶ λοιπὰ περὶχωρα «σπίτια σχεδὸν 4000».

2) Ὁ Δελβίνου καὶ Χειμάρρας «ἀριθμοῦνται σχεδὸν σπίτια 2000».

3) Ὁ Δρυϊνουπόλεως καὶ Ἀργυροκάστρου, «σπίτια ὡς 5000».

4) Ὁ Βελλᾶς καὶ Κονίτζης, ὅστις διοικεῖ ὅσους Χριστιανοὺς περιέχει ἡ Κό νιτσα καὶ περὶχωρὰ τῆς, μέρος Ζαγοριοῦ, Παγωνιανῆς καὶ Κουρέντων, «σπίτια ὡς 5000».

Τὰ σκαλώματα εἶναι 15. Ἀπαριθμεῖ ταῦτα ἀπὸ Σαλαώρας μέχρι καὶ Αὐλῶνος καὶ ἐπιφέρει «ἀγοράζονται ἥγων ἐνοικιάζονται κατ' ἔτος πονγγία σχεδὸν 1200 δηλονότι γρόσια τουρκικὰ χιλιάδες 60.

Ἐνοικιάζονται καὶ τὰ τρία **βιβάρια** τῆς Ἡπείρου, δηλ. τῆς Λαγαροῦς διὰ 340 πονγγία, τοῦ Βουθρωτοῦ διὰ 70 καὶ τῆς Παλαιᾶς Ἀρτας διὰ 90.

Περιγράφει με τὴν παραστατικὴν δύναμιν τοῦ αὐτόπλου—διότι πολλάκις ἐξήρχετο εἰς κυνηγετικὰς ἐκδρομὰς—τα βουνὰ τὰ ὑψηλὰ καὶ χιονοσκεπῆ καὶ σκοτεινὰ ἀπὸ τὰ δάση, γνωρίζει ὅλα τοῦ λόγγου τὰ ἀγρίμια καὶ τὰ πουλιὰ «τῶν ὁποίων οἱ συκοφάνηδες εἶναι τὸν Αὐγουστον καὶ Σεπτέμβριον παχύτατοι καὶ νόστιμοι ὑπὲρ τὴν ἀμβροσίαν».

Ἐπεται κατάλογος τῶν Μοναστηριῶν τῆς Ἡπείρου. Εἶναι ἐν ὄλῳ 85. Ἀφήσαμε λέγει, καὶ ἄλλα τινά. Πλὴν ἡ Ἡπειρος καμὴν ὠφέλειαν ἀπ' αὐτὰ δὲν ἀπολαμβάνει. Τὰ εἰσοδήματά των χάνονται ματαίως. Τὰ καταδαπανοῦν καλόγεροι ἀνοικονόμητοι, δεισιδαίμονες, ἀμαθεῖς καὶ ποταποί. «Συνιστᾷ τὴν διάθεσιν εἰσοδημάτων διὰ τὴν ἵδρυσιν σχολείων ἀλληλοδιδασκτικῆς καὶ ἐλληνικῶν καὶ εὐχεταί: «Εἴθε ἡ θεία Πρόνοια νὰ φωτίσῃ τοὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Ἡπείρου καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι ἔχουν δύναμιν πολιτικὴν νὰ θεμελιώσουν ἕνα θεάρεστον εὐσεβὲς καὶ φιλάνθρωπον ἔργον». (5)

Ἀκολουθῶς ἔπεται κατάλογος ἐμφαίνων «ὅσα παλαιὰ φροῦρια τὰ ὁποῖα τὴν σήμερον εἶναι ἐρείπια». Ἐνταῦθα με θλίψιν μας ἀναγινώσκουμεν ὅτι εἰς τὸ φροῦριον Ζαλόγγου—οἱ νεώτεροι ἐρευνεῖται τοποθετοῦν ἐκεῖ τὴν Κασσώπην—«ἕνας παπᾶς θέλοντας νὰ φθάσῃ ἁλῶνι σκάπτοντας ἤρθε ὑπόγειον καὶ μέσα ἦτον 42 ἀγάλματα χάλκινα, τὰ ὁποῖα ἐκβάλλοντα τὰ ἔργα εἰς ἕνα μέρος, καὶ εὐθὺς ἔψαλε ἀγίασμὸν εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος καὶ ἐξώρρισε τὰ δαιμόνια νὰ φύγουν. Ἐπειτα τὰ ἐπῆραν γραμμενιάται καὶ τὰ ἐπώλησαν εἰς Πρεβέζαν».

Εἰς τοῦ Δελβίνου τὸ Μεσοπόταμον ὅπου κατὰ Κοσμᾶν ἡ Λαδώνη, σώζε-
ται τὸ τεῖχος τὸ περιέχον τὸν λόφον καὶ εἰς τὸ κέντρον του ὁ ναός, ὅστις ἔχει σχῆμα σχεδὸν κυκλικόν—ἐπὶ μονόλιθοι ἀπὸ γρανίτην λίθον στυλοῖ χρώματος με-
λανοκοκκίνου στιλπνοῦ βαστάζουν ὅλον τὸν ναόν, συνιστάμενον ἀπὸ 12 στοάς. Ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀντιγράφει τὴν ἐπιγραφὴν, ἡ μᾶλλον τὰς δύο τελευταίας λέ-
ξεις ἐφθαρμένης ἐπιγραφῆς **Εὐφράνορος χαῖρε** βαλμένην «εἰς τὸ ἐσωτερικὸν πρόσωπον νότια». Εἰς δὲ τὰ ἔξω πρόσωπα τοῦ ναοῦ βλέπεις ἀκόμη καὶ σώζον-
ται μερικὰ εἰδῶλα ἢ ὁμοιώματα γεγλυμμένα τεχνικῶτατα δρακόντων περρωτῶν, λεόντων καὶ ἀετῶν με ἀναλογίαν ἐντελῆ. Τούτων παραθέτει τινῶν τὰ ἀντίγρα-
φα.

Καὶ ἡ μὲν σκαπάνη τοῦ Καραπάνου κατέδειξε πλέον τὴν θέσιν τῆς Λαδῶ-

(5) Ἡ εὐχὴ τοῦ συγγραφέως μας εὗρε τὴν πλήρωσιν τῆς μετὰ ἕνα αἰῶνα ἐν τῷ προ-
σώπῳ τοῦ νῦν Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Σεβασμιωτάτου κ. Σπυριδωνοῦ Βλάχου.

νης, αἱ πληροφορίες ὅμως τοῦ Κοσμᾶ ὑποδεικνύουν εἰς τοὺς ἀρχαιολογοῦντας ἓνα τόπον πρὸς μελέτην.

Ἐνας κατάλογος ἀγρίων χόρτων χρησίμων ἱατρικῶς εἰς Ἡπειρον εὐθὺς μετὰ τὸν πίνακα τῶν φρουρίων θὰ εἶχε μεγαλυτέραν ἀξίαν, ἂν παρείχετο πληροφορία περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἱατρικῆς χρήσεως καὶ ἂν κατεγράφετο μὲ τὰ δημῶδη ὀνόματα.

Ἀξιοσημεῖω τὸς εἶναι ὁ ἐπιφερόμενος πίναξ ἐξαγομένων καὶ εἰσαγομένων προϊόντων, ἐκ τοῦ ὁποῖου μανθάνομεν ὅτι πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν ἐξήγετο καὶ προϊόν τι ἐξ Ἡπείρου. μὴ ἐξαγόμενον ἤδη—αἱ χελῶναι.

Ἄλλ' ἂς ἀναγνώσω τὸν πίνακα.

Ἐξαγόμενα : Λαγοτόμαρα, πρόβατα, γίδια, γουρουνία, γελαδικά, κόττες, χελῶνες, βούτυρο, τυρί, ἄλογα, ταμβάκος, καπνός, μαλλιά, πρινοκκόκι, βαλανίδι, ὄσπρια, ὄζιζι, πίσσα Αὐλῶνος, κατράνι, τουφεκόπετρες, καλαμπόκι, κριθάρι καὶ βρώμη, ξυλεία, ξύλα φωτιᾶς.

Εἰσαγόμενα : Ρουχικά, πανικά ὡς χουμαγιά καὶ λοιπά, μανδηλικὰ διάφορα, καφές καὶ ζάχαρη, σίδηρο ἀδούλευτο καὶ δουλευμένο, ἱατρικά, κερμέζι, λουλάκι, μπακάμι καὶ ἄλλα εἶδη βαφῶν, κατηφέδες καὶ μανιφατοῦρες, μόλυβδος καὶ λοιπὰ μέταλλα, σκεύη πῆλινα.

Ὑπολείπονται ἄλλα πέντε φύλλα πληρούμενα μὲ σημειώσεις περὶ τοῦ πληθυσμοῦ εἰς σπιτία ἐκφραζομένου χριστιανικὰ καὶ μωαμεθανικὰ διαφύγων ἡπειρωτικῶν πόλεων καὶ μὲ ἄλλα σημειώματα προχείρως γραφέντα πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ συμπληρώματος. Πολυτιμότερον θεωρῶ τὸν παρατιθέμενον, ὡς εἶπον καὶ προηγουμένως, πίνακα, ἐν ᾧ ἐμφαίνον-αι τὰ Καπιτανάτα εἰς Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν κατὰ τὸ 1835. μὲ ἀναγραφὴν τῆς δυνάμεως ἐκάστου τούτων.

Ἀναγινώσκω τοῦτον χάριν τῶν ἐκ Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας ἐταίρων.

Ἐὰ ἐπισημότερα καπιτανάτα εὐρισκόμενα τὴν σήμερον εἰς τὸ Τουρκικὸν Κράτος Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν.

1. Εἰς Ἀγοραφά, ὁ Καπὶτὰν Τσάτζος μὲ	200.
2. » Ἀσπροπόταμον, οἱ Στεφαναῖοι μὲ	100
3. » Κλεινοβόπολιν, ὁ Κόρακας μὲ	100
4. » Κριάτσφο ὁ Νάσιο μάνδαλος μὲ	100
5. » Χάσια οἱ Ψειραῖοι μὲ	60
6. » Χάσια καὶ Κάμπον (6) οἱ Μπλαχαβαῖοι	120
	680

7. » Ὀλυμπον καὶ Ἐλασσῶνα οἱ Γιωταῖοι μὲ	50
8. αὐτόθι ὁ Καλλίνικος Γσαρόπουλος μὲ	50
9. » ὁ Πουλιотаμπάκας μὲ	50
10. » οἱ Τζαχειλαῖοι μὲ	60
11. » ὁ Πιτζάβας μὲ	70

[Σύνολον καταγράφεται] 860 [ἐν ᾧ μὲ προηγουμένους εἶναι 960].

(6) Κ ἄ μ π ο ε ἦκουσα νὰ λέγεται καὶ τώρα ἡ Θεσσαλία εἰς τὸ Μπορμποτσικὸ τῆς Ἀνασελίτσας.

12. Εἰς Βουνὰ Βοδενῶν	
ὁ Θανάσης Σειρόπουλος	μὲ 100
13. ὁ Διαμαντῆς	μὲ 100
14. ὁ Καρατάσης	μὲ 100
15. Εἰς Σέρβια οἱ Μπιζιωταῖοι	μὲ 80
16. » Γρεβενὰ οἱ Ζακαῖοι	μὲ 200
17. » Βλαχολίβαδο οἱ Λαζαῖοι	μὲ 100
18. » Μέτσοβο οἱ Ντελιγιανναῖοι	μὲ 50
19. » Μαγνησίαν οἱ Μπαστεκαῖοι	μὲ 100

Τὸ ὅλον 1690 [Πράγματι ὅμως εἶναι 1790, διότι ἐγίνε τὸ ἀθροιστικὸν λάθος, περὶ οὗ εἶπον προηγουμένως].

Κατὰ τὸν Ἰγνάτιον ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σταγῶν ἀπὸ Μοναστηρίον Σταγιάδες. 1835».

Εἰς χάριτος τῆς Ἀλβανίας, εἰς τῆς Ἡπείρου, εἰς τῆς Κορυτσᾶς, εἰς τῆς Μοσχόπολεως, εἰς τοῦ Μοναστηρίου ἁγίου Νασούμ, εἰς τῶν παρὰ τὴν λίμνην Ὀζορην, διασαφούν τὸ κείμενον.

Ἐφθάσαμεν, κύριοί μου, εἰς τὸ τέρμα. Ἐκ τῆς μελέτης τῆς Γεωγραφίας ταύτης μανθάνομεν μερικὰ πράγματα. Σκιαγραφεῖται ἡ μορφή τοῦ Κοσμᾶ ὡς λογιῶν. Καὶ δὲν εἶναι μικρὸν κέρδος τοῦτο. Διότι καὶ τοῦτο ἐπιδιδώκει ἡ ἔρευνα τοῦ παρελθόντος: Τὴν διάγνωσιν διὰ τῶν συγγραφῶν τῆς πνευματικῆς καταστάσεως καὶ τὴν ἀνίχνευσιν τῶν πεποιθήσεων, ἀρχῶν καὶ πνευματικῶν κατευθύνσεων τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κατὰ τοὺς χρόνους ἐστάθησαν οἱ πνευματικοὶ ὁδηγοί, ἄλλος μικροῦ καὶ ἄλλος μεγαλυτέρου κύκλου τοῦ Γένους, καὶ δὲν ἄφησαν νὰ σβύσῃ εἰς τὴν κοιτίδα τῆς ἡ φλόγα τῶν μαθησέων. Σκιαγραφεῖται λοιπὸν ὁ Κοσμᾶς. Ἐκ τοῦ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης συγκριτικοῦ λεξιλογίου πρὸς ἄλλας γλώσσας, μολονότι ἐσφαλμένον εἰς τὰ συμπεράσματα, συνάγεται ὅτι ἐπῆρε γνῶστης τῆς ἑλληνικῆς (σὺνδεμία ἀντίρρησης) τῆς Γαλλικῆς, Ἱταλικῆς, Ἀλβανικῆς καὶ Λατινικῆς. Ἔσχε δηλ. καὶ αὐτὸς τὴν ἐπιτυχίαν νὰ διδαχθῇ ἐκ τῶν πρώτων παρ' ἡμῖν τὴν Λατινικὴν ὡς μαθητῆς τοῦ Ψαλῖδα, τοῦ πρώτου παρασκευάσαντος διδασκάλου τῆς λατινικῆς ἐν Ἑλλάδι. Ὡς μαθητῆς ἀκόμη τοῦ Ψαλῖδα ἀκολουθεῖ τὰ ἔχνη ἐκείνου καὶ συγγράφει καὶ αὐτὸς Γεωγραφίαν.

Ἐν τῇ γλώσσῃ δὲν φαίνεται νὰποκλίνῃ τῶν ιδεῶν τοῦ διδασκάλου του. Τὸ ὅφος τοῦ παρουσιασθέντος ἔργου του ἐμφανίζει αὐτὸν ὡς ζηλωτὴν τῆς ἀπλουστεύσεως τῆς γλώσσης. Δὲν διστάζει δὲ νὰ εἰσαγάγῃ λέξεις τοῦ τυπικοῦ τῆς δημῶδους ἀγούνας, μικροῦτσικο, χωριό, χωριῶν, κλωνάρι, νερό, ψάρι κ. ὁ. κ. Φαίνεται ἐδῶ καθαρά ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ἰωαννίτου διδασκάλου Ψαλῖδα εἰς τοῦ ὁποῖου τὴν παρακίνησιν ὀφείλεται κατὰ τινὰ πληροφορίαν καὶ τοῦ Ἰωάννου Βηλαρά ἡ ἐκδοσις τῆς Γραμματικῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς γλώσσης.

Εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ἡ κυριωτέρα μέθοδος πρὸς συγγραφὴν γεωγραφίας εἶναι ἡ τῆς αὐτοψίας καὶ εὐρύτητα ἐχρησιμοποίησε ταύτην, ὡς πολλαχοῦ τοῦ χ)φου φητῶς μαρτυρεῖται ἢ ἐκ τῆς ἐναργείας καὶ παραστικότητος τῶν περιγραφομένων ἐλέγχεται. Ἄν δὲ ἀνευρίσκῃ ἀτελείας εἰς τὴν γεωγραφίαν τοῦ Ψαλῖδα, ταύτας ἀποδίδει εἰς τὸ ὅτι ἡ ἀκαταστασία καὶ οἱ ἐμφύλιοι τῆς Ἀλβανίας πόλεμοι δὲν ἐ-

πέτρεψαν εἰς τὸν Ἰωαννίτην διδάσκαλον νὰ ἐπισκεφθῇ ταύτην τὴν χώραν. Ἐγνώριζε πῶς συγγράφεται μία γεωγραφία.

Ἀλλ' ἡ παραστατικὴ περιγραφὴ τῶν τόπων, τοὺς ὁποίους ἐπεσκέφθη, ἐγγίζουσα τὰ ὅρια τῆς λογοτεχνικῆς ἐναργείας, προδίδει τὸν συγγραφέα, ὅστις εἶχε λογοτεχνικὸν σπινθῆρα καὶ ὅστις εἰς τὸ ποίημά του τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἀλῆ κατώμνησε νὰ λαξεύσῃ στίχους ζηλευτοῦς.

Τὸ ἔργον του θεωρῶ ὡς εὐσυνειδήτως καὶ μετὰ προσοχῆς γραφέν. Ἐδόθη δ' εὐκαιρία, τοῦ λόγου γενομένου περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀλβανίας, νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν προσοχὴν καὶ εὐσυνειδησίαν τοῦ ἀνδρός. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ μὲν γεωγραφία τῆς Ἀλβανίας ἐμφανίζεται ἀπηρτισμένη καὶ γραφεῖσα ἐπὶ ἐνὸς σχεδίου ἐφαρμοσθέντος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἡ δὲ τῆς Ἡπείρου παρουσιάζει μεθ' ὀδικὰς ἀτελείας λαβύθια τὴν μορφήν σημειωμάτων συμπληρωματικῶν τῆς γεωγραφίας τοῦ Ψαλίδας, ἀλλὰ καὶ οὕτω αἱ πληροφορίες τοῦ διατηροῦν τὴν ἀνεκτίμητον ἀξίαν των. Εὐρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τῆς συλλογῆς καὶ ταξινομήσεως τοῦ ὕλικου τῶν πηγῶν. Ὅτι ἔγραψαν εἰς τὰ ἐξώφυλλα τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, εὐλαβεῖς ἱερεῖς τοῦ παρελθόντος, ὅ,τι ἀπεμνημόνευσαν ἐργατικοὶ διδάσκαλοι εἰς σημειώματα καὶ βιβλία των, ὅ,τι εὐρυτέρας μορφώσεως ἄνδρες συνέγραψαν καὶ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τυπώσουν—πάντα ταῦτα πρέπει νὰ ἔλθουν εἰς φῶς διὰ τῆς ἀνακοινώσεως καὶ δημοσιεύσεως, ἵνα τεθοῦν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. ἂν θέλωμεν νὰ δώσῃ μίαν ἡμέραν ἡ Σύνθεσις ἔκτυπον καὶ ἐναργὴ τὴν εἰκόνα τοῦ θλιβεροῦ τῆς μαύρης Τουρκοκρατίας παρελθόντος.

Λουτράκι, Αὐγούστος 1936

ΣΗΜ.—Ἐπειδὴ τὰ ἀνωτέρω ἐγράφησαν μακρὰν τῆς βιβλιοθήκης μου, δὲν ἔγινε λεπτομερειακὴ ἢ παραπομπὴ εἰς τὰ ἐν τῇ ἀνακοινώσει ἀναφερόμενα κείμενα.

Α. ΠΑΠ.

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΣΟΥΜΕΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΝ ΤΗ ΑΛΒΑΝΙΚΗ

ΤΟΥ Κ. ΙΑΚΩΒΟΥ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

bir, bir-bir φθείρω· σχίζω, ἀνοίγω ὀπήν. ἑλλ. βερβέριον ἐφθαρμένον ἔνδυμα, φθείρω (ἀπὸ da-bir, ἄλβ. dber καὶ bdir), ἄλβ. bīre, bīre ὀπή, bīrej διατρυπῶ B.

I.—bu, bu-bu μαρίζω, σχίζω· ἑλλ. βοῦς μάστιξ, βωτάζω κτυπῶ, ἄλβ. bou—σ' ἄγε ῥάβδος εἰς μάστιν δένδρων, boubouris διασκορπίζω Xp.

bui οἰμῶζω· ἑλλ. βύζω οἰμῶζω, ἄλβ. boubou οἶμοι Xp. ἑλλ. πόποι.

bui πάθω· ἄλβ. bouej πάσχω Xp. bui σκοτισμός, κάρωσις· ἑλλ. βαυβάω κοιμῶμαι· ἄλβ. bouj κοιμῶμαι Xp., B.

II.—bu I) κλείω· ἑλλ. βύω κλείω, ἄλβ. bouj ἀποκλείω, ἐκδιώκω. 2) στενοχωρῶ, πιέζω· ἄλβ. bouou πιέζω, ὑποτάσσω, ἑλλ. βουσὴ δούλη.

III.—bu, bu bu λάμπω, φέγγω· ἑλλ. βοῦς ἀργός (Ἡσυχ. ἦτοι λαμπρός), πωπολία ἢ ἀναφορὰ τοῦ πυρός, ἄλβ. bou-boul' ἂν πυρὰ χαρμόσυνος B. (lah λαμπρός, παιδρός).

IV.—bu, bu-i I) ἔλκω, σύρω, φέρω· ἑλλ. ἄ—φύω (σ ὕδωρ, bu ἀνασύρω), ἀντλῶ, πῶπαι φοραῖ, οἶσω μέλλ. τοῦ φέρω (bui-su). 2) λαμβάνω ὑπ' ὄψιν, σκέπτομαι· ἑλλ. οἶω νομίζω, ἄλβ. bouaj διεκπεραιῶ, φροντίζω.

V.—bui ὁδεύω· ἑλλ. βοῶνα ὁδὸν Ἡσχ., ἄλβ. bouis περιπατῶ (ἐπὶ ὕγρου ἐδάφους) Xp.

bui γεμίζω· ἑλλ. βυβὰ μεστά, ἄλβαν. bouc, μbouc γεμίζω MEA 267, Xp.

bu, bu-i βλαστός, γόνος, ἑλλ. υἱός, bouha παίδων ἀγέλη Ἡσχ., ἄλβαν. bouhouke κάλυξ.

bu-bu-lu ζητῶ· ἑλλ. βούλομαι ζητῶ, θέλω, βουλευομαι σκέπτομαι, ἄλβ. bibi' λ'ε σκέψις bibilem ἐπιθυμῶ MEA.

buz (καὶ guz) δεσμός· ἑλλ. βυζαντίς ὀρμιὰ Ἡσχ. ἄλβ. bouze χεῖλος.

bul, bul-bul, καὶ bu, bu-ub-bu ταλοντεύομαι, σείομαι· ἑλλ. Πολυβώτης, Γίγας ἐννοσίγαιος, βομβυολίδες πομόλυες, bimvikizi ρομβεῖ, στρέφει,

ἄλβ. πούπε πήδημα, poupas πηδῶ B. πούπελε, πούπουλον, πτερὸν (πιτηνῶν).

I.—bulug σχίζω (ξύλα)· ἑλλ. βήλω θύω, बुल्लιχίδες ῥαχίδες, ἄλβ. blouaj (ἀπὸ boulouj) ἀλέθω, ἐλαιοτριβῶ, πό' λ'αγ π' λ'όje σφαγὴ B., ἑλλ. πυλλεῖ θραυεῖ Ἡσχ.

II.—bulug πασσάλωσις, χάραξις ὀρίων (διὰ πασσάλων), ἑλλ. βόλος ὀβελός, θύρα, Ἡσχ., πύλη θύρα, δια-φ(ο)υλαὶ διακοπαί, φυλὴ κατοικία, ἀποχώρησις, φυλακὴ εἰρκτή, ἄλβ. φλ'ούγε πασσάλος, bl'ίγε σανίδιον ἐν σχήματι ἐλατηρίου B.

bulug πλησμονή P., ἑλλ. βλίξ συνεχῶς, πολύ, πλέες πολλοί, ἄλβ. bōl ἀφθόνως, πολύ, bōlek πολὺς B. (καὶ Τουρκ.) v. ἑλλ. βόλικος.

buluh, burluh P. τρέχω, σπεύδω, ἑλλην. बुल्लίχης, βρυαλίκτης χορευτής, πολλέων πολυκίνητος Ἡσχ. ἄλβ. broul' d' ὀρμῶ, τρέχω.

bunin πηγὴ, τέλεσμα, ἑλλ. βουνόμαι ἐλῶ δεις, ἄλβ. bounim πηγὴ B., Xp.

I.—bur, bura, buru I) κοίλωμα, ὀπή· ἑλλ. πόρος ὀπή, ἄλβ. bīre ὀπή. 2) οὖς εὐρυκοῶν, βαθύνους· ἑλλ. βορρὰς ἐπιδέξις, πυριαττός συνετός, v. ἑλλην. πυρπύρω εὐφυής, ἄλβ. birkej ἐξετάζω ἐμβριθῶς. 3) βυθός, ὑπόγειον· ἑλλ. βέρεθρον, βάραθρον βυθός, βρινός τύμβος, ἄλβ. hōrri τάφος, hōr-you ὑπόγειον σκοτεινόν (σουμ. ge σκοτεινός). 4) κοίτη ποταμοῦ· ἑλλ. πόρος, ἄλβ. pourroua πόρος ποταμοῦ.

II.—bur, burra ἀλέθω χονδρά· s'e σίτος burra χονδροαλεσμένος· ἑλλ. πύρνοι σίτος κατειργασμένος, ξυσμένος, Ἡσχ. κοπανισμένος Σουῖδ, ἄλβανικά φουρρόj ἀλέθω χονδρά Xp.

III.—bur, (καὶ bibur P.) φαγητόν· ἑλλην. βρώμα φαγητόν, βιβρώσκω τρώγω, ἄλβ. boubrōj τρώγω (περὶ ζώων) B.

IV.—bur υἱός· ἑλλ. πόϊρ παῖς Λάκων, πόρις υἱός (Θρακ.), ἄλβ. bīr υἱός.

G

I.—ga γάλα, (ga καὶ gana μαστός P.) ἑλλ. γά-λα, ga γάλα lah λευκόν, ἑλλ. κνάξ γάλα λευκόν (gana γάλα, Ku

- λευκόν). αλβ. γ'ί, γ'ίνι, μαστός, νγ'ί
θηλάζω B.
- II.—ga οίκος, αλβ. γάτι (θ) παράπηγμα ξύ-
λινον ΜΕΑ.
ga, gaga σιαματώ, αποκάμνω, αλβ.
γαϊάς αποκάμνω.
ga πορεύομαι, αλβ. νγά, νγας τρέ-
χω B., Χρ.
- gag πάσσαλος, αλβ. γάγαρρα πάσσα-
λος πρὸς υποστήριξιν ἀμπέλων B.
- gaz (κυρ. ἀλωνίζω σίτον), πλήσσω, συν-
τρίβω, φονεύω, αλβ. γεζούτε ἀποτρίμ-
ματα τοῦ σίτου, σκύβαλα Χρ., γεζίτ
ἀποφλοιῶ καρπούς, γαζίς προσβάλ-
λω, γάδζ ἐκδίκησις, γεζάτ κεντώ B.
- I.—gal μέγας, με-γάλος, αλβ. γαλ-όνα
μεγάλη οἰκία, ἀνάκτορον ΜΕΑ, (ε οἰ-
κία, gal μεγάλη, υπὸ οἰκία).
- II.—gal εἰμί, ὑπαρχῶ, κατοικῶ P. ἑλλ.
καλέομαι, κέκλωμαι εἰμί, ἀλῶ κατοι-
κῶ, καλιά : στεροῦμαι φέρω εἰς
τό εἶναι, καλιῶσαι πρᾶξις, αλβ. γ'άλ
ζῶ, γ'άλ, νγ'άλ ζωοποιῶ. ἀνίστημι
(ἐκ νόσου, ἐκ νεκρῶν, ἑλλ. καλέσα-
το ἀνέλαβεν ἐκ λιποψυχίας, Ἔτεο-
κρητ. ἐπιγρ. ΝΚΑΛ ἐθεράπευσεν),
νγ'άλεμ στεροῦμαι, διατηροῦμαι (τὸ
εἶδος) Χρ., γ'αλόζ ζῶ, γ'ελίς κατοι-
κῶ B.
- III.—gal ἀνοίγω (ἑλλ. ἄγ-καλον ἀνοιξο)
ἀνοίγμα, θύρα P. αλβ. γ'άλ-οὐστρε
παράθυρον γαλαθέρε ἀνοικτὸν ἀν-
θος, γάλετε τρύπα, τάφρος ΜΕΑ.
(ἑλλ. κάλικον βόθρον). σ-γ'αλίτι ἀνοί-
γει ὁ καιρὸς, αἰθριάζει Χρ.
- IV.—gal καταρρίπτω, ἐξαπλώνω κατὰ γῆς
ἑλλ. κεκαλμένον ἐπὶ γῆς ἐκπεπτώ-
κός, σ'η-gal προσπίπτω, αλβ. γαλά-
τσού, γαλ'ι—τ'σ' κατάκειται ὀκλα-
δόν B., ΜΕΑ.
- V.—gal ἐγείρω, ὕψω, φέρω, καρποφορῶ,
ἑλλ. καλάζει ὀγκοῦται, κάλλης καρπέ-
μου, αλβ. νγαλῖς διεγείρω, νγ'αλα-
ρόχεμ ἀναρριχῶμαι, νγαλίτσε βλά-
στησις B.
- gal πρᾶυνω, ἰῶμαι P. αλβ. νγ'άλ ἰῶμαι,
θεραπεύω.
- gal παχύς P., αλβ. νγ'άλ παχύς Χρ.
- galam καλλιτεχνικός, εὐμορφος, αλβ.
καλ'σίμε, κάλ με εὐμορφος, κομψός
ΜΕΑ.
- galla διάβολος, πειρασμός, αλβ. νγαλ-
λῖς πειράζω B.
- gallu νεφελώδης (ἑλλ. κηλὰς νεφέλη)
σκοτεινός, αλβ. γαλ'ἐμ ἐρυθρομέλας,
γαλ'άνι μέλαν ἀρνίον B.
- I.—gam ἑλλ. γαμφοῦμαι, κάμπτομαι, κά-
ματος, αλβ. καμάρε καμάρα ΜΕΑ.,
καμακί κάματος νοῦ, κάρωσις B.
ΜΕΑ.
- II.—gam ἡ Kam ἑλλ. κάμαξ, αλβ. κεμέσε
δρέπανον B.

- I.—gan, gana, ganla (ἑλλ. γάνα, γάλας
γῆ, κῆπος) ἀγρός, λειμών, αλβ. γ'άνε
ἀση, ἰλὺς ποταμοῦ, γαννάλλε τέλμα B.
- II.—gan(a) σύνολον, ἔνωσις, ἀφθονία P.,
ἑλλ. γανύσεται αὐξηθήσεται, αλβ.
γανί-α ἀφθονος συγκομιδὴ ΜΕΑ. B.
(τουρκ.)
gan ἐρυθρόχρους P. αλβ. κάνε ἐρυθρά
βαφή ὀνύχων B. (τουρκ.)
- I.—gar, garra ποιῶ, πράττω, αλβ. γαρρα-
μέτι ἀσχολία, φροντίς : aus'u ὄνου
gar γάρισμα, αλβ. γαρρίς, γαργαρίς
φωνάζω (ἐπὶ ζῶων, ὄνου, βατράχων)
Χρ. B.
- nigar, niga θησαυρός, πλοῦτος, αλβ.
νιγά χρήματα.
- II.—gar, garra, gar gar περιβάλλω, περι-
κλείω, δεσμά, ἑλλ. κάρκαρα δεσμοί,
γεργύρα δεσμοτήριν, αλβ. νγερόζ
περιβάλλω B., γαράτσε μάνδρα
νγαρρίς δεσμεύω B.
- gar, gar-ra προσηλώνω, στερεώνω P.
αλβ. γάρρα-βεσ' στήριγμα (πάσσα-
λος) ἀμπέλων.
- gar τρώγω P. αλβ. νγράνε, ἑλλ. γραι-
νεῖν, τρώγειν.
- gar, gar-ra λάμψις, πῦρ P. αλβ. γαργ'ές
ἑλλ. γαργαίρω λάμπω ΜΕΑ.
- gar, gar-ra ἄμαξα, ἑλλ. ἄρμα P. αλβ.
κάρρ-α ἑλλ. καραρὺς ἄμαξα, κάρρον.
- III.—garas' ἄχυρον, αλβ. γράστι, ἑλλ.
γράστις, τροφή ζῶων, χόρτον, ἄχυ-
ρον B.
- I.—A' ge, ge ge στρέφω, εἰσακούω, ἀπο-
κρίνομαι, αλβ. νγέ-θῆι, κε-θῆι στρέ-
φω, ἀπαντῶ, γέγ ἀκούω, εἰσακούω,
περ—γ'έγ'εμ ἀποκρίνομαι.
- B' ge, ge ge πλήσσω, θραύω, τιτρώ-
σκω, φονεύω, ἑλλ. κέγνωται τέτρω-
ται, κεάζω σχίζω, καίνω φονεύω,
αλβ. γίγε θραύσμα.
- ge, εἰς, αλβ. γέ ἐν, τί Χρ. ge πρῶτος
βασιλεὺς, ἑλλ. γίγας δυνάστης, αλβ.
νγέ ἰσχυρὸς ΜΕΑ.
- ge, geg, gíg νύξ, μέλας, δύσις ἡλίου·
αλβ. νγέκ ὀμίχλη ΜΕΑ. νγίκ σκό-
τος B.
- I.—gen, ge, genua μικρός, παῖς, νέος,
ἑλλ. ἱνὶς υἱός, ἀχέα τέκνα, αλβ. γά-
νουν παῖς, νέος, νγέ ἡ νεαρά νύμφη
ΜΕΑ.
- II.—gen, gi-ge γυνή, δούλη, ἱεῖας τὰς οἰ-
κογενεῖς, αλβ. γνουά γυνή.
ges' οὗς αλβ. βέσ' οὗς. ἴδε καὶ gis'.
ges'tin ἄμπελος, οἶνος, αλβ. βεσ', ἑλλ.
βαίεσσα, σταφυλή, αλβ. βεσ'τι (πλθ.
βεσ'τίν) ἄμπελος Χρ.
- ges'tug ἀκοή, ἀκούω ἔννοω, ἑλλ. αἰ-
σθομαι, ἰστωρ εἰδήμων. αλβ. βεσ'τογ
βεσ'τοζ ἀκροάζομαι, ἔννοω.
- I.—gi κάλαμος, gi—izila λαμπάς, δᾶς, αλβ.
βιζιλὸζ λάμπω, φέγγω B.
- gi πληροῦμαι, κορέννυμι P. αλβ. νγιῖ

Βορειοπειρωτική Λογοτεχνία ΣΤΑ ΧΕΙΜΑΔΙΑ ΤΟΥ ΔΕΛΒΙΝΟΥ

Ἀφιερώνεται στὸν κ. Ἡλ. Πάντο, τμηματάρχην τοῦ
Ὑπουργείου τῆς Προνοίας, ἀπὸ τῆ Δίβρη.

Τὸ χινόπωρο κατεβαίνουν οἱ
βλάχοι ἀπ' τὰ βουνὰ γιὰ τὰ χει-
μαδιά, πού φέρνουν ἐρχώντας καὶ
τὸ χειμῶνα.

Στὴν πατρίδα μας ξεχειμάζουν
στὸ Διβροβοῦνι, στὸ Τυμπάνι, στ'
Ἀραβουνά, στὴ Γκερμπενίτσα καὶ
στ' ἄλλα χειμαδιά τοῦ Δελβίνου.

Ἦταν τότε χειμῶνας τοῦ 187....
καὶ ὁ Μπαρμπά—Λιάς, ὁ ἀρχιτσέ-
λεγκας μὲ τὰ πλούσια τσελεγκά-

χορταίνω Χρ.

gi κόπων (τὸν καρπὸν) αλβ. κ'jk'ij κλα-
δεύω.

giburun κοῖλον, βάθος, αλβ. κιβούρ,
ἑλλ. κιβούριον, τάφος.

I.—gig, geg ἄρρωστος, νόσος, ἀλγεινός,
δυσμενής, αλβ. κέικ, κέκ' ἑλλ. κα-
κός, αλβ. κέικε ἑλλ. κοκόν, νόσημα.
λύπη ΜΕΑ.

II.—gig, geg, ἀποτρέπω, ἀποκλείω, ἑλλ.
ἀπο-κίω ἀπωθῶ, ἀποκλείω, αλβ.
νγέτς, νγεσ' σκαλόνω, ἐμποδίζομαι
Χρ.

gigri (ἀπὸ g ir-gir) βυθίζω, βυθίζομαι
δύω, εἰσδύω, ἐξαφανίζομαι, ἑλλ. γέρ-
γυρα ὑπόγειος ὁχετός, γέργερος ὁ
βρόγχος, γέργυπες νεκροί, αλβ. νγιρ
λάκκος βαθὺς ἐν ποταμῷ Χρ., γιερόζ
γερόζ χωλαίνω ὀλίγον, νγιράκου
ὁ φάρυγξ, νγρὺς δύω, βραδυάζω,
νγρῶσιν δύσις τοῦ ἡλίου.

gigur πρόσωπον, ἑλλ. γόργεια προσω-
πεῖα, αλβ. α-γόρι ὄψις, πρόσωπον B.

rig μακρός, μακρύνω, ἑλλ. κίδνημι ἐκ-
τείνω, αλβ. γιάτ μακρός, γιάτοζ μα-
κρύνω, γ'ίδι μακράν, ἀποτέρω ΜΕΑ

gig σύρω, ἐλαίνω, ἑλλ. γοιδύες ρυτί-
δες, αλβ. σ-γέδε ὁ ζυγός (τῶν ἐλαυ-
ρόντων τὸ ἄροτρον βοῶν).

gig ἐκβάλλω, ἀποσπῶ P. αλβ. κίτ ἐκ-
βάλλω.

gig ἑλλ. γειτ-νιάζω, θέτω πλησίον, συ-
νάπτω, ἐνῶ P. αλβ. γίτ, νγ'ίτ ἐνῶ
κολλῶ, νγιατ πλησίον, νγιατέ, γει-
των, γ'ίτ κολλητά. ἀμέσως B.

τα του, μὲ τὰ χινοπωριάτικα πρω-
τοβρόχια δίπλωσε τὰ Τζαντίρια, (1)
τὰ φόρτωσε στὶς γερές μοῦλες (2)
του καὶ ροβόλησε μὲ τὸ βιό του
ἀπὸ τὶς πλαγιές τῆς Νεμέρτσι-
κας (3) γιὰ τὰ ξεχειμαδιά.

Εἶχε ὁ Μπαρμπά—Λιάς ὅλα τὰ
«Ἀβραμιάια ἀγαθὰ», καὶ κάτι ἄ-
κόμα πάρα πάνω, πού ὁ μέγας
Σκηνίτης καὶ Πατριάρχης τῆς
Γραφῆς δὲν εἶχε.

Εἶχε δέκα παιδιὰ παντρεμένα
καὶ δυὸ κορίτσια παντρεμένα.
Παιδιὰ λέγονται στὴν Ἡπειρο
τὰ γόρια μόνο καὶ ὄχι τὰ κορίτσια.
Παλιότερα χρόνια, ὅταν γεννιό-
ταν κορίτσι ἢ γυναῖκες τοῦ σπι-
τιοῦ δίπλα ἀπ' τὸ δωμάτιο τῆς λε-
χῶνας μοιρολογοῦσαν θλιβὰ—θλι-
βὰ καὶ βάφαν τίς γρεντές μὲ κα-
ραμπογιὰ γιὰ τὸ κακὸ, ὅπου ῥθε
στὸ σπιτικό!

Καὶ αὐτὸ γιὰ τὴν ἀγρία θὰ
κρατοῦσαν ἀνοιχτὸ τὸ σπῆτι καὶ
θάφερναν τὸ νομα τοῦ γονιοῦ, ἐνῶ
ἡ θυγατέρες ἀργὰ—γλήγορα θά-
φευγάν προξενώντας καὶ ζημιὰ
στὸ πατρικό βιό.

Εἶχε ἀκόμα ὁ Μπαρμπά—Λιάς

(1) Τζαντίρια—Σκηνές τῶν Ἀρβανιτο-
βλάχων, πού μετακινοῦνται εὐκόλα. Στη-
ρίζονται μὲ πασσάλους πού μπένουν στὴ
γῆ.

(2) Μοῦλες—Πρωτότυπον, ἀπὸ τὸ ὁ-
ποῖον τὸ ὑποκοριστικὸ μουλάρι.

(3) Νεμέρτσκα—Βουνὸ Βορειοανατολι-
κὰ τοῦ Ἀργυροκάστρου. Ἡ ὁροθετικὴ
γραμμὴ τὸ χωρίζει στὴ μέση. Εἰς τρόπον
ὥστε τὸ μισὸ πέφτει στὸ Ἀλβανικὸ καὶ
τὸ ἄλλο μισὸ στὸ Ἑλληνικόν.

τριάντα ἀγγόνια, δυὸ δισέγγονα τοῦ μεγάλου του παιδιοῦ παιδιά, τρεῖς χιλιάδες πρόβατα, χίλια γίδια, δέκα πιστικούς, ποὺ τὰ φύλαγαν, εἴκοσι δυὸ καλοθρεμένες μούλες, ἑπτὰ ἀλόγατα, δεκαοχτὼ σκυλλιά...

Ἡ μπάμπω του ἦταν ἐξηντα δυὸ χρονῶν.

Τὸν ἄντρα της τὸν φώναζε «νοικοκύρη», κεινῆς τῆς φωνάζαν «ἀρχόντισσα», καὶ τὸν ἄνδρα της «ἀρχοντα».

Ἡ νυφάδες φωνάζαν τοὺς ἄντρες καὶ τοὺς κουνιάδους «ἀφέντες» καὶ ἡ πιὸ νηόπαντρες δὲν τοὺς ὀνομάτιζαν καθόλου, μὰ θές ἀπὸ σεβασμό, θές ἀπὸ ντροπή, ὅταν τῷ φερνε ὁ λόγος ἔλεγε ἡ καθεμιά «αὐτὸς» καὶ ὅλοι καταλάβαιναν πὼς «αὐτὸς» εἶναι ὁ καλὸς της, ὁ ἄντρας της.

Ἔτσι φιάναν μιὰ πρότυπη πατριαρχικὴ οἰκογένεια μὲ ἀρχηγὸ τὸν ἄρχοντα Μπάρμπα—Λιά, τὸν ἀρχιτσέλεγκα.

Κεῖνο τὸ χεῖμῶνα, ποὺ ἄσπριζε τὸ Διβροβοῦνι πέρα γιὰ πέρα ἀπ' τὶς κοπὲς τῶν προβάτων τοῦ Μπάρμπα—Λιά ἔλειπε ὁ Λάμπης ὁ μικρότερος ὁ ἄνδρας τῆς Χαϊδίτσας, ὁ νηοπαντρεμένος, ἕνας ἀπὸ τοὺς δέκα λεβεντονηοὺς πηγαιμένος στ' Ἀνταρτικά ποὺ προτοίμαζαν τοῦ Λυκουρσοῦ τὸ κίνημα καὶ τὴ λευτεριά τῆς Ἡπείρου ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Κι' ἦταν τὸση ἡ δουλειὰ γιὰ τ' ἀρχίζε ὁ «γέννος». Ζύγωναν τοῦ Χριστοῦ κι' ὁ «γέννος» πρὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ κεῖθε στὸ μεσοχείμῶνο εἶναι καλὸ σημαδιακὸ καλῆς προκοπῆς καὶ καλὸ τυχὸς ὅπως εὐλογημένο βιό! Μὰ ἔχει καὶ δουλειὰ πολλὴ ποὺ χρειάζονται ἄξια χέρια νὰ τὰ βγάλουν πέρα. Γεννάει εὐκόλα ἡ προβατίνα, κεῖ ποὺ βόσκει κι' ἂν δὲ βρεθῇ ἄνθρωπος νὰ πασχίσει καὶ νὰ περιμαζέψει τ' ἄρνι ἡ δυσκολία εἶναι μεγαλύτερη γιὰ τὶς

πρωτάρες, τὶς δυσκολόγεννες, ἅμα ἀγλύψει ἡ μάννα τὴν πάντα, ποὺ τὸ σκεπάζει μπορεῖ νὰ ξεπαγιάσει ἀπ' τὸ κρύο!

Ἔτσι θυμιόντουσαν ὅλοι τὸν Λάμπη ποῦταν ὑπεράξιος γιὰ ὅλα. Μὰ πιὸ πολὺ τὸν θυμιόταν ἡ Χαϊδίτσα, ποὺ μόνο λίγες μῆνες τὸν χάρηκε.

Εἶναι μεγάλος ὁ καημὸς τῆς κορασιᾶς, ὅταν βρίσκεται στὴν ὥρα τῆς προσμονῆς τοῦ καλοῦ της μὲ τὰ καλύτερα ὄνειρα, μεγάλος εἶν' καὶ κείνης, ποὺ ἄδικα καίτεράει, ἐνῶ τὰ χρόνια διαβαίνουν καὶ σουφρώνει τὸ πρόσωπό της, μὰ πιὸ μεγάλος καὶ ἀνείπωτος εἶν' ὁ καημὸς τῆς παντρεμένης, ποὺ ἔχει ἄντρα, τὸν εἰνορεύεται τὶς μοναχὲς νύχτες, μὰ δὲν τὸν χαίρεται γιὰ τὴ λείπει. Ἔτσι βασανίζονταν ἡ Χαϊδίτσα κεῖνο τὸ βράδυ. Εἶχαν περάσει πιά τοῦ Χριστοῦ κι' ἦταν ἡ τελευταία μέρα τοῦ Δεκέμβρη καὶ τοῦ χρόνου ὁ λάκερου. Κι' ἔκονε ἕνα κρύο! Στὰ χεῖμαδιὰ δὲν πέφτουν βαρυχειμωνιές, μὰ δὲ λείπει καὶ τὸ χιόνι ποὺ πέφτει κάποτε—κάποτε ἀνάλαφρα—ἀνάλαφρα γιὰ νὰ λυώσει μέσα σὲ λίγες ὥρες. Μαζεύτηκαν ὅλοι—οἱ πιστικοὶ θὰ φύλαγαν τὰ πρόβατα τὴν τελευταία μέρα τοῦ χρόνου—στὴν ἀχεροκαλύβα τὴ στενόμακρη, ἐνῶ τὰ μπακιρικὰ τὰ ζῶα, ἡ κότες καὶ ὅ,τι μπορεῖ νάχει ἕνας σκηνίτης, ποὺ ἔχει πατρίδα κάθε πλαγιά καὶ κάθε ράχη, ἦταν κλεισμένα στ' ἄλλα τζαντίρια.

Ἡ μεγάλη φωτιά εἶχε ἀνάψει στὴ μέση τῆς καλύβας καὶ ἔκαιγε εὐχάριστα ἐνῶ γύρω μαζεύτηκαν ὅλοι σὰ μονιασμένη κι' ἀξιοζήλητη οἰκογένεια.

Ἐξω ἡ νυφάδες τοῦ χιονιοῦ πέφτουν ἀλαφρά—ἀλαφρά στὸ σιάδι, ὀλόασπρες σὰν λαναρισμένο μαλλὶ τῶν προβατιῶν.

Τὰ σκυλλιά—ὅλα ἀπολυμένα ἀλυχτοῦσαν κάποτε—κάποτε μυρί-

ζοντας ἀχνάρια παλῆα καὶ τὸ ἀδιάκοπο βέλασμα τῶν προβοτιῶν, ποὺ εἶναι τόσο σπαραχτικό, ὅταν νοιώθουν πὼς καὶ λίγο ἀλάργα τους βρίσκεται τ' ἄρνι, δὲν εἶχε τελειωμό. Στὴν ἀχεροκαλύβα ἀναψε τὸ γλέντι γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χρόνου πῶρχονταν καὶ τοῦ χρόνου πῶφευγε.

Ὁ Μπάρμπα—Λιάς σηκώνοντας τὴν τσίτσα μὲ τὸ κρασί, ποὺ γιόμισε ἔνδεκα φορές, ὥσπου νὰ γιομίσει τὸ γύρο ἔνδεκα νομάτων, ἡ γυναῖκες δὲν τὸ πίναν ἐξὸν ἀπὸ τὴν κυραμάννα, τὴν ἀρχόντισσα, εὐκήθηκε γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χρόνου ποῦρχόταν, θυμήθηκε τὸ Λάμπη, ποὺ πολεμοῦσε στ' Ἀνταρτικά, ἦτιε στὴν ὑγιά του καὶ παρηγόρησε τὴ Χαϊδίτσα, ποὺ στεκόταν ἀφανισμένη ἀπὸ τὴ λύπη, λύπη ποὺ ξεχωρίζει στὴν ἀπουσία τοῦ δικοῦ σὲ τέτοιες στιγμές. Μ' ἕνα παραγιὸ στείλαν καὶ στοὺς πιστικούς μερικοὺς πλάτες κρέας καὶ κρασί.

Ἀπὸ τὸ λάλημα ποῦκαναν τὰ ρίθια φαίνεται πὼς ἦταν ὥρα περασμένη καὶ πρῶτος ὁ Μπάρμπα—Λιάς πρόσταξε τὶς νυφάδες νὰ σηκώσουν τοὺς σουφράδες καὶ νὰ στρώσουν γιὰ ὕπνο... Πρῶτος—πρῶτος πάλι αὐτὸς τυλίχτηκε μὲ τὴ μπάμπω στὴν τσέργα(4) καὶ οἱ βελέντζες κι' ἄρχισε τὸ ροχαλητό!..

Ἀπόκοντα στοὺς γερόντους ἔπασε στρωματσάδα ὁ μεγάλος γιὸς καὶ ἔπειτα ὁ δεῦτερος κι' ὁ τρίτος μὲ τὶς γυναῖκες τους καὶ στὸν πάτω ἡ Χαϊδίτσα, ἀφοῦ ἔσβυσε τὸ καντήλι, μοναχὴ μὲ τὴ συλλοὴ τοῦ Λάμπη.

Σὲ λίγο μέσα στὴν καλύβα ἀκούγονταν ροχαλητὰ καὶ κάπου—κάπου ψίθυροι ἀγαπημένων προσώπων. Ἐξω ἔπεφτε ἀλαφρά—ἀλαφρά τὸ χιόνι, ποὺ δὲν ἔσωνε νὰ

(4) Τσέργα=μάλλινο ὕφαντό, τραγίσιο, προικιὸ τῆς νύφης.

πιάσει στὴ γῆς. Τὰ σκυλλιά ἀλυχώντας ἔδιναν ἀπόκρισι στὸ λάλημα τῶν πετεινῶν τῆς Δίβρης, ποὺ τῷ βαλαν σώνει καὶ καλὰ νὰ φέρουν ὀγλήγορα τὴ χαραυγή. Μὰ νὰ! κάποια βήματα ἀκούγονται. Τὰ σκυλλιά νοιώθοντας πρόσωπο δικὸ σταμάτησαν ἐνῶ μιὰ φωνὴ ἀντήχησε.

—Ἐσὺ σ' ὦρὲ Μῆτσο!

—Ἐγὼ ὦρ' ἀφέντη! τοῦ πιστικοῦ ἡ ἀντιλογία. Καλὸς μᾶς ὠρίσε! Καλὸς ὁ χρόνος, ποὺ σὲ φέρει!

Εἶχε ῥθει ὁ Λάμπης.

Ξαρματώθηκε. Τινάχτηκε γιὰ νὰ πέση τὸ χιόνι. Ἐδωσε τὴ μερούτσα του (5) στὸν πιστικό, ποὺ παραστέκονταν κι' ἀπόθεσε τὴν καπνοσακκοῦλα. Ἡ λιᾶσα(6) τῆς ἀχεροκαλύβας σάλεψε, καὶ μῆκε ὁ Λάμπης μέσα προχωρώντας ψηλαφιστά, στὰ κορμιά, ποὺ τυλιγμένα κοιμόταν.

Ἐφθασε στὸ στρῶμα τῶν γερόντων. Ἐνα τρανταχτερὸ βήξιμο τοῦ Μπάρμπα—Λιά, γιὰ καλησπέρισμα, τοῦδωσε νὰ νοιώσει, πὼς ἔπρεπε νὰ προχωρήσει! Ψαχουλεύοντας βρῆκε ἕνα γυναικίσιο κεφάλι. Μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε μόλις ψιθυριστά.

—Πάρα κάτ' ἀφέντη!

Ἦταν ἡ φωνὴ τῆς γυναικὸς, τοῦ πρώτου τ' ἀδερφοῦ. Καὶ προχώρησε ὁ Λάμπης. Ἀνασήκωσε τὴν τρίτη τσέργα. Ἀλλή φωνή, ἡ ἴδια ἀπόκρισι:

—Πάρα κάτ' ἀφέντη!

Κι' ὅταν ἔφθασε κοντὰ στὸ τέλος, ἐκεῖ ποὺ τέλειωνε ἡ ἀχερεκα-

(5) Μερούτσα=κάπα ἀπὸ μαλλὶ μὲ φαρδομάνικα. Τὰ πολλὰ κρόσια, ποὺ φέρει ἐμποδίζουν νὰ μπάσει νερό καὶ στὴ μεγαλύτερα νεροποντῇ.

(6) Λιάσα=πορτοπούλα ξύλινη. Συνήθως λιᾶσα λέγεται ἡ πόρτα τοῦ περιβολιοῦ τῆς μάντρας φκιασμένη πρόχειρα ἀπὸ ἀκανόνιστα ξύλα μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἐμποδίσαι τὰ ζωντανὰ νὰ μπούν.

ΤΑ ΕΘΙΜΑ ΤΩΝ ΕΟΡΤΩΝ

Τοῦ κ. ΜΙΧ. ΚΑΛΥΒΟΠΟΥΛΟΥ

Οἱ τηγανίτες τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων

Τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων στὴν Πατρίδα μας δὲν τρῶνε κανένα ἄλλο φαγητό, οὔτε ψωμί ἀκόμα, ἀλλὰ μονάχα τηγανίτες. Σὲ ἄλλα μέρη τὶς λένε «λαλαγγίτες».

Οἱ τηγανίτες αὐτὲς εἶναι νηστήσιμες. Ἀνάβουν στὴ γωνιά φωτιά. Ἀπάνου στὴ φωτιά βάζουν τὴν πυροστιά. Καὶ ἀπ' αὐτὴν πυροστιά μιά πλακόπετρα, ἀπ' ἐκεῖνες, ποὺ στρώνουν τοὺς φούρνους. Αὐτὴ δὲν σπάει στὴ φωτιά, ἀλλὰ ζεσταίνεται καὶ κρατάει τὴ ζέστη. Ἐτοιμάζουν κατόπι τὸ κουρκούτι.

Τὸ κουρκούτι εἶναι νερό κι' ἀλεύρι, ὄχι καὶ πολὺ νεροῦλό, ἀλλ' οὔτε καὶ πολὺ πηχτό. Σὰν ζεσταθῇ ἡ πλακόπετρα αἰρῶνουν μὲ τὴ χουλιάρια τὸ κουρκούτι καὶ τὸ ἀπλώνουν ἀπάνω στὴν πέτρα. Φροντίζουν μονάχα νὰ μὴ εἶναι χοντρή ἡ τηγανίτα. Καὶ αὐτὸ τὸ κατορθώνουν μὲ τὸ καλαμίδι. Μ' αὐτὸ στρώνουν ἀπάνω στὴν πλάκα τὸ κουρκούτι.

Οἱ τηγανίτες αὐτὲς ἔχουν τὸ σχῆμα τοῦ ταψιοῦ. Ἀπλώνουν ἀρκετὲς μέσες στὸ τειψὶ καὶ ρίχνουν μέσα ζαχαρόνερο καὶ μέλι. Οἱ τηγανίτες πίνουν τὸ σιρόπι

λύβρα καὶ συνήθισε πιά στὸ σκοτάδι εἶδε δυὸ χέρια λαχταριστὰ νὰ βγαίνουν ἀπ' τὴν τσέργα καὶ ν' ἀπλώνουν πρὸς αὐτόν.

Ἔπρεσε κι αὐτὸς δίπλα σὲ ὁλόζεστη ἀγκαλιά, στὴν ἀγκαλιά τῆς Χαϊδίτσας, ὁλόζεστη σὰν τὴ χόβολη τῆς γωνιάς, ποὺ τὸν περίμενε καὶ ἡ ἀγνὴ ποιμενικὴ τοὺς ἀγάπη αἰώνια κι ἀκατάλυτη ὑψώθηκε στὴν ποίηση τῆς χαρραγῆς τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ἀρχιχρονιάς μὲ τὸ λάλημα τῶν πετεινῶν τῆς Δίβρης!

Μ.

καὶ φουσκώνουν. Γίνονται τόσο μαλακές, ποὺ τὶς τρῶνε τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων μὲ τὸ χουλιάρι (σημαίνουν οἱ τηγανίτες τὰ σπάργανα τοῦ Χριστοῦ).

Ἡ σκοποβολὴ τῆς Πρωτοχρονιάς

Ἐνα ἔθιμο τοῦ χωριοῦ, ποὺ μοῦ ἄφησε μεγάλη ἐντύπωση ἦταν ἡ σκοποβολή, ποὺ γινόταν τὴν ἡμέρα τῆς πρωτοχρονιάς ἀπὸ τοὺς ἄντρες τοῦ χωριοῦ.

Ἡ προετοιμασία ἀρχίζει ἀπὸ τὸ σαραντάμημερο. Ἐφοδιάζονται μὲ μπαρούτι ἀπὸ τὸ Σκάλωμα (Ἀγίους Σαράντα) καὶ μὲ σφαίρες. Ἐγιάλιζαν τὰ τουφέκια τοὺς καὶ περίμεναν μὲ ἀγωνία τὴν ἡμέρα τῆς πρωτοχρονιάς. Στὶς 10 τὸ πρωὶ μετὰ τὴν ἀπόλυση τῆς ἐκκλησίας, πῆγαιναν πρῶτα στὰ σπίτια τοὺς οἱ ἄντρες, ἐπρογεματίζαν λίγο, καὶ κατόπι ἐφωδιασμένοι μὲ τὰ τουφέκια τοὺς καὶ τὰ πολεμοφόδια τοὺς πῆγαιναν στὴ ράχη τοῦ Προσέλιου. Προσέλιο λένε ἕνα μικρὸ λόφο.

Τὸ μέρος εἶναι ἀνηφορικὸ καὶ ἔχει ἀρκετοὺς βράχους. Ἐπάνω στὸν ὑψηλότερο βράχο ἔστηναν μιὰ πλάκα ὀρθή. Καὶ ἀπὸ μακριά, σὲ ἀπόσταση 100 μέτρων καὶ παρὰπάνω, ἔριχναν ὁ καθένας μὲ τὴ σειρὰ τὰ τουφέκια τοὺς σκοπεύοντας ποῖος νὰ σημαδέψῃ τὴν πλάκα καὶ νὰ τὴ ρίξῃ κάτω. Καὶ ὁποῖος περισσότερες φορὲς ἔριχνε τὴν πλάκα κάτω, ἐθεωρεῖτο ὁ καλύτερος σκοπευτὴς τοῦ χωριοῦ καὶ τὸν ἐτιμοῦσαν πολὺ γι' αὐτό.

Φαντάζεσθε τὴν ἀμίλλα τῶν παλληκάρων. Πόσες φορὲς, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χρόνου, ἐγυμνάζετο ὁ καθένας στὴ σκοποβολή, μέσα στὶς λακκιές καὶ μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό!!

Τὰ μικρὰ παιδιά, ποὺ ἐσφριάνιζαν τὴν σκοποβολή, βιάζονταν νὰ μεγαλώσουν, γιὰ νὰ λάβουν μέρος. Ἦταν ἡ μεγαλύτερη τιμὴ γιὰ ἕναν νεό, ποὺ πρώτη φορὰ θὰ λάβαινε μέρος στὴ σκοποβολή. Ἐγὼ δὲν εἶχα αὐτὴν τὴν εὐτυχία γιατί ἔφυγα στὰ ξένα.

Ἀργότερα σὰν μεγάλωσα καὶ θυμολοῦμαι τὴ σκοποβολὴ ζήτησα νὰ μάθω τὴν

αἰτία τοῦ ἔθιμου. Καὶ κάποιος γεροντότερος μοῦ εἶπε τὰ ἀκόλουθα:

Στὸ χωριό, στὸ Μπουλιάρτι, εἶχαν ἕνα ἔθιμο. Πῆγαιναν οἱ γυναῖκες τὸ πρωὶ τῆς Πρωτοχρονιάς πῆτα στ' ἀμπέλια. Ἐβαζαν σὲ διάφορα μέρη κομμάτια πῆτας καὶ μ' αὐτὴ τὴ «γητεία» γλύτωναν τὰ σταφύλια ἀπὸ τὶς χελῶνες, καὶ ἀπὸ τὰ σταφυλοφάγα πουλιά, ποὺ τὰ τρῶνε.

Κατὰ τὴν Πρωτοχρονιά, στὰ βουνὰ τοῦ χωριοῦ σχεδὸν πάντοτε ἔχει χιόνια. Καὶ στὴ χιονισμένη αὐτὴ ἐποχὴ, ἐπειδὴ τὰ χιόνια εἶναι λιγώτερα στὰ ἀμπέλια, ἢ δὲν ὑπάρχουν καὶ καθόλου κατεβαίνουν οἱ λαγοὶ καὶ ἔτσι γεμίζουν τ' ἀμπέλια ἀπ' αὐτοὺς.

Οἱ γυναῖκες, μὲ τὶς φωνές τοὺς καὶ μὲ τὰ τραγούδια τοὺς, ποὺ ἔκαναν, ὅταν πῆγαιναν νὰ γητέψουν τ' ἀμπέλια σήκωναν τοὺς λαγούς, κι' αὐτοὶ σὰν δειλοὶ, ποὺ εἶναι, ἔφευγαν πρὸς τὴν ἀνηφορίαν τοῦ Προσέλιου, παῦ εἶναι πῶς παραπάνω ἀπὸ τ' ἀμπέλια.

Οἱ χωρικοὶ ἔβγαιναν μὲ τὰ τουφέκια τοὺς καὶ παραμόνευαν ἐκεῖ γιὰ νὰ σκοτώσουν κανένα λαγό, ποὺ θὰ περνοῦσε. Καὶ ἔβγαιναν πολλοὶ χωρικοὶ γιὰ τὸ κυνήγι.

Αὐτοί, παραμενεύοντας ἐκεῖ, γιὰ νὰ περάσουν τὸν καιρὸ τοὺς, ἔριχναν πότε καὶ πότε σὲ σημάδι, γιὰ νὰ μάθουν καλὴ σκοποβολή, γιὰ τὸ κυνήγι τῶν λαγῶν βέβαια. Αὐτὸ ἐγενικεύθηκε καὶ ἔγινε ἔθιμο σκοποβολῆς. Αὐτὸ τὸ ἔθιμο τώρα ἔλειψε δὲν γίνεται πιά.

Ἡ βασιλόπητα

Τὴν πρωτοχρονιά γητεύουν ὄχι μονάχα τ' ἀμπέλια μὲ τὴ βασιλόπητα, ὅπως προηγουμένως ἀνάφερα, ἀλλὰ γητεύουν καὶ τὰ πηγάδια.

Ἡ βασιλόπητα, ποὺ χρησιμεύει γιὰ τὴν γητεία τῶν ἀμπελιῶν καὶ τῶν πηγαδιῶν, ἐτοιμάζεται τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς καὶ εἶναι διαφορετικὴ. Καὶ δὲν γίνεται ἡ γητεία γιὰ νὰ προφυλαχθοῦν τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ σταφυλοφάγα ζῶα καὶ πουλιά, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ καρποφορήσῃ τ' ἀμπέλι περισσότερα σταφύλια.

Τὸ πηγάδι ἴσως γητεύεται ὄχι μονάχα γιὰ νὰ μὴ πατηθῇ ἀπὸ τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα, τὶς νεράιδες, καὶ φέρῃ κακὸ στοὺς ὑδρευομένους, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ μὴ στερέψῃ τὸ καλοκαίρι.

Τὴ βασιλόπητα αὐτὴ τὴν ψένουν τὴ νύχτα τῆς παραμονῆς, ποὺ ξημερώνει ἡ πρωτοχρονιά, καὶ ἡ γητεία γίνεται πρωτὶ πρωτὶ, πρὶν ἀκόμα φέξῃ.

Δὲν θυμοῦμαι καλὰ ἂν οἱ γυναῖκες πῆγαιναν ἀμίλητες τ' ἀμπέλια καὶ στὰ πη-

γάδια, θυμοῦμαι ὅμως ὅτι στὸ γυρισμὸ ἐκεοῦφαιναν τὸν κόσμον μὲ τὰ τραγούδια τοὺς.

Μπρούσια' ἀρνιά, μπρούσια κατσίκια

Μπρούσια λένε στὴν Πατρίδα μας τὴ στάχτη τῆς ζεστῆς τῆς θρακιάς, τὰ ἀναμμένα κομμάτια τοῦ ξύλου ἢ τῶν καρβυνῶν, τὴ χόβολη.

Στὸ Μπουλιάρτι τῆς Δροπόλεως ἔχουν ἕνα ἄλλο ἔθιμο, ποὺ γίνεται κι' αὐτὸ τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς τῆς Πρωτοχρονιάς. Καὶ αὐτὸ τὸ ἔθιμο σὰν γητεία μοιάζει.

Τὴν παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιάς βάζουν στὴ φωτιά μεγάλες φούντες ἀπὸ πουργαρία, ποὺ ἔχουν πολλὰ φύλλα. Ἀμα βάλουν στὴ φωτιά τὶς φουντωτὲς αὐτὲς κλάρες τῶν πουργαριῶν ἀμέσως ἀνάβουν τὰ φύλλα καὶ κάνουν φλόγα μεγάλη. Τὴν ὥρα ποὺ ἀνάβουν σκάνουν μὲ κρότο. Κάθε ἕνα φύλλο τὴν ὥρα ποὺ ἀνάβει κάνει μεγάλο κρότο καὶ ὅλα μαζί προξενοῦν θόρυβον, ποὺ μοιάζει, σὰν νὰ εἶναι ἄπειροι πυροβολισμοί, ποὺ πέφτουν ἀκατάπαυστα.

Τὰ φύλλα αὐτὰ τῶν πουργαριῶν δὲν βαστοῦν πολλὴ ὥρα τὴ φλόγα, ἀλλὰ μονομιάς καίγονται καὶ πέφτουν ἀπὸ τὰ κλαδιά κάτω στὴ γωνιά καὶ κάνουν τὴν μπρούσια.

Ὁ καθένας, ποὺ βάζει ἕνα κλαρὶ πουργαρία στὴ φωτιά, τὴν ὥρα ποὺ καίγονται τὰ φύλλα φωνάζει: «Μπρούσια ἀρνιά, μπρούσια κατσίκια, Παιδιά, μουσκάρια, σερνικά, ἀρνιά, κατσίκια θηλυκά».

Ἡ γητεία εἶναι μιὰ εὐχή. Εὐχονται καὶ τὰ ἀρνιά καὶ τὰ κατσίκια τῆς χρονιάς ποὺ θάρρη, νὰ εἶναι πολλὰ, σὰν οἱ κόκκοι τῆς μπρούσιας τῆς στάχτης, τῆς χόβολης, τῆς θρακιάς. Καὶ εὐχονται ἀκόμη νὰ γεννηθοῦν τὴ χρονιά, ποὺ θάρρη, ἀρσενικά παιδιά καὶ μουσκάρια καὶ θηλυκά ἀρνιά καὶ κατσίκια.

Οἱ Βορειοηπειρώτες δὲν ἐπιθυμοῦν πολὺ τὶς τσοῦπρες, τὶς κοπέλλες, ἀλλ' οὔτε καὶ τὶς ἀγελάδες. Τὸ γιατί εἶναι φυσικό.

Ὁ Βορειοηπειρώτης γεωργός, καὶ πρὸ πάντων ὁ Δεσπολῆτης, ἔχει ἀνάγκη βοηθοῦ γιὰ τὸν κάμπο. Ἀναγκάζεται νὰ πάρῃ δούλο γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ τὰ ξεκαφαλῶσῃ. Γι' αὐτὸ εὐχεταὶ νὰ μὴν κἀνῃ ἡ γυναῖκα τοῦ κορίτσι, ὄχι γιατί δὲν τὸ ἀγαπᾷ, ἀλλὰ γιὰ τὸ συμφέρον του, γιὰ τὴ δουλειά του. Τὸ κορίτσι, μόλις θὰ μεγαλώσῃ καὶ θάρρησῃ νὰ δουλεύῃ, θὰ παντρευτῇ. Καὶ σὰν παντρευτῇ, θὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ πατέρα της καὶ θὰ πάῃ νὰ ζήσῃ μὲ τὰ πεθερικά. Τὸ κορίτσι καμμιὰ βοήθεια δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ προσφέρῃ. Γι' αὐτὸ δὲν τὸ προτιμᾷ.

Ἐνῶ τὸ ἀγόρι τοῦ προσφέρει πολλὰς καὶ μεγάλες ὑπηρεσίες. Δὲν θὰ ἀναγκασθῇ νὰ πάρῃ δούλο, γιατί θὰ μεταχειρισθῇ τὸ γιό του. Ἐπειτα θὰ τὸν παντρεύῃ καὶ μικρὸ,

γι' αὐτὸ καὶ ἡ λαϊκὴ παροιμία : «ἡ μικρὸς, μικρὸς παντρέψου, ἡ μικρὸς καλο γερέψου», καὶ θὰ ἔχη καὶ δεύτερο βοηθὸς στὴ δουλειά του, τὴν νύφη του. Γι' αὐτὸ προτιμᾷ τ' ἀγόρια, πὺν τὰ λένε παιδιὰ. Τὸ κορίτσι δὲν τὸ θεωροῦν παιδί.

Ὑπάρχουν πολλοί, πὺν ἂν κάμουν κορίτσι μαλλώνουν με τὶς γυναῖκες τους, σὰν νὰ φταίη ἡ κακομοίρα ἡ γυναῖκα τους. Καὶ πρὸ πάντων τὸ πρῶτο παιδί τὸ θέλουν ἀγόρι, μολοντὶ ἡ παροιμία λέει : «Τῆς καλομάνας τὸ παιδί τὸ πρῶτο νᾶν κορίτσι».

Δὲν θέλουν ὅμως καὶ ἀγελάδες ! Ξέρουν πὺς ἡ ἀγελάδα δίνει τὸ γάλα. Ἄλλα προτιμῶν τοὺς ταύρους, τὰ ἀρσενικὰ μουσκάρια, γιὰ νὰ τὰ βάλουν στ' ἀλέτρι καὶ νὰ καλλιερ- γήσουν τὰ χωράφια τους. Ἄν δὲν ἔχουν ἀρ- σενικὰ μουσκάρια, βόδια δηλαδή, θ' ἀναγκα- σθοῦν νὰ ἀγοράσουν, πράγμα, πὺν δὲν συμ- φέρει. Γι' αὐτὸ προτιμῶν ἀρσενικὰ μουσκά- ρια.

Θέλουν ὅμως καὶ τὰ κατσίκια καὶ τὰ ἀρνιά νὰ εἶναι θηλυκά. Τὰ θηλυκὰ κατσίκια τὰ προτιμῶν ἀπὸ τὶς ἀγελάδες, γιὰτὶ δὲν εἶναι τόσο πολυέξοδα, ὅσον αὐτές. Ἐπειτα μετὰ τὸ γάλα τῶν κατσικιών θὰ θρέψουν τὰ παιδιὰ τους. Οἱ δὲ προβατίνες θὰ τοὺς δώσουν τὸ μαλλί τους, πὺν θὰ κάνουν μ' αὐτὸ τὰ φορέ- ματά τους καὶ τὸ γάλα τους, γιὰ νὰ κάνουν τὸ χρονικὸ τυρὶ τους.

Σ' αὐτὸ δὲν ἔχουν ἄδικο καὶ δὲν πρέπει νὰ τοὺς κατακρίνουν.

Θυμοῦμαι τὴ λύπη καὶ τὴ στενοχώρια κά- ποιου χωριανοῦ μου. Με ρώτησε ἂν ἔχω παιδιὰ. Καὶ τοῦ εἶπα : «Ἐχω δυὸ κοπέλλες».

Μελαγχόλησε ἀμέσως, κατσούφιασε καὶ ἔπειτα μοῦ εἶπε μετὰ λύπη. «Ἐσὺ δὲν ἔχεις παιδιὰ». «Καὶ αὐτὰ πὺν ἔχω, τί εἶναι ;» τὸν ρωτῶ. Μοῦ ἀπάντησε ξερά, ξερά : «Οἱ τοῦ πρὸς δὲν εἶναι παιδιὰ».

Σὲ ἄλλα μέρη τῆς Βορείου Ἡπείρου τὶς κοπέλλες τὶς λένε «τσούπρες». Στὸ χωριό μου τὸ Μπολιαράτι τὶς λένε «τσούπρες».

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ὁ Σύλλογος Βορειοηπειρωτῶν ἐκδίδει περὶ τὰ μέσα Φεβρουαρίου Καλλιτεχνικὸν Ἀναμνηστικὸν Τεῦ- χος ἀφιερωμένον εἰς τοὺς πεσόν- τας κατὰ τὸν Αὐτονομικὸν Ἀ- γῶνα καὶ εἰς τοὺς ἰδρυτὰς τοῦ Συλλόγου. Ὡς πρὸς τὰς ἀγγε- λίας, αἱ ὁποῖαι θέλουν καταχωρη- θῇ εἰς ἓν μέρος τοῦ συγγράμμα- τος δηλοῦμεν πρὸς τοὺς ἀξιολί- μους ἀγγελιοδότας μας ὅτι αἱ ἀγγελίαι καὶ τὰ δημοσιεύματα αὐτῶν θὰ λάβουν τὴν σειράν τῶν διπλοτύπων ἀποδείξεων καὶ τοῦ- το πρὸς ἀποφυγὴν παραπόνων.

Συνεπῶς ὅσοι θὰ ἐπεθύμουν νὰ συμπεριληφθοῦν καλὸν θὰ ἦτο νὰ σπεύσουν διὰ τὴν ἐξασφάλισιν σχετικῆς προτεραιότητος. Ἐπὶ πλέον καθίσταται γνωστὸν ὅτι τοῦ ἐν λόγω συγγράμματος τὸ ὅποιον θὰ κυκλοφορήσῃ εἰς 2.500 ἀντίτυ- πα, θέλουν γίνεαι δύο ἐκδόσεις : μία πολυτελεῆς ἐπὶ χάρτου ἰλου- στρασιὸν μετὰ ἀνάλογον δέσιμον καὶ ἑτέρα ἐπὶ χάρτου σατινὲ μετὰ κοι- νὸν δέσιμον.

Ἡ Σύνταξις

Εἰδήσεις ἀπὸ τὴν Πατρίδα

— Στέφανος εἰς τὸ Μαυσωλεῖον τῆς Βασιλομήτορος.

Καθ' ἃ ἀναγράφεται εἰς Ἀλβανικὰς ἐφημερίδας ὁ Δρ. Ἀρτέμιος Γκετάνο Μαρίνι Γραμματεὺς—Ἐκπρόσωπος τοῦ μεγάλου ἐκπολιτιστικοῦ—Ἰταλικοῦ Ὀ- μίλου «Δάντης Ἀλγκέρης», ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται ἐν Τιράνῃ μετέβη πρὸς ἡμε- Ͼν συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Δρος Λα- ρουῖσο Ἀτόμα γραμματέως τοῦ ἐν Ἀλ- βανίᾳ τμήματος τοῦ ὡς ἄνω Ὀμίλου, εἰς τὸ Μαυσωλεῖον τῆς Βασιλομήτορος ἔνθα κατέθεσε στέφανον ἐκ φυσικῶν ἀνθέων.

— Μηνύσεις ἐπὶ ἐξυβρίσει

Ἐν Τιράνῃ ἐξεδικάσθη μὴνυσις τοῦ Νεμπίλ Τσίκα Διευθυντοῦ τῆς ἐφημερ. «Arbenia» κατὰ τοῦ Βουλευτοῦ Ἀργυ- ροκάστρου Φεῖζι Ἀλιζότι.

Ὡσαύτως ἐκδικάζεται μὴνυσις τοῦ Μιτάτ Τσίου κατὰ τοῦ Νεμπίλ Τσίκα καὶ τοῦ Ἀρχισυντάκτου τῆς «Arbenia» Ἀλεξ. Μαυράκη ἐπὶ ἐξυβρίσει διὰ «Arbenia» τοῦ τύπου.

— Ὁ πληθυσμὸς τῶν Τιράνων

Κατὰ τελευταίαν στατιστικὴν ὁ πλη- θυσμὸς τῆς πόλεως τῶν Τιράνων ἀνέρ- χεται εἰς 23870. Ἐκ τούτων 20938 εἶναι Μουσουλμᾶνοι, 1886 Ὀρθόδοξοι, 1042 Καθολικοὶ καὶ 4 διαμαρτυρομενοί.

— Ὁ Πρίγκηψ Ἀβίδ εἰς Τίρανα

Κατὰ πληροφορίας Ἀλβανικῶν ἐφημε- ρίδων ἀφίχθη εἰς Τίρανα ὁ Πρίγκηψ Ἀβίδ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ Προξένου τοῦ Μπάρι κ. Ταχὴρ Στύλλα.

Εἰς Δυρράχιον ἐγένετο δεξίωσις ἐπὶ τῶν Πριγκήπων Τζελάλ καὶ Χουσέν, ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἐκρέμ Λιμποχόβα, τῶν ὑπασιπτῶν τοῦ βασι- λέως κλπ.

— Ἐπιζωστία εἰς Κουρβελέσι

Καθ' ἃ ἀναγράφουν αἱ Ἀλβανικαὶ ἐ- φημερίδες εἰς τὴν περιοχὴν Κουρβελε- σίου ἐσημειώθησαν κρούσματα ἐπιζώ-

τίας δι' ἃ ἐζητήθη ἡ συνδρομὴ τῆς ὑπη- ρείας Δημοσίας Ὑγείας.

— Νέος Ὑποδιοικητὴς εἰς Ἀγ. Σα- ράντα.

Διὰ Βασιλικὸν Διατάγματος διορίζε- ται Ἰσμέτ Τότο.

— Παρετάθη ἡ ἰσχὺς τῆς Ἑλληνο- αλβανικῆς Ἐμπορικῆς συμβά- σεως

Ἡ Ἑλληνοαλβανικὴ Ἐμπορικὴ Σύμ- βασις, τῆς ὁποίας ἡ ἰσχὺς ἔληγε τὴν 2α Δεκεμβρίου 1936 δι' ἀμοιβαίων συ- νεννοήσεων παρετάθη ἐπὶ ἐξάμηνον.

— Ἡ Ἀλβανία καὶ τὸ Ἰταλικὸν «imperium» ἐν Αἰθιοπία

Κατὰ πληροφορίας τῶν Ἀλβανικῶν ἐφημερίδων ἡ Ἀλβανία προέβη ἀρμο- δίως εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Ἰταλι- κοῦ ἱμπερίου ἐν Αἰθιοπία.

— Ἀπονομὴ χάριτος

Διὰ Βασιλικὸν Διατάγματος ἐπ' εὐ- καιρίᾳ τῆς Ἑθνικῆς Ἑορτῆς τῆς 28 Νο- εμβρίου ἐν Ἀλβανίᾳ ἀνενεμήθη χάρις εἰς εἴκοσι πολιτικούς καταδίκους, συνεπείᾳ τοῦ κινήματος Φιέρη τοῦ ἐκτραγέτος κατ' Αὐγουστον τοῦ 1935.

Οἱ ἀπαλλασσόμενοι τῆς ποινῆς εἶναι οἱ : Τεκί Τσομπάνι, ἐκ Λιμποχόβου, Γε- ὠργιος Χρήστου Παφτάλης, Τζελάλ Χουσί Στραβέτσκα, Σουμπλι Βρυώνη, Ἀβδούλ Γκινοκάστρα, Μαλούς Δαούτ Χότζα, Κιαζίμ Κοκόσι, Μπεσίμ Μπα- νούσι, Μετσάν Χαϊδάρ Τόσκα, Μουχα- ρέμ Σουλεϊμάν Σαχίνι, Νέκι Στάροβα, Νουρί Ραδία, Σιτ Βρυώνη, Μαχμούτ Σέχης, Ἀβντουλάχ Σινάνι, Σιαμπάν Σαντουλάχ Κιαπίτι, Ἀσλάν Λουμάν Τσάκα, Στέφανος Ἰωσήφ Νεσιάτ Μακ- σούτ, Χουσί, Τάρε Λιμποχόβα.

— ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ

Ἐπειδὴ ὁ ὀφειλέτης Μάνθος Δημη- τρίου Πούλλας ἐκ τοῦ χωρίου Τερία-

χάτι, με διεύθυνσιν άγνωστον εις 'Αργεντινήν, μέχρι σήμερα δεν έχει πληρώσει εις τόν πιστωτήν Βασίλειον Γεωργίου Τζιάν, έκ Σοφράτικων 1350 δολάρια 'Αμερικής, έκτίθενται εις πλειστηριασμόν τὰ 7)8 τριών άδιαιρέτων άγρών καί τὰ 7)16 δύο άγρών καί ένός κονακίου έκτιμηθέντων τὸ έτος 1932 εις φράγκα χρυσὰ 6.390, εύρισκόμενα άπαντα εις Τεριαχάτι.

—'Η κ. Τάνα χήρα Πέτρου Γκίκα έκ τοῦ χωρίου Χοστέβα της Ζαγοριάς δια τής από 23 8βρίου 1935 αίτήσεως ένώπιον τοῦ Πρωτοδικείου 'Αργυροκάστρου άγωγής έζήτησε τήν κήρυξιν εις άφάνειαν τοῦ υιοῦ της 'Αντωνίου Πέτρου Γκίκα, όστις πρό εἴκοσιν έτών περίπου άναχωρήσας εις 'Αμερικὴν δεν έδειξε σημεῖα ζωῆς έκτοτε.

—Καλεῖται ὁ κ. Χαράλαμπος Μπάκος έκ τοῦ χωρίου Κοσοβίτσα ἤδη εύρισκόμενος έν 'Ελλάδι, ὅπως πληρώσῃ έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης εις τόν πιστωτήν του Στρατὴ Ρούσην, έκ Σωτείρας 37 Ναπολεόνια χρυσὰ, άλλως θέλουσι εφαρμοσθῇ οἱ νόμοι έρήμην αὐτοῦ. 'Εν Λιμποχόβω τῇ 12 Δεκεμβρίου 1936.

—'Επειδὴ οἱ ὀφειλέται Βασίλειος Λιάτσος καί Παναγιώτης Παπαγιάννης έκ Σωπικής, δεν κατέβαλον εις τόν πιστωτήν Χρίστον Φωτίου ὡσαύτως έκ Σωπικής έκτίθεται εις άναγκαστικὸν πλειστηριασμόν εις άτμοκίνητος μύλος ὁμοῦ με τὸ κτίριον ένθα εἶναι έγκατεστημένος εις τήν θέσιν Πρέμπτι της Σωπικής, έκτιμηθέντων τοῦ μὲν μύλου εις φράγκα χρυσὰ 3705 τοῦ δὲ κτιρίου εις φράγκα χρυσὰ 1210. 'Ο πλειστηριασμός θέλει λάβει χώραν έν Λιμποχόβω 30 ἡμέρας από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης.

—Τὸ δράμα τῶν ξενιτευμένων Βορειοηπειρωτῶν !

—Καλεῖται ὁ Μιχαήλ 'Ηλία έκ τοῦ χωρίου Βόδριστα τοῦ Λιμποχόβου, εύρισκόμενος ἤδη έν Β. 'Αμερικῇ με διεύθυνσιν άγνωστον, ἵνα εμφανισθῇ τήν 19 'Ιανουαρίου 1937 ένώπιον τοῦ δικαστηρίου τῶν έν 'Αργυροκάστρῳ Πρωτοδικῶν ένθα θὰ έκδικασθῇ ἡ ὑπὸ τής τής συζύγου του Πανάγιως θυγ. Δημητρίου Ντέτσκα άγωγή διαζυγίου.

—'Η κ. Μακρῇ σύζυγος Θεοδώρου Λίλλη, κάτοικος τοῦ χωρίου Πουλουμεπάρι της Πρεμετής, δια τής από 12 Νοεμβρίου 1936 αίτήσεως της ένώπιον τοῦ Πρωτοδικείου 'Αργυροκάστρου, ζητεῖ ὅπως, ὁ σύζυγός της Θεόδωρος Λίλλης

ἤδη εύρισκόμενος έν Τουρκία με διεύθυνσιν άγνωστον, έντός τριῶν μηνῶν από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης επιστρέψῃ εις τήν συζυγικὴν έστίαν.

—'Η κ. 'Ολγα θυγάτηρ Γεωργίου Τζιγκου έκ Σωτείρας δια τής από 13 'Ιουλίου 1936 αίτήσεως της, ένώπιον τοῦ Πρωτοδικείου 'Αργυροκάστρου ζητεῖ ὅπως ὁ νόμιμος σύζυγος αὐτῆς 'Αθανάσιος Κωστάκης έκ τοῦ ίδιου χωρίου, καί ἤδη εύρισκόμενος έν 'Ηνωμέναις Πολιτείαις τής 'Αμερικής, επανέλθῃ έντός τριῶν μηνῶν από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης, εις τήν συζυγικὴν έστίαν άλλως θέλουσι εφαρμοσθῇ αἱ νόμιμοι διατάξεις έρήμην αὐτοῦ.

—'Η κυρία 'Αμαλία σύζυγος Χαραλάμπους Μουστάκα έκ Βουλιαρατίου, δια τής από 4 Δεκεμβρίου 1936 αίτήσεως της, ένώπιον τοῦ Πρωτοδικείου 'Αργυροκάστρου ζητεῖ ὅπως ὁ σύζυγος αὐτῆς Χαράλαμπος Μουστάκας, εύρισκόμενος ἤδη έν 'Αργεντινῇ με διεύθυνσιν άγνωστον, έντός τριῶν μηνῶν από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης, επανέλθῃ εις τήν συζυγικὴν έστίαν, άλλως θέλουσι εφαρμοσθῇ αἱ νόμιμοι διατάξεις έρήμην αὐτοῦ.

—'Η κυρία Μαρία Σπύρου Παπὰ έκ Λιμποχόβου, δια τής από 2 Νοεμβρίου 1936 αίτήσεως της ένώπιον τοῦ Πρωτοδικείου 'Αργυροκάστρου ισχυρίζεται ὅτι ὁ υιὸς αὐτῆς Γρηγόριος Σπύρου Παπὰς, άνεχώρησε έκ τής κατοικίας του μεταβάς εις 'Ηνωμένας Πολυτείας τής 'Αμερικής καί από πλέον τῶν δέκα έτών δεν έδειξε σημεῖα ζωῆς, ζητεῖ δὲ ὅπως κηρυχθῇ οὗτος έν άφανεία.

—Δικαστικὰ Χρονικά

'Εγένετο ἡ δίκη έναντιον τῶν Γεωργίου Κοτσαλέρη έκ Γκορίτσας, καί Γρηγορίου Λίτση, έκ Γεωργουτσάδων, κατηγορουμένων ὅτι ὁ μὲν πρῶτος τῇ ὑποκινήσει τοῦ δευτέρου, έδωσε, με σκοπὸν νὰ βλάβῃ, ἕνα δηλητηριώδες αντίκειμενον ριφθέν έντός μίας μελιτζάνας, εις τὸν Παναγιώτην Κιάκη, έκ Φράστα νης, ὁ ὁποῖος μὴ γνωρίζων τί περιείχε ἡ μελιτζάνα τήν κατεβρόχθισε καί ὡς έκ τούτου τοῦ έπροξενήθη διατάραξις τῶν νεύρων, από τής ὁποίας, κατά τήν έκθεσιν τοῦ Ιατροῦ, έθεραπεύθη έντός εἴκοσιν ἡμερῶν.

Τὸ Δικαστήριον κατεδίκασε τὸν Γεώργιον Κοτσαλέρην εις τεσσαράκοντα μηνῶν βαρεῖαν φυλάκισιν καί έλλείψει άποδεικτικῶν στοιχείων άπήλλαξε τὸν Γρηγόριον Λίτσην.

—'Αλλαι πληροφορίες

Εἰς τὸ χωρίον Λαζάτι, ὁ Χρήστος Πήλιος, Θεόδωρος Ρούσης καί Μήτση Στέργιος έτραυματίσαν στὸ χέρι τὸν Θεόδωρον Στέργιο καί έκτύπησαν τήν γυναῖκα του Βασίλῳ διότι επενέβησαν διαιτητικῶς εις ἕναν έλαιῶνα.

—'Ελληνο-άλβανικὸν εμπόριον

Αἱ εξαγωγαὶ κατά τὸν μῆνα Νοέμβριον έκ τοῦ τελωνείου Καπιτίτσας ('Ελλάς) ἦσαν : 230 κεφάλια άρνιά φράγκα χρυσὰ 1386, 3653 κουϊντάλια φασόλια φρ. χρ. 69460, 410 χιλιόγραμμα σαλέπι φρ. χρ. 870. Σύνολον φράγκα χρυσὰ 71.716.

—'Η έπιτροπὴ διὰ τὰς βουλευτικὰς εκλογὰς ἤρξατο τοῦ έργου

'Η έπιτροπὴ διὰ τὰς βουλευτικὰς εκλογὰς ἤρχισε τοῦ έργου. 'Η έπιτροπὴ ἀποτελεῖται ὑπὸ τῶν κ. κ. Νεντέν Κοκῶνα, δικαστοῦ, 'Αλῆ Ντροκι, δευτέρου γραμματέως τοῦ Δήμου Τιράνων, Μουχαρέμ Σιάτκου, ὑπαλλήλου τοῦ Ληξιαρχείου καί 'Αχμέτ Τσοῦρκ, βοηθοῦ ὑπαλλήλου τοῦ Ληξιαρχείου.

—Διάφοροι πληροφορίες

Δι' ἀποφάσεως τοῦ 'Υπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ κ. Θωμὰς Τρίτσος, ὁ ὁποῖος έτελείωσε τήν ανωτέραν Γεωργικὴν Σχολὴν έν Γαλλία, ἀποστέλλεται εις Ρώμην ἵνα ειδικευθῇ εις τὸν κλάδον τής φυτοπαθολογίας.

—Τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τῇ προτάσει τοῦ ὑπουργείου 'Εθνικῆς Οἰκονομίας, ἀπεφάσισε ἵνα ἀποσταλῇ εις Καβάλλαν ὁ μηχανικός — άγρονόμος Ρετζέπ Τσάνης ἵνα μελετήσῃ τήν λειτουργίαν καί τὸν ὀργανισμόν τοῦ ἱνστιτούτου μονοπωλίου καπνοῦ.

—'Ο 'Αλβέρτος Φιλίππου Φερράρα, ἰταλός, ἀπεστάλη εις τὸν Εἰσαγγελέα, έπειδὴ έπετέθη με άνηθίκους σκοπούς κατά τής Αἰκατερίνης 'Αναστασίου Κριστέσκου.

—Δικαιοστάσιον

Τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα τής 12 Μαρτίου 1935 «περὶ άπαγορεύσεως έκποιήσεως δια πλειστηριασμοῦ τῶν πραγμάτων τῶν ὀφειλετῶν».

"Αρθρον 1.—Μέχρι 1 Μαρτίου 1937, δεν δύναται νὰ έκτεθῶσιν εις πλειστηριασμόν δι' άναγκαστικῆς έκποιήσεως τὰ πράγματα τοῦ ὀφειλέτου ὁπουδήποτε καί αν εύρίσκωνται ταῦτα, όταν ἡ έκποίησις ζητεῖται λόγω μὴ εκπληρώσεως ὑποχρεώσεως (ένοχῆς) τινος, γεννηθείσης πρό τής 12 Μαρτίου 1935 ὡσαύτως μέχρι τής ὡς ανω άναγραφομένης χρονολογίας άναστέλλονται οἱ πλειστηριασμοὶ τῶν πραγμάτων τῶν ὀφειλετῶν, οἱ άρχίσαντες ἀλλὰ μὴ περατωθέντες μέχρι τής ἡμερομηνίας τής δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος Νομ. Διτος, έφ' ὅσον οἱ πλειστηριασμοὶ διετάχθησαν λόγω μὴ εκπληρώσεως ὑποχρεώσεως τινος ἐξ αὐτῶν, αἵτινες άναφέρονται εις τήν προηγουμένην παράγραφον.

"Αρθρον 2.—Καταργοῦνται αἱ διατάξεις αἵτινες αντίκεινται εις τὸ Νομ. τοῦτο Διάταγμα, ἡ ισχύς τοῦ ὁποῖου άρχεται από τής ἡμέρας τής δημοσιεύσεως εις τήν έφημερίδα τής Κυβερνήσεως.

"Αρθρον 3.—Εἰς τὸ 'Υπουργεῖον Δικαιοσύνης ἀνατίθεται ἡ έκτέλεσις τοῦ ὡς ανω Νομ. Διατάγματος.

Τὸ ὡς ανω Νομ. Δίγμα, έτέθη έν ισχύει δια τοῦ από 7 Δεκεμβρίου 1936 έκτελεστικοῦ Διατάγματος.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΕΚΚΥΒΕΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 1^{ΗΝ} ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1937

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1^η Ἰανουαρίου 1937 ἡμέραν Παρασκευὴν καὶ ὥραν 12ην μεσημβρινὴν ἐνώπιον τῆς ἐπὶ τοῦτο ἐκλεγείσης Ἐπιτροπῆς καὶ ἀποτελουμένης ἐκ τῶν κ. κ. Μιχ. Βιδούρη, Θεοφ. Βενακίδου, δίδων Μαρίας Σωτηρίου, Ἀν. Σταύρου, Ἀν. Δημητρίου.

Ἐγένετο ἡ κλήρωσις τοῦ ἐτησίου λαχείου τοῦ Συλλόγου Βορειοηπειρωτῶν.

Οἱ κατὰ σειρὰν ἐξαχθέντες ἐκ τῆς κληρωτίδος ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἑξῆς :

1)	Ὁ ἀριθμὸς	642	κερδίζει	ἐν ζεύγος γάντια γυναικεῖα
2)	»	1121	»	ἐν ἀνθοδοχεῖον μετάλλινον
3)	»	1386	»	2 φουντανιέρες Κεραμικοῦ
4)	»	913	»	1 κουβέρτα βαμβακερὴ
5)	»	449	»	3 πλάκες γραμμοφώνου
6)	»	623	»	1 ζεύγος γυναικεῶν ὑποδημάτων
7)	»	784	»	2 ἀνθοδοχεῖα Κεραμικοῦ
8)	»	1148	»	1 σερβίς τείου
9)	»	329	»	ἓνα κοστούμι ἀνδρικόν
10)	»	1101	»	1 ὥρολόγιον ἐπιτραπέζιον
11)	»	1289	»	1 χαρτοφ. ἀνδρικόν
12)	»	940	»	1 κουβέρτα μάλλινη
13)	»	1209	»	1 ἐνδυμ γυναικεῖα μεταξωτὴ
14)	»	1160	»	1 ζεύγος παπούτσια ἐλαστ. παιδικὰ
15)	»	771	»	1 » » ἀνδρικὰ
16)	»	721	»	1 σερβίς λικέρ
17)	»	361	»	1 σερβίς καφέ
18)	»	1225	»	Σοσόνια γυναικεῖα
19)	»	751	»	Μαχαιροπήρουνα
20)	»	1442	»	1 ζεύγος ἐλαστ. παπούτσια γυναικ.

Ἐν τέλει ἀναγινώσκεται τὸ παρὸν εὐκρινῶς καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν παρευρισκομένων ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Μιχ. Βιδούρη καὶ μὴ ὑπαρχούσης οὐδεμιᾶς ἀντιρρήσεως ἡ ἐνστάσεως κατὰ τοῦ κύρους τῆς ἐκκυβεύσεως τοῦ λαχείου ὑπογράφεται δεόντως παρὰ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ κατατίθεται εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Συλλόγου.

Ὁ Πρόεδρος
ΜΙΧ. ΒΙΔΟΥΡΗΣ

Ὁ Γραμματεὺς
ΘΕΟΦ. ΒΕΝΑΚΙΔΗΣ

Τ Α Μ Ε Λ Η

Ἐπιστραφέντων τῶν ὑπ' ἀριθ. 1101 καὶ 1225 λαχείων καὶ ἐπομένως ἀκυρωθέντων τούτων τίθενται εἰς κλήρωσιν τὰ δῶρα : ἐν ὥρολόγιον ἐπιτραπέζιον καὶ ἐν ζεύγος σοσόνια γυναικεῖα ἐξαχθέντων ἐκ τῆς κληρωτίδος τῶν

ἀριθ. 398 κερδίζοντας ἐν ὥρολ. ἐπιτραπέζιον
» 733 » σοσόνια γυναικεῖα

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Δημοσιεύομεν κατωτέρω ψήφισμα τοῦ Συλλόγου Βορειοηπειρωτῶν, τὸ ὅποιον ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλεψίας δὲν κατεχωρήθη εἰς τὸ προηγούμενον.

Τὸ Δ. Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου Βορειοηπειρωτῶν ὡς ἐκπροσώπευ τῶν Βορειοηπειρωτικῶν Συλλόγων τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, συνελθὼν σήμερον 16ην Νοεμβρίου ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 8ην μ. μ. ἐπὶ τῇ μετακομιδῇ τῶν Σεπτῶν Σορῶν τῶν ἀειμνήστων Βασιλέων μας εἰς τὴν πατρικὴν Ἑλληνικὴν Γῆν :

Ψ Η Φ Ι Ζ Ε Ι :

1) Νὰ ὑποβάλῃ εὐλαβῶς τὰ ἐγκάρδια συλλυπητήρια τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ κόσμου πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Γεώργιον Β. καὶ τὰς Α. Α. Υ. Υ. τὰ μέλη τῆς Βασιλικῆς οἰκογενείας.

2) Νὰ ἀναρτήσῃ μεσίστιον τὴν σημαίαν αὐτοῦ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πανελληνίου πένθους.

3) Νὰ ἀργήσουν τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου καὶ διακοπῶσιν αἱ συνεδριάσεις τοῦ Δ. Σ. κατὰ τὰς ἄνω πενθίμους ἡμέρας.

4) Νὰ μεταβῇ ἐν σώματι τὸ Δ. Σ. εἰς

ἡ ἀρχιγραφία

κ. Ἀν. Παπαγιάννην, Θεσσαλονίκη. — Ἐλάβον ἐπιστολὴν Εὐχαριστῶ ἀπείρους. Θέλω ἐνεργῆσαι μεταβολὴν, ἀπαντήσαι ταχειδρμικῶς. Τὸ ἀποσταλὲν διὰ τὸ Ἀν. Τεύχος κατὰλληλον.

κ. Μ. Βῶκ, Κηφισιά. — Ἡ συνέχεια ἤλθε ὅπως ἀπροόπτως μὴ ἀναμενομένη. Λόγω πληθώρας ὕλης καὶ προτεραιότητος συνεργασιῶν ἡ δημοσίευσις ἀναβάλλεται διὰ τὸ ἐπόμενον.

κ. Γ. Σωτηριάδην, ὁμ. καθηγ. Πανεπιστημίου. — Ἀπεστείλαμε ζητηθέντα τεύχη.

Ὁ Ἀρχισυντάκτης

τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν ὅπως προσκυνήσῃ τὰς Σεπτὰς Σορὰς.

5) Διαδηλοῖ τὴν ἀπόλυτον ἀφωσίωσιν καὶ λατρείαν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ κόσμου εἰς τὸν ἐνδοξον Ἑλλ. θρόνον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Νοεμβρίου 1936

Τὸ Δ. Σ. τοῦ Συλλόγου Βορειοηπειρωτῶν

Ὁ Πρόεδρος Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Κ. Ζαρκάλας Χ. Καρζῆς

"Ένα κομψό, καλορραμένο ανδρικό κοστούμι
θα έπιτύχετε μόνον στοῦ

ΣΠΥΡΟΥ ΖΙΟΥΠΑ

Ράπτου — Σοφοκλέους 1

Υλικά στερεά — Έφαρμογή τελεία
άφιλοκερδής εξυπηρέτησις

ΝΙΚΟΣ ΜΑΣΣΙΟΣ

ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΠΤΗΣ

Ύφασματ' Αγγλικά, Έλληνικά.

Έφαρμογή τελεία—Κομψότης.

Αϊόλου 73α — Άριθ. Τηλεφ. 29.413